

T. B. M. M.

TUTANAK DERGİSİ

Altmış dokuzuncu Birleşim

21 . III . 1950 Salı

İçindekiler

	Sayfa		Sayfa
1. — Geçen tutanak özeti	642	Tarım ve Ekonomi ve Ticaret Bakanlık-	
2. — Havale edilen kâğıtlar	642:643	larından sözlü sorusu (6/465)	645
3. — Yoklama	644	5. — Görüşülen işler	645
4. — Sorular	644	1. — Af Kanunu tasarısı ve Adalet	
1. —Burdur Milletvekili Ahmet Ali Çınar'ın, bâzı şahıslara verilen vâizlik müsaadesi hakkında Başbakanlıktan sözlü sorusu (6/468)	644:645	Komisyonu raporu (1/733)	645:668,669:679
2. — İçel Milletvekili Salih İnankur'un, soğuklar yüzünden harap olan narenciye ağaçlarından dolayı zarar gören vatandaşlara kredi ve fidan teminiyle bankalara olan borçlarının tecili hakkında		2. — Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğü memur ve hizmetlilerinin ücretlerine dair olan 2847, 3173, 4620 ve 5000 sayılı kanunlarda değişiklik yapılmasına ve 2847 sayılı Kanuna bâzı maddeler eklenmesine dair Kanun tasarısı ve Ulaştırma ve Bütçe Komisyonları raporları (1/713)	679:681

1. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Birinci Oturum

Çorum Milletvekili Münir Çağıl ile İstanbul Milletvekili Recep Peker'e izin verilmesine,

Bu toplantı yılı içinde iki aydan çok izin alan Çorum Milletvekili Münir Çağıl ile İstanbul Milletvekili Recep Peker'in ödeneklerine dair olan Başkanlık tezkeresi okunarak onandı.

Çanakkale Milletvekili Ali Rıza Kırsever'in, yurdun dağlık ve ormanlık bölgelerinde gezen domuzlardan çiftçiyi korumak için ne düşünüldüğüne dair olan sözlü sorusuna, Tarım Bakanı cevap verdi.

İstanbul Milletvekili Senihi Yürüten'in, Çine İlcesinin Abak Köyünde 13 vatadaşa yapılan işkence hakkındaki sözlü sorusuna, İçişleri Bakanı cevap verdi.

İskân ve Toprak İşleri Genel Müdürlüklerinin birleştirilmesine dair olan kanun kabul edildi.

Subaylar Heyetine Mahsus Terfi Kanununun bâzi maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna geçici maddeler eklenmesi hakkındaki kanun kabul edildi.

Belediye Gelirleri Kanununun 27 nci maddesinin değiştirilmesine dair olan Kanun tasarısı, istek üzerine Ticaret Komisyonuna verildi.

Ereğli Kömür Havzasındaki ocakların Devletçe işletilmesi hakkındaki 3867 sayılı Kanunun 10 ncu maddesine iki fıkra eklenmesi hakkındaki kanun kabul edildi.

Aband Gölü çevresinin Bolu Özel İdaresine temlikine dair olan kanun kabul olundu.

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Yugoslavya Federatif Halk Cumhuriyeti Hükümeti arasında imzalanan Ticaret ve Ödeme Anlaşmalarıyle eklerinin, onanması hakkındaki Kanun tasarısının maddelerinin görüşülmesi tamamlanarak tümü, açık oya konuldu.

Birleşime ara verildi.

İkinci Oturum

Af Kanunu tasarısının tümü üzerinde görüşüldü.

Açık oya konan Kanun tasarısının kabul edildiği bildirildi.

21 . III . 1950 Salı günü saat 15 te toplanılmak üzere Birleşime son verildi.

Başkanvekili Kâtip
Sinop Milletvekili Kocaeli Milletvekili
C. K. İncedayı C. Aksu

Kâtip
Mardin Milletvekili
Dr. A. Uras

2. — HAVALA EDİLEN KÂĞITLAR

Tasarı

1. — Eskişehir'de sel baskınından zarar görenler için yaptırılacak meskenler hakkında kanun tasarısı (1/765) (Bayındırlık ve Bütçe Komisyonlarına);

Raporlar

2. — Amerika Birleşik Devletleri Ekonomik İş Birliği İdaresinin teknik yardım fonundan faydalanmak suretiyle getirilecek personele ödenecek dolar tahsisine ait olmak üzere teati olunan mektupların onanması hakkında Kanun tasarısı ve Dışişleri Komisyonu Başkanlığı tezkeresiyle Ticaret Komisyonu raporu (1/743) (Gündeme);

3. — Denizli Milletvekili Kemal Cemal Öncel'in, Dilekçe Komisyonunun 23 . II . 1950 tarihli Haftalık Karar Cetvelindeki 2959 sayılı Kararın Kamutayda görüşülmesine dair önerge-

si ve Dilekçe Komisyonu raporu (4/194) (Gündeme);

4. — Devlet Memurları Aylıklarının Tevhit ve Teadülüne dair olan 3656 sayılı Kanuna bağlı (1) sayılı cetvelin ve 1944 Malî yılı Muvazeneî Umumiye Kanununa bağlı L işaretli cetvelin Dışişleri Bakanlığı kısımlarının değiştirilmesi hakkındaki 4656 sayılı Kanuna ek Kanun tasarısı ve Dışişleri Komisyonu Başkanlığı tezkeresi ile Bütçe Komisyonu raporu (1/762) (Gündeme);

5. — Diyanet İşleri Başkanlığı teşkilât ve vazifeleri hakkındaki 2800 sayılı Kanunda bâzi değişiklikler yapılmasına dair olan 3665 sayılı Kanuna ek Kanun tasarısı ve Bütçe Komisyonu raporu (1/747) (Gündeme);

6. — Gedikli Erbaş Kanunu tasarısı ile Bingöl Milletvekili Feridun Fikri Düşünsel'in, Or-

dunun bilûmum sınıflarına mensup gediklilerin maaş ve terfi hakkındaki Kanun teklifi ve Millî Savunma ve Bütçe Komisyonları raporları (1/732, 2/225) (Gündeme);

7. — Hatay Milletvekili Gl. Eyup Durukan'ın, Devlet Memurları Aylıklarının Tevhit ve Teadülüne dair olan 3656 sayılı Kanununun 12 nci ve bu kanuna ek 4644 sayılı Kanununun 2 nci maddelerinin yorumlanması hakkında önergesi ve Bütçe Komisyonu raporu (4/129) (Gündeme);

8. — Hava sınıfı mensuplarına verilecek zamlar ve tazminler hakkındaki 3485 sayılı Kanuna ek kanun tasarısı ve Millî Savunma ve Bütçe Komisyonları raporları (1/643) (Gündeme);

9. — Köy okulları ve köy enstitüleri teşkilâtına dair olan 4274 sayılı Kanuna bir madde eklenmesi hakkında kanun tasarısı ve Millî Eğitim ve Bütçe Komisyonları raporları (1/759) (Gündeme);

10. — Manisa Milletvekili Kâmil Coşkun-oğlu ve 3 arkadaşının, Temsil ödeneği hakkındaki 5027 sayılı Kanuna ek kanun teklifi ve Bütçe Komisyonu raporu (2/236) (Gündeme);

11. — Millî Kütüpane Kuruluşu hakkında Kanun tasarısı ve Millî Eğitim ve Bütçe Komisyonları raporları (1/720) (Gündeme);

12. — Muhasebei Umumiye Kanununun 109 ncu maddesinin (D) fıkrasının kaldırılması hakkında Kanun tasarısı ve Maliye ve Bütçe Komisyonları raporları (1/753) (Gündeme);

13. — Nallıhan Jandarma Komutanı Yüzbaşı Remzi Mahmutoğlu'nun hükümlü bulunduğu cezanın affı hakkında Adalet Komisyonu raporu (5/120) (Gündeme);

14. — Sürekli görevle yabancı memleketlerde bulunan memurların aylıkları hakkındaki 4991 sayılı Kanununun 1 nci maddesine bir fıkra eklenmesine dair Kanun tasarısı ile sürekli görevle yabancı memleketlerde bulunan memurla-

rın aylıkları hakkındaki 4991 sayılı Kanuna bir fıkra eklenmesi hakkında Kanun tasarısı ve Dışişleri ve Bütçe Komisyonları raporları (1/726, 1/756) (Gündeme);

15. — Tarım Bakanlığına bağlı okul ve kurumların idaresi hakkındaki 867 sayılı Kanuna ek Kanun tasarısı ve Tarım ve Bütçe Komisyonları raporları (1/617) (Gündeme);

16. — Tapu harçları hakkındaki 1451 sayılı Kanuna ek Kanun tasarısı ve Bütçe Komisyonu raporu (1/741) (Gündeme);

17. — Yüzbaşı Mithatoğlu Şakir Altan'ın hükümlü bulunduğu cezanın affı hakkında Adalet Komisyonu raporu (5/119) (Gündeme);

18. — Yüzbaşı Tefrik Gülçur'un hükümlü bulunduğu cezanın affı hakkında Adalet Komisyonu raporu (5/118) (Gündeme);

19. — Halk Bankası ve Halk Sandıkları hakkındaki Kanunun bâzı maddelerinin değiştirilmesine ve bu kanuna bir madde eklenmesine dair Kanun tasarısı ve Ticaret ve Bütçe Komisyonları raporları (1/739) (Gündeme);

20. — Gümrük Tarifesi Kanununa bağlı Giriş Genel Tarifesi Cetvelinde bâzı değişiklikler yapılmasına dair Kanun tasarısı ve Gümrük ve Tekel ve Bütçe Komisyonları raporları (1/714) (Gündeme);

21. — Türkiye Sınai Kalkınma Bankasının dağıtacağı kârın Hazinece ikmalî hakkında Kanun tasarısı ve Bütçe Komisyonu raporu (1/764) (Gündeme);

22. — Meslekî ve Teknik Okullar Açılması ve Mevcutların Büyütülmesi hakkındaki 4304 sayılı Kanuna ek Kanun tasarısı ve Millî Eğitim ve Bütçe Komisyonları raporları (1/698) (Gündeme);

23. — 5526 sayılı Kanunla onanan Anlaşmaya ait mektupların üçüncü fıkrasının birinci cümlesinin değiştirilmesi hakkında Kanun tasarısı ve Ticaret Komisyonu raporu (1/745) (Gündeme)

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati : 15,15

BAŞKAN — Başkanvekili Raif Karadeniz

KÂTİPLER : Dr. Aziz Uras (Mardin),

3. — YOKLAMA

BAŞKAN — Yoklama yapacağız.
(Yoklama yapıldı)

BAŞKAN — Oturum açılmıştır.

4. — SORULAR

1. — *Burdur Milletvekili Ahmet Ali Çınar'ın, bâzı şahıslara verilen vaizlik müsaadesi hakkında Başbakanlıktan sözlü sorusu (6/468)*

BAŞKAN — Müzakereye başlıyoruz.

AHMET ALİ ÇINAR (Burdur) — Efendim; bir mâruzatım var.

BAŞKAN — Buyurun.

AHMET ALİ ÇINAR (Burdur) — Bendenizin bir sözlü sorum vardı, sayın Bakan buna Cuma günü cevap verecekti, sonra, benim dışarıya çıktığım bir sırada 15 gün sonra cevap vereceklerini ifade buyurmuşlar. Halbuki 15 günlük bir zaman..

BAŞKAN — Hükümet ne diyor?

DEVLET BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI VEKİLİ CEMİL SAİD BARLAS (Gaziantep) — Efendim, Hükümetin salâhiyeti vardır, tetkikat için müddete ihtiyaç vardır, 15 gün sonra cevap vereceğimi arzettim.

BAŞKAN — 15 gün sonra cevap vereceğin diyor, tetkikat ve tahkikat yapmadan cevap vermek imkânını bulamam diyor.

AHMET ALİ ÇINAR (Burdur) — Cuma günü vereceğim, dedi. Bendeniz Meclisten çıktım sonra..

BAŞKAN — Şimdi tekrar sordum. On beş gün sonra, diyor.

CEMİL SAİD BARLAS (Gaziantep) — Meclis Anayasa mucibince müstemirren inikat etmektedir. Mesul Hükümet bu işe on beş günden evvel cevap verecek durumda değildir. Anayasanın hükmüne nazaran on beş günden evvel cevap veremeyeceğiz.

AHMET ALİ ÇINAR (Burdur) — Söz istiyorum.

ALİ RIZA ESEN (Siird) — Haydi, haydi.. (Gülüşmeler, gürültüler)

BAŞKAN — Müsaade buyurun.

AHMET ALİ ÇINAR (Burdur) — Efendim, bendeniz bir sözlü soru verdim. Bakan dün bendeniz burada iken Cuma günü cevaplandıracaklarını söylemişlerdi. Cuma günü cevaplandıracaklarını öğrenince dışarıya çıkmıştım. Bulunmadığım bir zamanda, on beş gün sonra cevap vereceğiz, demiş. Ben de takdirlerinize arzederim. On beş gün sonra cevap vereceğiz, demek; cevap vermeyeceğiz, demektir. Cuma günü cevap vereceğiz, dedikten sonra ikinci defa sözünü değiştirmesinin doğru olamayacağı kanaatindeyim. Çünkü müddeti sarahatle ifade etmişti.

BAŞKAN — İçtüzüğün 153 ncu maddesini okuyorum :

«Madde 153. — Bakan bir soruya cevabını kamu faydası düşüncesiyle, yahut gerekli bilgilerin elde edilmesi için belli bir zaman geçiktirecekse bunu - soru yazılı ise yazılı olarak, sözlü ise kürsüden - bildirir..»

Binaenaleyh sizin istediğiniz malûmatı size verebilmek için Hükümet asgari 15 güne ihtiyacımız vardır diyor.

YUSUF KEMAL TENGİRŞENK (Sinob) — Meclis dört gün sonra gidiyor, makamı riyasetin bunu nazara alması lâzımdır.

CEMİL SAİD BARLAS (Gaziantep) — Beyefendi, zâtâliniz de bilirsiniz ki Meclis, dört

gün sonra gideceğine dair bir karar vermiş değildir.

YUSUF KEMAL TENĞİRŞENK (Sinob) — Parti karar verdi bu sabah, duyduk.

CEMİL SAİD BARLAS (Devamla) — Zatiâliniz de bilirsiniz ki partinin verdiği karar ancak Halk Partisi Milletvekillerine aittir.

Bugün feshi karar vermişse, Perşembe günü Parti Grupunu toplar, Meclisin temdidini tekrar isteyebilir. Binaenaleyh, 15 günden evvel cevap vermek imkânı yoktur. Çünkü bu işe ait doneleri elde etmek için bu müddete ihtiyaç vardır. Sorulara müdellel cevap verebilmek için 15 gün müddet lâzımdır. Bu işin münakaşasını hattâ biraz da İçtüzüğe aykırıdır addediyorum.

YUSUF KEMAL TENĞİRŞENK (Sinob) — Bu vaziyet karşısında cevap vermeleri lâzımdır.

Ben, sabahki Halk Partisi toplantısında alınan karardan haberdarım, ayın 24 ünde Meclis feshedilecektir. 15 güne kadar tahkikat yapıp Milletvekilinin sualinin cevaplandırılması imkânı yoktur, yani cevap vermeyeceksiniz demektir.

CEMİL SAİD BARLAS — Zatiâliniz Halk Parti Grupunda olsaydınız elbette orada vereceğim cevap böyle olmazdı.

Eğer Halk Partisine intisap ederseniz orada lâzımgelen cevabı veririm. (Gülüşmeler, gürültüler).

YUSUF KEMAL TENĞİRŞENK (Sinob) — Sen yokken orada, ben vardım.

BAŞKAN — Müsaade buyurun, müsaade buyurun.

Bu duruma göre cevabı daha evvele almak mümkün müdür, değil midir?

CEMİL SAİD BARLAS (Gazianteb) — Hayır, mümkün değildir?

BAŞKAN — Mümkün değildir diyor. İçtüzüğe göre Riyasetin yapacağı bir şey yoktur.

İçtüzüğü okudum. İlerde başka bir takrir verirsiniz.

AHMET ALİ ÇINAR (Burdur) — Bir defa Cuma günü cevap vereceğim dedikten sonra nasıl değiştirilir.

BAŞKAN — Başka bir şey yapılamaz. Yeni den takrir verir meseleyi tahrik edersiniz. Hükümet bu müddetten evvel cevap veremem diyor, geçiyorum.

2. — *İçel Milletvekili Salih İnankır'un, soğuklar yüzünden harap olan narenciye ağaçlarından dolayı zarar gören vatandaşlara kredi ve fidan teminiyle bankalara olan borçlarının tecili hakkındaki Tarım ve Ekonomi ve Ticaret Bakanlıklarından sözlü sorusu (6/465)*

(Soru sahibi yok sesleri).

YUNUS MUAMMER ALAKAT (Manisa) — Takabbül ediyorum.

BAŞKAN — Tüzükte soruların takabbülü hakkında bir hüküm yoktur. Soru sahibi ikine defa bulunmadığı için bu soru düşmüştür.

5. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

1. — *Af Kanunu tasarısı ve Adalet Komisyonu raporu (1/733)*

BAŞKAN — Dünden söz alan arkadaşlardan sözlerini söylemeyenler vardır. Onlara sıra ile söz veriyorum.

Tahta Kılıç. (Yok sesleri).

Ahmet Ali Çınar.

AHMET ALİ ÇINAR (Burdur) — Efendim, bendeniz bu hususta konuşmak istemezdim. Fakat gelen kanunun muhtevası ile dışardaki akisleri bir olmadığı cihetle konuşmak mecburiyetini hissettim.

Bir defa umumi efkârda şu kanaat hâsıl ol-

muştur: Bir umumi af çıkmak üzeredir. Bu birçok mahpusları ve bunlara bağlı birçok vatandaşları ümide sevketmiştir. Bunun muvacehesinde gelen kanun ise çok mahduttur. Hattâ hususi mahiyette bir af olduğu cihetle bunun bu şekilde çıkması birçok insanları inkisara uğratmış olacaktır. Binaenaleyh, esasen Meclisin dünkü temayülü de göstermiştir, bu kanunun teşmili hususunda nasıl bir hattı hareket takibi lâzımgelirse, Encümene mi, göndermek suretiyle, yahut burada mı yapmak lâzımdır, Kanunun bu şekilde formüle edilmesini arzetmek için mâruzatta bulundum.

BAŞKAN — Senihi Yürüten (Vazgeçti). Muammer Alakant (Vaz geçti).

EMİN SAZAK (Eskişehir) — Meclisi Âlinin temayülüne karşı lâf söylemeye hacet görmüyorum. Ancak bir şeyi belirtmeden kalkıp gidersek doğru olmaz.

Arkadaşlar, dünyada birçok cürümler affedilebilir. Fakat kökü ihaneti vataniyeye varan cürümlerin affa mazhar olması, memleketin istikbali için kötüdür. Ben Adliye Encümeni arkadaşlarıma dedim ki; bu gibi insanların affı doğru değildir, yapacaksanız hiç olmazsa umumi bir af yapın ve o suretle bunlar da onun içinde çıksın. Bakıyorum Meclisin temayülü de böyle.

Komünistlerin de aftan istifadeleri düşünülmüş. Arkadaşlar, öyle bir mezhep ki, bu komünistlik, Fransa'da nümunesini görüyoruz. Amerika'nın, kendisini müdafaa etsin diye gönderdiği silâhları denize atıyorlar. Böyle kendi müdafaa vasıtasını denize atan tahripkâr bir mezhep mensupları, bir gün olup da mazharı af olacaklarını ümit etmemelidirler. Maahaza umumi af olunca bir dereceye kadar bunlar da girer. Bir adam, Allah korusun, katil oluyor, bir canı söndürüyor, bir evi yıkıyor. Fakat bunlar, bir insanın değil, bir milletin, Türk Milletinin hayatını zehirlenmeye çalışan insanlardır.

Bunların hususi olarak affedilmelerine taraftar değilim. Yapacaksak umumi bir af yapalım, onlar da bu arada affedilsinler. Mâruzatım bundan ibarettir.

Dr. KÂMİL İDİL (Maraş) — Arkadaşlarım, yüksek huzurunuzda getirilmiş olan Af Kanunu tasarısı kabul buyrulduğu takdirde, 258 kişi bundan faydalanacaktır.

Bunları niçin af ediyoruz konusu üzerinde durmıyacağım. Yüksek Heyetiniz arasında bulunan hukuk âlimleri bu hususu benden evvel aydınlatmış bulunuyorlar.

Sayın Düşünsel üstadımızın da ifade ettikleri gibi madem ki, Hükümet affa doğru bir adım atmıştır. Ve mademki af çıkarmak için bir zaman gelmiştir. Bundan yurdun diğer muhtarip vatandaşlarına da bir hisse çıkarmak Büyük Meclisinizin merhamet ve âtîfetine yarışacak bir hareket olacaktır.

Cezanın terhibi olduğu kadar, terbiyetkâr bir tesir temin etmek gayesiyle cemiyet nizamları arasına alındığı yüksek malûmlardır. Fakat bazan affın da ceza kadar terbiyetkâr

bir tesir yaptığını da inkâr edemeyiz. İşte bu bakımlardan milletler zaman zaman umumi bir af yoluna giderek, millet üzerinde terbiyevi bir netice elde etmek isterler.

Bizim bünyemizdeki suçluların mahiyetini azıcık incelersek kültür bakımından geri kalmış olmanın, bir hiddet ve gazap ânının sebep olduğu pek çok suçlarla karşılaşacağımızı tesbit edebiliriz.

Sayın Pars üstadımızın da dedikleri gibi hakarete uğrıyan, dövülen veya yaralanan vatandaşların veya ailelerinin dileği, suçlunun ceza görmesini sağlamaktır. Bu cezanın nispet ve miktarı hakkında yüzde doksanın esaslî bir fikri yoktur. Mahkûmiyet ve hapse giriş onları tatmin eder. Bu hüriyeti tahdit zamanının süresi onlar için ikinci derecede bir konudur. Nitekim bu hususta ötedenberi cemiyetlerde muayyen kıstaslar ele alınmıştır. Her hangi bir suçun icabetirdiği cezanın süresi de muhtelif cemiyet telâkilerine göre değişir ve süreyi millet adına mahkemeler tâyin eder. Bu müddetleri kısaltmak veya uzatmak da millet adına teşriî vazife gören yüksek heyetinizindir. Siyasi suçlarla mahkûmiyet takdirinde tabii netice ceza evine girmektir. Mahkûmiyet müddeti aynı mahalde ve aynı insanlar arasında geçecek olan bu çeşit bir cezalandırmanın âdi suçların doğurduğu neticeden farkı olmadığına göre affa gidilirken bütün suçluları aynı hizada mütalâa etmekte pek göze çarpacak bir zarar veya yanlışlık göremiyorum. Bunun yanında ceza evlerimizin durumunu da dikkate almak gerekir. Bendeniz bir hekim olarak, bir idare âmiri olarak yurdun pek çok ceza evini gezmiş ve görmüş bulunuyorum. Bugünkü ekonomik ve teknik şartlar dolayısıyla hemen hemen ceza evlerimizin yüzde doksanı gayrisihhi şartlar altında bulunmaktadır. Şurasını da açıkça ifade etmek isterim ki, 8 - 10 senelik bir mahbusiyet neticesinde tahliye edilen cezalıları arasında vereme yakalanmamış olanlarının nispeti yüzde ondan aşağıdır. Bundan başka profesyonel mücrimlerle, alâlâde olanların bir arada barınması ve çok defa ceza evlerimizde şahit olduğumuz patentaları altına girmesi neticesi bidayette profesyonel kriminal veya hırsız olmıyan birçok gençlerin ahlâkını ifsat etmekte ve cezanın gayesi olan terbiye yerine zararlı da olmaktadır.

Bendeniz de Sayın Düşünsel üstadıma iltihak ediyorum. Kanunun ikinci maddesini komisyona

iade edelim. Hükümetle mutabık olacak bir şekilde ve hiç olmazsa diğer suçların ceza müddetlerini üçte bir nispetinde azaltalım. Bu suretle birçok aileyi minnettar bırakacak büyük bir lütuf ve âtifet ihsanında bulunmuş olacaksınız.

AHMET KEMAL SİLİVRİLİ (İstanbul) — Sayın arkadaşlar; Af Kanunu tasarısını çok dikkatli olarak okudum. Hakikaten nazarı dikkati celbeden iki maddesi var. Bendeniz Af Kanununun tatbiki taraftarı değilim. Çünkü Ceza kanunları suçlulardan intikam almak için yapılmaz. suçluları suç işlemekten men edici, tedhiş edici mahiyetleri vardır. Bu hale göre hiçbir suçlunun affedilmesi lâzımgelmez. Fakat gelen tasarısı, demin de arzettiğim gibi, çok calibi dikkattir. Suç tahdit ediliyor. Bu tahdidin mânası ne? 1948 Ekim ayının 29 una kadar işlenmiş cürümlerle, Adalet Bakanlığınca bu 1946 senesi Ekim ayının 29 neu gününden itibaren ve hattâ diğer bir maddede ondan evvelki suçlara ait olan siyasi cürümlerin affı hakkında bir kanun geliyor. Bendenizce siyasi cürümün birçok yolları vardır: Bu siyasi cürüm sahipleri komünistler olabilir. Ayrıca günleri gösterilen tarihlerdeki suçlar nazarı itibara alınmırsa 1946 senesi seçimlerinde suç işleyenleri de içerisine almaktadır.

Şimdi, arkadaşlar bir kanun yapılırken Meclisimizin âtifetine yakışır bir kanun yapılmalıdır. Benden evvel görüşen arkadaşımızın söylediği gibi, bu kanun 250 kişiye munhasır değildir. Eğer seçim arifesinden evvel, yahut o anlarda işlenen suçlar ve gene o tasarıda, henüz tahkikat açılmamış suçlar nazarı itibara alınmırsa bunlar 5 - 10 bine çıkar. Yani sayısı okadar az değildir.

Ben af taraftarı olmadığım halde, İktidar Partisi, yani Halk Partisi, bugüne kadar ne kadar kanun getirip de geçirmeye muvaffak oldu işe bunu da geçireceğine kaniim. Fakat bu kanunu, Meclisimize yakışır bir kanun olarak geçirelim.

Benim kanaatime göre büyük suç üç tanedir.

Bunlardan birisi; vatanımızı tehlikeye düşürecek mahiyette teşebbüste bulunanlar ve Hükümeti aceze sokan casuslar. Bunlar birinci derecede suçlulardır ve affedilemezler.

İkincisi; elindeki parayı alabilmek için fidyei necat talebinde bulunur, eğer bu talebe mâruz kalan parayı vermezse veyahut bunu Hükümete haber verirse, o müerim, bilâhara eline ge-

çirdiği bir fırsatla o adamın canını ve cebinden de parasını alır. İşte affedilmeyecek bir suç da budur.

Üçüncüsü; namusa taarruz. Hem öyle bir taarruz ki, bir kadın veya kız, evinden çeşmeye giderken, tarlasından, işbaşından evine dönerken, ana, baba, koca ve kardeşlerinin yanından zorla alınıp dağa götürülen ve dağ başında o habis cinayeti işledikten sonra kasdı mahsus ile intikam alır gibi parça parça edenler affolunmaz.

Diğer suçlular arasında çok haklı olanlar, kaatiller içinde haklı kaatiller vardır. Meselâ bir şoför giderken kazara bir çocuğu, bir adamı öldürür. Temenni edilmez, fakat muhakkak ki, kazadır. Amma ölüme sebebiyet vermiştir diye bu adam üç, beş sene içeri atılır ve çoluğu çocuğu sefil ve perişan kalır.

Gazetelerde okuyorsunuz, namuslu bir aileye bir edepsiz musallat olur ve nihayet onun kocası suçluyu takip eder ve bir yerde cürmü meşhut halinde yakalar ve orada o hain herifi öldürür. Hangi müslüman insan yapmaz bunu? Böyle fevkalâde bir halin tesiri altında kalarak, bir tehevür neticesi olarak öldürürse bu takdirde bunlar affedilebilir.

Şimdi bir Af Kanunu çıkarıyoruz, Af Kanunu dediğimiz zaman şahsi düşüncelerimizle beş on kişi için bir kanun getirilmemelidir. Demokrasiden bahsediyoruz ve 20 senedenberi demokratız diye nutuklar söylüyoruz. Türkiye'de komünistlik suçtur diye kanun yapıyoruz, o suçtan dolayı mahkûm olan kimseleri affetmek için Meclise bir kanun getiriyoruz. Bu yanlışdır arkadaşlar. Fakat maatteessüf bu kanunun Meclisten geçeceğini zannediyorum. Affı şümullendirmiyelim. Bu kanunu Meclisin âtifeti haline getirmek için demin saydığım üç çeşit cezalılardan cezalarını affetmiyelim. Bu gibilere mahkemeler idam cezası versin de beslemekten kurtulalım. Demin izah ettiğim üç çeşit suçtan maadasını, yani mütebaki suçluları ve henüz muhakemesi ne ticelenmemiş olanları affedelim. Sizlerden bu hususu kabul etmenizi rica ediyorum. Bu konuda bir de önerge veriyorum.

BAŞKAN — Fahrettin Altay.

Orgl. FAHRETTİN ALTAY (Burdur) — Efendim, bendeniz tarihe mal olmuş bir tecrübemden bahsedeceğim ve sureti umumiyede affın lehinde idarei kelâm edeceğim. Fakat canı-

ler hakkındaki af ayrı bir meseledir, o hususta sözüm yoktur.

Bendeniz arzedeceğim bu misalle affın faydasını belirtmek istiyorum.

İstiklâl Savaşında Afyon cephesinde bulunduğumuz sırada kumandanlara büyük salâhiyet verilmişti. Bu vâkıa hakkında bütün Afyon Karahisar'lıları işhad ederim.

O vakit yapılan kötü propagandalar cahil efrada fena tesir ediyor, kaçaklar çoğalıyordu. Hicâz gitti, Medine gitti, Şam gitti, Bağdat gitti, şimdi bir gâvur İzmir için milleti kırdırıyorlar yolundaki kötü propaganda büyük tesirler yapıyordu, uzatmıyayım, takım takım cepheden firarlar başladı, ne kadar şiddetli ceza yaptıkça önlemeye imkân olmadı, bu vaziyet kumandanları düşündürecek bir hal almıştı. Propagandayı yürütmek için yapılması lâzımgelen bütün işler yapıyordu. Fakat muvakkat zaman için olsa bile menfî tesir devam ediyordu. Bir gün bir firari kafilesini bizim jandarma müfrezesi yakaladı Müsademe neticesinde biri öldü On birini getirdiler. Afyon Karahisar Merkez Kumandanlığında bir gün içerisinde muhakemeleri yapıldı, hüküm hepsinin idamı idi. İdam mazbatasını tasdik için bana getirdiler. Bu idamların infaz edilmesi için şimdiki heykelin bulunduğu meydanda hazırlıklar yapıldı. Sabaha karşı bu 11 idam mahkûmu beyaz gömlekleriyle idam sehpaları altında idi. Halk da toplanmıştı. İster af deyiniz, ister nakız deyiniz. Ben orada hükmün isabetine kail olmadığımı ifade ettim. Mahkûmların salıverilmesini emrettim. Mahkûmlar gömleklerini atarak kışlaya doğru koşular, halk da alkışladı.

Bakınız ne oldu bunun neticesi?

O gün akşama kadar firarilerden 94 kişi, iyi hatırımdadır, dehalet etti. Ertesi gün bir kafiye daha dehalet etti. Bunu takiben de bütün Afyon Karahisar mıntakasındaki firariler gelip dehalet ettiler. Hattâ gönüllü müfrezeler teşekkül etti ve nihayet kötü propaganda da çürüdü, ve son zaferi kazandık.

İşte affın bâzan böyle en iyi, en yapıcı bir şekilde neticeleri tahassül eder. Belki biraz kanuna mütecevizane kumanda salâhiyetini kullandık, fakat millet de zaferi kazandı.

BAŞKAN — Vehbi Kocagüney.

GL. VEHBİ KOCAGÜNEY (Erzurum) — Sayın arkadaşlarım, Yüksek Huzurunuzda gel-

miş bulunan kanunda bence bir müphemiyet vardır. Hangi suçlar takip edilmeyecek, hangi suçlular mazharı af olacaktır? Bundan dolayıdır ki, dünden beri birçok arkadaşlar endişelerini izhar buyurdular ve bunun şümullendirilmesi temennisinde bulundular.

Affı şümullendirelim mi, şümullendirmiyelim mi? Diye bir kâğıda yazarsak mutlaka şümullendirmek, şümullendirmemekten daha fazla faydalar sağlayacağı görülür. Sayfanın bir tarafında yalnız mağdur olmuş bir ailenin acısı ve bir intikam hissi vardır, fakat sayfanın o bir tarafında lehte olmak üzere hayatı boyunca inliyecek bir insan ve onun inlemeye devam edecek aile ve çoluk çocuğu vardır ve bu suretle vatan birçok çalışma kollarından mahrumdur, iktisadi ve Millî savunma hayatımızda yeni elemanlar elde edeceğiz, bunların birçoğu ıslahı hal etmişlerdir.

Hangi cürümleri affedelim, hangilerini affetmiyelim? Elbette Yüksek Heyetiniz ve Adalet Komisyonu bunu inceleyecektir. Biz taammüden katilleri, namusa iffete tecavüzleri, casuslukları, Devlet malını bile bile yemeler, dağbaşı soygunlarını elbette affetmiyeceğiz. Fakat bir taraftan da, bâzı suçlar vardır ki; o ancak Türk gencinin, Türk evlâdının haysiyeti, izzetinefsi dolayısıyla işlenmiştir. Ya namusuna, ya şerefine dokunulmuştur, merasına, malına, canına dokunulmuştur. Bu yüzden istemiyecek suç işlemişlerdir.

Arkadaşlar, tahmin edersiniz ki, orman bölgelerinin mahkemelerindeki dâvaların % 60 ı orman dâvasıdır. Bu mahkûmiyetlerin % 60 ı yine orman suçundandır. Bir palamut ağacının dalını, bir çamın dalını kıran şu kadar aya, seneye mahkûm olmuştur.

Arkadaşlarım, geçen yıl size bunlara dair güzel misaller söylemişim.

Kendisine mahruk olarak verilen ve bu ağacı arabasına parmaklık yapmak için yontan bir vatandaş orman koruyucusu kolundan tuttuğu gibi mahkemeye sürükliyerek, biçare adamın mahkûm olduğunu sizlere arzetmişim.

Daha bunlardan başka kendi iradesi olmaksızın birtakım işlenmiş cürümler vardır. Mesele şoför arkadaşlar, kendi sunitaksirleri olmadan bir kaza neticesinde birçok vatandaşların ölmesine sebep olmuşlardır. Bu gibi suçları

Adalet Komisyonu inceliyecektir. Ve bunlar tabiatıyla affa mazhar olmalıdırlar.

Aziz arkadaşlarım; dün akşamki radyo havadisini acaba kaç aile dinliyerek yüzlerini B. M. Meclisine çevirdi, biliyor musunuz? Sizlerin sefkat, refet ve merhamet hislerinizden medet uman kaç ihtiyar ana göz yaşlarıyla namaz secadesini ıslattı, kaç ihtiyar babanın beyaz sakalından dizlerine kadar yaşlar döküldü, kaç çocuk feryat etti. Bunu Büyük Meclisin takdirine arz ediyorum. Hakikaten bir arkadaşımızın buyurduğu gibi, ceza evlerimizin hali, bu vatandaşlarımızın lehine bir hareket yaratabilir. Ceza evlerimizin rutubetli duvarları, karanlık çatıları altında bu vatandaşlar hayatını geçiriyor. Binaenaleyh dün verilen taktirin kabul buyurularak tekrar tetkik edilmek üzere bu tasarrufların komisyonuna iadesini arz ve teklif ederim.

BAŞKAN — Yeterlik önergesi vardır, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Müzakerenin yeterliğinin oya konmasını arz ve teklif ederim.

**Antalya Milletvekili
Mustafa Korkut**

HULÜSİ ORAL (Denizli) — Yeterlik aleyhinde konuşacağım.

BAŞKAN — Buyurun.

HULÜSİ ORAL (Denizli) — **Arkadaşlar**, çıkacak kanunu bütün Türk Milleti ehemmiyetle beklemekte ve Millî iradenin tecellisine itizar etmektedir. Büyük inkilâplar yapan bu Meclis geçmişte işlenen suçların bulunup bulunmadığını ve bunların kabili af olup olmadığını tetkik etmek için ehemmiyetle bu tasarruflar üzerinde durmaktadır. Bu tasarıda hem âdi suçların aflarına mütaallik hükümler vardır, hem de siyasi suçların. Dikkat buyururlarsa âdi suçlardan takibata geçilmeyenler artık takip edilmeyecektir, denilmektedir. Böyle demekle, âdi suçların bile memlekette af mevzuu olabileceğini prensip itibarıyla kabul etmiştir. O halde bir köprübaşı kuran tasarı, yalnız takibata uğramayanlara bu hakkı vermek suretiyle affı kısmıştır. Sayın Adalet Bakanı Komisyondan dinledim, kendisine bu hususta sual sorduğum vakit şu cevabı verdiler: Bunun şumulünü fâyı Yüksek Meclise aittir. Bu tabiri notuma aynen geçirmişimdir. Geçen Af kanunlarını birer birer

gözden geçirirseniz göreceksiniz ki; hepsi o zamanın icabına göre hazırlanmıştır. Meselâ Kilikya kurtulduğu zaman oraların Fransız işgali altında bulunduğu zaman işlenmiş olan bütün suçlar affedilmişti. Çünkü bu, fevkalâde bir haldir. 1340 senesinde yüz ellilikler müstesna olmak üzere, siyasi ve askerî olmak üzere bir af yapılmıştır.

Bir zaman geldi. Kanunu Medenin tam tatbik edilememesinden dolayı dünyaya gelmiş olan gayrimeşru çocukların ebeveynini affetti ve bu suçlar ortadan kaldırıldı. Bugün fevkalâde hal devam etmekte hâlâ memlekette sinir harbi denen şey mevcut bulunmaktadır. Binaenaleyh memlekette bâzı cezaî icrasını müessir olan âmiller vardır. Şu halde siyasi suçlarla birlikte diğer âdi cezaî icrasını de mütalâası yerinde olur. Ya biz tam olarak siyasi cürümleri ele alıp onu tam bir halde affa tâbi tutacağız veya diğer âdi suçları da birlikte mütalâa edeceğiz. Bunu sarîh olarak belirtmek, bilhassa yarın Millet'in huzuruna gidip hesap vermeyiş için şarttır. Onun için söz söyleyecek bir iki arkadaş kalmıştır, rica ediyorum, yeterliği kabul etmiyelim, onlar da konuşsunlar, sonra maddelere geçeriz veya tasarıyı encüme göndeririz.

AHMET TAHTAKILIÇ (Kütahya) — Yeterlik aleyhinde konuşacağım.

BAŞKAN — Yeterlik önergesi aleyhinde bir arkadaş konuştu.

HULÜSİ ORAL (Denizli) — Daha kaç kişi var Reis Bey?

BAŞKAN — İki kişi var.

HULÜSİ ORAL (Denizli) — O halde onlar da konuşsun.

BAŞKAN — Hükümet heyeti umumiyesi üzerinde şimdi konuşmak istiyor mu?

ADALET BAKANI FUAD SİRMEN (Rize) — Yeterlik taktirinden sonra konuşacağım.

BAŞKAN — Önergeyi şimdi oya arz edersem belki siz konuştuğuktan sonra söz söylemek isteyen arkadaşlar olursa mâni olmuş olurum.

ADALET KOMİSYONU SÖZCÜSÜ EMİN HALİM ERGUN (Ankara) — Komisyon da söyleyecek.

BAŞKAN — Söz vereceğim.

ADALET BAKANI FUAD SİRMEN (Rize) — Sayın arkadaşlar; huzurunuzda müzakere edilmekte olan tasarrufların tanzim sebepleri, ge-

rekçesinde kısaca arzedilmiştir. Bâzı arkadaşlarımız bu gerekçeyi kâfi görmediler. Hattâ teklif edilen tasarruun, gerekçede ileri sürülen sebeplerle bâzı noktalarda tezat halinde olduğunu ifade ettiler.

Bir kısım arkadaşlarımız affın aleyhinde bulundu ve ne âdi ve ne siyasi suçlular hakkında bir af yoluna gidilmesinin doğru olmadığını söylediler. Diğer birçok arkadaşlarımız affı esas itibariyle şayanı kabul gördüler. Yalnız tasarıdaki hükümleri kâfi telâkki etmiye rek âdi suçlara da affın teşmilini istediler. Mütalâalarını muhtelif sebeplere istinat ettirdiler.

Bendeniz kısaca huzurunuzda takdim ettiğimiz tasarruun sebebi tedvinini ve affı teşmil etmek istiyen arkadaşlarımızın veya aksi kanaatte bulunan arkadaşlarımızın ileri sürdükleri sebeplere karşı Hükümetin görüşünü arz etmek istiyorum.

Muhterem arkadaşlar; gerekçede de dediğimiz gibi, Büyük Millet Meclisi Hükümeti kurulduğundan beri bizde birçok af kanunları çıkarılmıştır. Bunların en şümüllüsü Cumhuriyetin 10 neu yılı vesilesiyle çıkarılmış olan 2330 sayılı Kanundur. O kanunun kabul edildiği tarihten bugüne kadar 17 sene geçmiştir. Bu 17 sene içinde yine Yüksek Heyetin malûmudur ki, 3 af tasarısı çıkmış ve bunlar gerekçemizde de izah ettiğimiz gibi, muayyen suçları ve muayyen eşhası istihdaf eder mahiyette bulunmuştur. Bu 17 senelik devre içinde cihanı ve memleketimizin geçirdiği safahat üzerinde Yüksek Heyetinize ayrıca bilgi vermeyi zait addederim. Bu devrede memleketimizde yapılmış olan ileri hamleler ve gerek düşünüş ve gerek memleketi sevk ve idarede çalışma tarzımız bakımından husule gelmiş olan yenilikler karşısında vatandaşlarımızın kanunun suç saydığı sınıra girme vaziyetleri olmuştur. Cemiyetimiz bu 17 senelik devre içinde bu mahiyette ve bu vaziyette bulunmuş olanlara karşı reaksiyonunu bâzı devrelerde şiddetli ve bâzı devrelerde hafif olarak izhar etmiştir.

Bütün bu mülâhazaları nazara alan Hükümetiniz ve son zamanlarda memlekette umumi bir affın yapılması yolundaki kısmi istekleri de, bunun leh ve aleyhinde bulunanlar da mevcuttur, bütün bunları göz önünde tutarak, sekizinci dev-

resini bitirmek üzere bulunan Büyük Meclise müracaatla yalnız siyasi maksat ve gayelerle ve siyasi mahiyette olan suçların affı eihetine gidilmeyi faydalı telâkki etmiştir. Bizim bu kanunla istihdaf etmek istediğimiz başlıca gaye ve maksat, vatandaşlar arasındaki husumet hislerini söndürebilmektir. Düşünüş, telâkki farklarında yeni girdiğimiz demokratik sistem ve rejimiacıca hareketlere karşı kanuni zaruretlerle tatbik edilen müeyyidelerin tesirini azaltmaktır. Tasarıda tesbit ettiğimiz tarihten sonra artık memleketimizde bu yolda epey mesafe kaydetmiş olduğu için son bir lütuf ve âtifette bulunmanın faydalı olacağı mülâhazasıyla bu teklifi getirmiştir. Hükümetiniz bunun âdi suçlara teşmili üzerinde durmamış değildir, durmuştur. Fakat Hükümetinize muhtelif kanallardan gelen ve memleketin birçok yerlerinden ve bilhassa bizim memleketimizin kendine has sayılacak, vatandaşlar arasında büyük ıstırap konusu olacağı kanaatları belirilmiş olan suçların affına gidilmemesi eiheti ve gidildiği halde mahzurlu tepkiler husule getireceği iddiaları mevcuttur. Onun için Hükümetiniz hazırladığı tasarıda bu kısma teşmil etmiye lüzum ve zaruret görmedi.

Mamafih, şunu derhal arzedeyim ki, Af Kanunu vatandaşlar arasında husumet hislerini azaltmak ve memlekette daha geniş bir surette huzur ve sükunu temin etmek için Yüksek Meclis eğer âdi suçlara da affı teşmil etme kanaatini izhar ederse Hükümetinizin buna karşı aksi bir görüşü mevcut değildir. (Bravo sesleri)

Bu umumi kanaati izhar ettikten sonra, burada söz almış olan arkadaşlarımızın iliştikleri, veyahut da kanunun gerekçesini lâyikiyle tetkik etmemek sebebiyle ileri sürdükleri mütalâalarda bariz olarak yanlışlıkları noktalara işaret etmek istiyorum. Bir arkadaşımız dedi ki:

«Kanunu inceden inceye tetkik ettim, şu neticeye vardım: Bu kanunla İktidar Hükümeti bâzı yarâni himaye etmek istiyor. Hattâ kanununun muhtevası bâzı hükümleri itibariyle suçları teşvik edici mahiyettedir.»

Böyle bir mülâhaza Hükümetinizde en ufak bir şekilde düşünülmüş ve zihninden geçmiş değildir. Bunu ileri süren arkadaşım hangi sebeplere istinat ettiğini bir türlü anlamadım. Biz prensip olarak siyasi suçlara kanunhasır bir af kabul etmekle beraber, bu hususta dâhi gayet

tahditli ve takyitli bulunduk. Kendilerinin şimdi bunu nereden çıkardıklarını bilemedim. Bize atfu isnat edilemeyecek bâzı hususlara meydan verir mülâhazasıyla ilmin siyasi mahiyette telâkki edilebileceği bâzı suçlara dâhi memleketimizin realitelerini göz önüne alarak bu kanunun şümul çerçevesi içine almadık, bililtizam almadık. Ama bu kanunun şümul çerçevesi içine girmiyen bâzı suçların güya örtbas edilmesi gibi bir maksatla konduğunu sayın bir arkadaşımız ileri sürdü.

Kendilerine şunu arzedeysin ki, ilimde, ceza ilminde siyasi suç neye derler?. Bunun tarifinde mutlak bir mutabakat mevcut değildir. Ceza âlimleri, müellifleri bunda ihtilâf ederler, bunu kimi dar zaviyeden mütalâa eder, kimi ise geniş bir zaviyeden mütalâa eder. Fakat aşağı, yukarı siyasi suç şu şekilde tarif edilebilir.

Devletin siyasi menfaatlerini haleldar eden veya bir vatandaşın siyasi hakkını ihlâl eden bir suça siyasi suç denir.

Bu az çok dar mâna veren müelliflere göre yapılmış bir tariftir. Ama bunu geniş mânasiyle almak isteyenler de vardır ki onlar siyasi saik ve maksatla işlenmiş olanlara, tatbik edilecek maddenin hüviyet ve mânası ne olursa olsun mademki failin maksat ve gayesi siyasi-dir. O halde, bu suç da siyasidir. Biz bu tasarıda gerek geniş ve gerek dar mânasiyle seçim suçlarını bililtizam hariç bıraktık.

Bu kanunun ikinci maddesi mütalâa edildiği zaman görülürki; orada siyasi suç tabiri yerine Ceza Kanunundaki madde ve fasıllar tasarih edilmiş ve tatbikatta teşevvüğe meydan vermemek için zikredilmiştir. Bu arada biz, mahiyeti asliyesi siyasi olarak limen ifade edilebilecek olan Seçim Kanununa aykırı suçları bililtizam zikretmedik. Bu böyle olduğu halde sayın arkadaşımız, bu, 1946 seçimlerinde veya ondan sonra yapılmış olan ara seçimlerinde işlenmiş olan suçları örtbas etmek için getirilmiş olan bir kanundur diye ifadede bulundular. Ki bunu bendeniz tamamen mesnetsiz addederim. Eğer kendileri bu mütalâayı birinci madde de tetkik edildiği zaman görülür ki, biz orada âdi, siyasi diye hiçbir suç tefriki yapmadık. Çünkü gerekçemizde söylediğimiz gibi, işlendiği tarihten, ki bunu Hükümetiniz 29 Ekim 1948 olarak nazara aldığı için, bir buçuk seneden fazla bir zaman geçtiği halde alâkahlar tarafın-

dan harekete geçilmemiştir, cemiyet tarafından harekete geçilmemiştir ve resmî organların salâhiyetli takip mercileri veziyed etmemiştir. Böyle olan fiiller üzerinde durmak bu kanunla bizim hedef tuttuğumuz vatandaşlar arasındaki husumet hislerinin gevşetilmesi ve iza'esi yolundaki esasa şüphesiz ki aykırı olurdu. Onun için orada bu nevi takipsiz kalmış, şayet, suçlar mevcutsa bunlar üzerinde artık durmanın cemiyetin yüksek menfaatleri bakımından fayda getirilmeyeceğine de işaret ettik.

Bâzı arkadaşlar mütalâalarında yaptıkları için tavzihte fayda vardır, âmme dâvası açılmış olan suçlar ne demektir. Âmme dâvası usulü cezaiyiz hükümlerine göre ne zaman açılmıştır, bu katî ve sarîh olarak malûmdur. Hususi usulü muhakemeye tâbi olan eşhas ve zümreler hakkındaki kanun hükümlerine göre de bu kanunlara göre yapılmış olan tahkikatın hangi safhasında âmme dâvası açılmış telâkki edileceği; bu da hukukçularca malûmdur. Binaenaleyh onlar da buna tâbi kıldırı ki tatbikatta her hangi bir bakımdan tereddüde mahal kalmam. Yalnız bâzı arkadaşlar dediler ki, kaçmış adaletten yakasını kurtmak için firar etmiş, bunlar aftan istifade ediyor da, hileli yola tevessül etmemiş olan adam, aftan istifade edemiyor. Böyle bir şey yoktur. Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunumuz gayet sarîhtir. Sanki mevkiinde olan kimsenin firari olması hakkında âmme dâvası açılmasına mâni teşkil etmez. Yalnız bir suçun işlenip işlenmediği, yahut bir suç işlenmiş de failin kim olduğu malûm değilse, böyle bir suç işlendiğini tesbit ettiğimiz tarihe göre üzerinden bir buçuk sene geçtiği halde ne alâkahlı tarafından, ne de cemiyetin resmî organları tarafından bir reaksiyon vücuda gelmemişse, henüz böyle bir suçun suçlusu malûm değilse, artık böyle suçlar üzerinde durmakta fayda olduğuna biz kani değiliz. Bir arkadaşımızın çok güzel işaret ettiği gibi affın dil bakımından lâtinceden gelen mânası nazara alınırsa af; hakikaten unutmak demektir.

Af, hususi hayatımızda nasıl müspet neticeler getirirse, cemiyet hayatında işlenmiş suçları, yine o cemiyetin menfaati bakımından zaman zaman affetmekte fayda olabilir. Bu da yine cemiyetin kendi lehine neticeler istihsalini mümkün kılabilir. Bir kere suçun işlenip işlenmediği malûm değil ve üzerinden de bir sene-

den fazla bir zaman geçmiştir. Bu suçlar 1948 senesinde işlenmiş olduğuna göre aradan iki senelik bir zaman geçmiştir. Binaenaleyh bunun üzerinde durmak veyahut şu veya bu mülâhaza ile vatandaşları birbirine, şu veya bu şekilde atıf ve isnatta bulunmak, vaziyetinde bırakmak bilmiyorum, bizim istihdaf ettiğimiz gayeye muhalif olmaz mı?

Binaenaleyh, bu kanunla vatandaşlar arasındaki husumet hislerini söndürsün ve cemiyet için unutulması faydalı telâkki edilebilecek hâdiseler mevcut ise bunlar tamamen cemiyet tarafından unutulmuş ve affedilmiş bulunsun. Bu noktada arkadaşlarımıza bir hususu ayrıca ifade etmek isterim. Bâzı arkadaşlar, hapisanelerimizin kötü durumunu, af için bir sebep olarak ileri sürdüler. Muhtelif vesilelerle bu konuda hapisanelerimizin durumunu ifade etmiş bulunuyorlar. Hakikaten hapisanelerimiz bizim bugünkü telâkkilerimize ve zihniyetimize ve hapisaneye aldığımız adamları çıkardığımız zaman nasıl çıkarmamız lâzım geleceği yolundaki düşüncelerimize ve onların ıslâhıhal etmeline tahakkukuna imkân verecek bir durumda değildir. Bu aşıkârdır. Fakat bir cemiyet, bana öyle geliyor ki, hapisanelerin durumu müsaait değildir diye, sırf bu sebebe istinaden bir affa gidemez ve gitmesi de caiz değildir. Sonra, bâzı arkadaşlarımız, hapisanelerdeki mahkûm adedini bugünkü fiili rakamlarımızın 4 - 5 misline çıkardılar. Bir arkadaşımız da mahkûm adedini 80 bin olarak ifade etti. Leülhamd bugün Türkiye'de mahkûm olan bedbaht vatandaşlarımızın adedi 18 - 19 bin arasındadır.

Yine bir arkadaşımız, çocuklardan bahsederken 20 bin suçlu çocuk olduğunu ifade ettiler. Leülhamd bizde suçlu çocuk adedi bu verdikleri rakardan 20 defa eksiktir. Binaenaleyh hapisanelerimizin durumu ve af sebebi için ileri sürülen bu mütalâalara kısaca işaret etmekte kendim için bir zaruret hissettim.

Bir arkadaşımız da buyurdular ki: Eski hapisaneler, ıslaha mâtuf herhangi bir tedbir almaya müsaait değildir, buraya konulan mahkûmlar da ıslahıhal etmiyorlar. Hatır için bâzı mahkûmlar da ıslahıhal etmiyorlar. Hatır için bâzı mahkûmlar yeni hapisanelere konuluyor, bunlar kısa zamanda ıslahıhal ederek hapisaneden çıkarılıyorlar. Şunu açıkça ifade etmek isterim ki; Türkiye'de tatbik edilen ceza infaz sistemine

göre, mahkûmiyet müddeti bir seneden fazla olup da nizamnamelerimizin, kanunlarımızın tesbit etmiş olduğu esaslara göre yeni ceza evlerine gitmemiş bir tek mahkûmumuz yoktur. Türkiye'nin neresinde mahkûm olmuş, hangi muntakasında suç işlemiş olursa olsun, yeni ceza evlerine alınmakta ve kanunlarımızın, tesbit ettiği esaslara göre cezalarını çekmektedirler.

Biz bu Af Kanununu yaptığımız zaman dediğim sebepleri nazara almış bulunuyoruz. Bâzı arkadaşlar; mahiyeti asliyeleri siyasi olmak itibarıyla affın şümulüne giren suçlardan bir madde okudu, onun en vahimini, en ağırını okudu. Fakat bu arkadaşımıza söyleyeyim ki, leülhamd Türkiye hapisanelerine bu maddeye uygun suç işleyip de ceza çekmekte olan bir tek kişi yoktur.

Biz affı, umumi ve şâmil mânada mütalâa ettiğimiz zaman, bunun karakteri, mahiyeti asliyesi siyasi olduğu için, bunu afftan istifade edecek maddeler meyanında zikrettik bu maddeyi de gösterdik.

Bâzı arkadaşlarımız af tasarısının tamamen istihdaf ettiği gayenin aksi bir maksat güttüğü ve tamamen aksi bir netice elde etmeye götürdüğü yolunda bir mütalâada bulundular ve - bilmiyorum neye istinaden söylediler - aksi bir maksat güdüyor ve aksi bir netice hâsıl oluyormuş gibi mütalâada bulundular. Bilmiyorum neye istinaden söylediler, dediler ki, Hükümete karşı, Reisi cumhura karşı, Büyük Millet Meclisine karşı tecavüzkârane söz sarfedenler affedilmiyor da vatanhainleri, casuslar, komünistler affediliyor.

Arkadaşlar; bizim tasarıda affın şümulüne alınmış suçlar içinde ve belki bizi buna sevketen saiklerin başında bu nevi suçları affetmek vardır. Eğer madde tetkik edilirse görülür ki, Ceza Kanunumuzun 158, 159 ncu ki, Hükümete, Devlet Başkanına karşı hakareti âmiş sözler sarfetmek ve tecavüzkârane beyanda bulunmak gibi bütün suçlar affedilmektedir. Biz bütün bu suçları işleyen vatandaşları, affettikten sonra öyle ümit ediyoruz ki, muhtelif partili sisteme girdikten sonra onu en mâkul şekilde tatbik edecekler, herkesin kenîli fikrine sahip ve fikirlerini serbestçe ifade ederken kanun hudutları dışına çıkmamak yoluna gideceklerdir ve bugünün artık gelmiş olmasını temenni ediyoruz. Bu devrede bu gibi suçları affettiğimiz takdirde kendileri de nedamet duyacaklar ve haklarında yapı-

lan muameleyi ve kendi hareketlerinin doğru olmadığını kendileri de takdir ederek bundan sonra bu gibi suçları işlemeyeceklerdir. Bu kanaatinizden dolayıdır ki, bu yola gidiyoruz. Biz yeni rejime girdikten sonra, biri birimize tenkit ederken ve bilhassa iera mevkiinde bulunan Hükümeti tenkit ederken arkadaşlarımızın tenkit hudadunu aşip da tecavüz vaziyetine geçtiği zaman tahassül eden suçları dahi Hükümetiniz affetmekte tereddüt etmemiştir. Bu gibi eşhas tamamiyle bu aftan istifade edeceklerdir.

Binaenaleyh belki arkadaşlarımızın eksik tetkik mahsulü olarak ve belki de benim bilmediğim sebepler tahtı tesirinde affın şümülüne giren ve belki o af tasarısından başhea istifade edebilecek olan kimseleri, bu aftan istifade etmiyorlarmış gibi göstermeleri doğru değildir.

Hükümetinizin Büyük Meclise sunduğu tasarıdaki tarihler tetkik edilirse, biz affın şümülüne giren müddetin 1948 senesinin 29 Ekimini esas olarak kabul etmiş bulunuyoruz. Adalet Komisyonu bu tarihi, ikinci madde şümülüne giren suçlar için 1946 senesini kabul etmiştir. Tabiatıyla sebeplerini komisyon izah edecektir. Fakat Hükümetiniz bunun 1948 olmasında kendi zaviyesinden her hangi bir mahzur mütalâa etmemektedir. Yüksek Meclis 1946 yı değil de 1948 i kabul eder ve binaenaleyh bu aftan daha çok kimselerin istifade etmeleri yoluna giderse bilâkis memnun oluruz. Öyle zannediyorum ki; arkadaşlarımızın üzerinde durdukları noktalara temas etmiş bulunuyorum.

Bâzı arkadaşlarımız burada hislere hitap ettiler affı şümüllendirme bakımından, bendeniz bu güzel hislere karşı ayrıca söz söylemeyi doğru bulmam. Yalnız bir kelime ile işaret edeyim ki, af müessesesi şahsi ele alarak, şu saik altında şu suçu işlemiş şu şu adamın affı değil; affın memleket ölçüsünde, eğer âdi suçlara da teşmilini Yüksek Meclis faydalı görürse, âm ve şâmil olarak kabul eder ve Yüksek Meclisin bir atıfet olarak vatandaşlara vermesinin daha doğru olacağı kanaatindeyim. Eğer, şu saik altında işlemiş olanları affa mazhar kılabım, şu saik altında suç işlemişleri affa mazhar kılmıyalım diyecek olursak, bu, umumî bir af değil, belki her şahsın işlediği suçun hangi saik ve sebepler altında işlemiş olduklarını ayrı ayrı tetkik edip kısaslamak yolu olur ki, bu, olsa olsa hususî af mevzuunu teşkil eder. Bilmiyorum, bu kısa

mâruzatımla arkadaşlarımızın istedikleri hususları arzetmiş bulunuyormuyum? (Sağdan sual soracağız, sesleri)

BAŞKAN — Suallere cevap veriniz.

Gl. ALİ RIZA ARTUNKAL (Manisa) — Daha vazih anlaşılması için birinci maddedeki hususların, Evkafın camilerinin tâmirlerinde yapılan yolsuzluklarla alâkası var mıdır? Henüz müfettişler tahkikatı bitirmedi, mahkemeye intikal etmedi. Bu gibi suçlular aftan istifade etmesin.

FUAD SİRMEN ADALET BAKANI (Rize) — Eğer generalin bahsettiği hâdisede sanık mevkiinde bulunan kimseler Memurin Muhakemat Kanununa tâbi değilse, umumî ahkâma tâbi eşhassa, bunlar hakkında savcılık tarafından tahkikat yapıp, bir talepname ile hukuku âmme dâvası açılmışsa, aftan istifade edecekler demektir.

Şayet bahis buyurduğunuz hâdisede sanık mevkiinde bulunan Devlet memuru binaenaleyh Memurin Muhakemat Kanununa tâbi bir zat ise ve bu zat hakkında yapılan muamele bir tetkikat mahiyetinde ise, henüz âmme dâvası açılmamış demektir mesele yok. Fakat tahkikat yapılmış, bitmiş kendisinin sorumluluk mevkiinde olduğu sezinlenmiş ve salâhiyetli bakan işi muhakkiki mahsusa vermişse, yani Ceza Muhakemeleri Kanununun Sorgu Hâkimlerine verdiği yetki dâhilinde hareket edecek müfettiş veya muhakkike verildiği andan itibaren âmme dâvası açılmış addedilerek bunlar aftan istifade edecek değillerdir.

Gl. ALİ RIZA ARTUNKAL (Manisa) — Efendim, Başbakanlık müfettişler göndermiş, Manisa Vilâyetine, Aydın Vilâyetine evkaf mühendisleridir.

ADALET BAKANI FUAD SİRMEN (Devamla) — Buyurduğunuz hâdiseyi bilmiyorum. Zannediyorum sorduğunuz suallerin cevaplarını arzettim. Bâzı ahvalde ihbarın ciddî olup olmadığını anlaşılacak üzere tetkikat yapılır. Bunu müfettiş yapar. Eğer bu mahiyette kalmış ise affın şümülüne girer. Böyle değil de hâdisede suç olduğuna âmir tarafından kanaat getirilip de Memurin Muhakemat Kanununa göre âmme dâvası açılmış demektir. Ve birinci maddenin şümülüne girmiş bulunmıyacaktır.

AHMET TAHTAKILIÇ (Kütahya) — Efendim bir sual; Hükümetin tasarısına göre aftan

istifade edecek, mevkuf veya maznun olarak kaç kişi vardır? Bunu lütfen sarahaten ifade ederler mi?

ADALET BAKANI FUAD SİRMEN (Devamla) — Arzedeyim. Birinci maddenin şümülüne girenleri bilmiyorum ve bunun tesbitine inkân olmadığımı da takdir buyurursunuz.

AHMET TAHTAKILIÇ (Kütahya) — Onu sormuyorum.

ADALET BAKANI FUAD SİRMEN (Devamla) — O halde ikinci maddeye gelince, kısaca arzedeyim.

Hükümet tasarısının ikinci madesine göre yalnız affın şümülüne girenlerle bugün haklarında tevkif kararı verilmiş bulunanları arzedebileceğim. Çünkü haklarında tevkif kararı verilmemiş de muhakemeleri gayrimevkuf olarak yapılmış olanlar varsa, takdir buyurursunuz ki, bunlar hakkında aded bildirmek inkânı yoktur.

Cumhurbaşkanına hakaret, 29 Ekim 1948 tarihi esas tutulduğuna göre o tarihten sonra olanlar affa dâhil değildir, ondan evvelkiler dâhil olacağına göre tutuk olarak on kişi vardır.

Hükümete hakaret yedi kişi mevcuttur.

Anayasayı tağyir, askerî isyana teşvik suçlarıyla mahkûm olmuş veya muhakemesi devam etmekte bulunan ve 1948 den beri bu nevi suçları işliyenlerin adedi 9, B. M. M. ne ve kanunlara hakareten yine o tarihten evvelkiler 1, komünistlik propagandası yapmak on altı, yirmi beş daha, 41; bizim tesbit edebileceğimiz bu kadardır.

AHMET TAHTAKILIÇ (Kütahya) — 258 olmadı.

ADALET BAKANI FUAD SİRMEN (Devamla) — 258 adedi, 29 Ekim 1948 den sonra işlenip de bugün ceza ve tevkif evlêrimizde mevkuf bulunanların da heyeti mecmuasıdır.

AHMED VEZİROĞLU (Afyon Karahisar) — Benim soracağımı Bakan cevaplandırdı. Yalnız casuslar da var mıdır? Bunu anlamak istiyorum.

ADALET BAKANI FUAD SİRMEN (Devamla) — Evet, 1948 nihayetine kadar 86 kişidir.

KÂMİL COŞKUNOĞLU (Manisa) — Efendim, Sayın Bakan General Artunkal'ın ifadelere karşı «İhbar bir memur aleyhinde yapılmışsa, bu, memurun vazifesinden mütevellit ise,

bu ihbar üzerine tâbi olduğu bakan, işi bir muhakkike veya müfettişe havale ederse bu takdirde hakkında âmme dâvası açılmış sayılır ve bu memur hakkındaki suç affın şümülüne girmez», dediler. Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 148 nci maddesinde hukuku âmme dâvasını açmak vazifesi C. Müddeiumumisindir, demektedir.

Şimdi bu işin Memurin Muhakematı Kanununa tâbi olduğunu kabul etsek bile işin muhakkike mücerret tevdi edilmiş olması, hukuku âmme dâvasının açılmış olduğunu ifade etmez. Ancak eğer Memurin Muhakemat Kanununa tâbi olan o memur, hakkında Memurin Muhakemat Kanunu mucibince yetkili idare makamları lüzumu muhakeme kararı verir, bu karardan sonra hukuku âmme dâvasının açılmış olması mevzuubabs olabilir.

Binaenaleyh Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun şu sarahati ve Memurin Muhakemat Kanununun şu hükmüne göre, mücerret müfettiş veya muhakkika işin havale edilmiş olması, hukuku âmme dâvasının açılması mahiyetinde telâkki ediyorlar mı?

Sayın Bakan bu ciheti tavzih ederlerse iyi olur.

ADALET BAKANI FUAD SİRMEN (Devamla) — Efendim, arkadaşına cevabımı arzedeyim; bu kadar teknik teferruata Büyük Millet Meclisi huzurunda geçilmesi doğru olmamakla beraber, kendi kanaatleri bence muhtemeldir. Benim bildiğim olur ki; Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun o maddesi, o Kanun hükmüne göre takibat yapılacak kimseler hakkındaki esasatı ihtiva etmektedir. Bu esasın istisnası olarak muhtelif mevzuatta ayrı usulü muhakemeler kabul edilmiştir. Memurin Muhakemat Kanununun hükümleri mucibince takikatı kendisi yapar, bu, bir istisna arzeder. Memurin Muhakemat Kanununun maddesi mahsusatı sarahaten demektedir ki; bir muhakkiki mahsus tâyin edildiği zaman, tıpkı işin, sorgu hâkimine, salâhiyetli takip organı olan müddeiumumi tarafından verilmesi mahiyetindedir. O gibi hâdiselerde, müddeiumumi, o memurun mensup olduğu dairede bu kararı almak mevkiinde bulunan zattır. Binaenaleyh, sorgu hâkimî sıfat ve salâhiyetiyle bir muhakkikin yaptığı takibat, evleviyetle, âmme dâvası açılma mahi-

yetinde telâkki edilir. Bunu mahkemelerimizin içtihadı halleder.

İBRAHİM ARVAS (Van) — Bendeniz bilhassa, Şark illerinde ıslahat ve Garb'e nakil yapıldığı zamanlarda orada bulunan bâzı vatandaşlarımızın Süriye ve Irak'a kaçtıklarını arz etmek isterim. Acaba bunlar bu Af Kanununun şümulüne girerler mi?

ADALET BAKANI FUAD SİRMEN (Devamla) — Af Kanununun beşinci maddesi gereğince, memleket dışında suç işleyenlerin ve memleket içinde bir suç işlenmiş olup da dışarıya kaçmış olanların, bu aftan istifade edebilmeleri için, kanunun tesbit ettiği müddet içinde gelip teslim olmaları lâzımdır. Gelip teslim olmadıkları takdirde aftan istifade etmeyeceklerdir.

YUNUS MUAMMER ALAKANT (Manisa) — Bir sual efendim; mebdde Adalet Komisyonu raporuna göre 1946 ya alındığına göre Türk Ceza Kanununun 158 ve 159 neu maddesine giren suçluların adedi ne olacaktır? Bir rakam lütfelebilirler mi?

ADALET BAKANI FUAD SİRMEN (Rize) — Eğer bu tarih 1946 ya alınırsa rakam 105 e inmektedir. 1949 dâhil olmamak üzere 1948 olursa, 154 olmaktadır.

YUNUS MUAMMER ALAKANT (Manisa) — Türk Ceza Kanununun 158 ve 159 neu maddelerine göre takipli olanlar demek istemiştim.

ADALET BAKANI FUAD SİRMEN (Devamla) — Yani Reiscümhura ve Hükümete hakaret hususları değil mi?

YUNUS MUAMMER ALAKANT (Manisa) — Evet.

ADALET BAKANI FUAD SİRMEN (Devamla) — 1946 Ekimine kadar olanlar için hiçbir rakam yoktur. Çünkü onlar çıkmış ve müddetlerini bitirmiş olabilirler. 1946 ile 1948 arasında Cumhurbaşkanına ve Hükümete hakaret suçundan mahkûm olanların sayısı 17 dir. Biz 1948 i teklif etmiş bulunuyoruz. 1948 e alınmasında mahzur yoktur.

SİNAN TEKELİOĞLU (Seyhan) — 84 komünist ve casus olduğunu söylediler.

Dr. SAİM ALİ DİLEMRE (Rize) — Ne 84 ü yahu, yalnız casuslar 120 yi geçiyor.

SİNAN TEKELİOĞLU (Devamla) — Ben her ikisini soruyorum. Bunlar hangi milletlere mensuptur? Türk müdürler, yabancı mıdır?

Yabancı iseler cezalarını çektikleri zaman derhal çıkacaklar mıdır?

ADALET BAKANI FUAD SİRMEN (Devamla) — Efendim, okuduğum rakamlar içinde bahsedilen suç işleyip de aftan istifade edecek olanlar hakkında elimde vesaik yok ve birer birer arzedecek mevkiide değilim. Fakat hangi arkadaşım öğrenmek isterse Adalet Bakanlığı fişinde bütün bunların hüviyeti, tâbiyeti, yaşı, mesleği, hepsi mevcuttur. Şu kadarını söyleyebilirim ki; bunun içinde Türk de eenebi de vardır.

Bunların hudut dışına çıkarılma meselesine gelince; bilirsiniz ki, Hükümet bir eenebinin kendi hudutları içinde bulunmasında mahzur telâkki ettiği anda hiçbir kayda tâbi olmaksızın hudut dışına çıkarmak yetkisini haizdir. Bunlar içinden hudut dışına çıkarılmalarına zaruret görülenler için hiçbir mâni yoktur. Ancak bunların üzerinde birer birer durup herhangi bir beyanda bulunmak mevkiinde değilim.

ADALET KOMİSYONU SÖZCÜSÜ EMİN HALİM ERGUN (Ankara) — Muhterem arkadaşlar; bu tasarı üzerinde konuşan 20 sayın arkadaşımı dinledikten sonra komisyon sözcüsü olarak huzuruza çıktığım vakit bana hâkim olan kanaati belirtmekle sözüme başlamak isterim.

Türkiye B. M. Meclisi Türk milletinin hâkimiyetini kayıtsız şartsız kullanır, ve af bu hâkimiyetin icabıdır. Meclis istediği şekilde ve istediği anda af kararı vermek salâhiyeti mutlakası haizdir. (Bravo sesleri, soldan). Binaenaleyh mülâhazalarım ve komisyonun noktalarını izahım bu esas düsturum ışığı altında olacaktır.

Arkadaşlar; af müessesesi hukuki bir müessesedir. Affın dayandığı sebepler ise içtimaidir. siyasidir, ahlâkidir. Bu sebepleri takdir ve tâyin edecek ve affın şümulünü, çerçevesini çizecek makam ise, millî hâkimiyeti kullanan yüksek Meclistir.

Bu noktaya gelmişken şurasını da kaydetmekte fayda görürüm, af müessesesi üzerinde konuşulurken, bunun dayandığı sebeplerin bugün için vârit olup olmadığı hususları düşünülürken ve bunun şümulü hakkında mütalâa beyan edilirken, bu mevzuu parti işleriyle karıştırmamak lâzımdır. Çünkü demin de arzettiğim gibi, bu işin sosyal adaletin icabı ve çerçe-

vesi altında düşünülmesi ve parti mülâhazalarının dışında bırakılması icabeder.

Arkadaşlar, affa mazhar olmasını istediğimiz mahkûm veya mevkûfların ve takibat altında bulunan vatandaşlara mahkemelerce verilecek cezalarda iki esas ve ana prensipi hatırlatmakta fayda vardır.

Suçluya verilen cezanın kendisinin ıslahı hal etmesini temin edici olması kadar emseline ibreti müessire olması cihetini de temin etmesi; hususi nazariyatı cezaiyede esas bir kaidedir.

Binaenaleyh af mevzuu, mütalâa edilirken intibah vaziyetinin tahassül etmiş olduğunun düşünülmesi ve ibreti müessire vaziyetinin diğer vatandaşlar üzerinde yapacağı ve yapması melhuz tesirin de nazarı itibara alınması lâzımdır. Bu mülâhazamı dün konuşan arkadaşlarımdan birisinin, cezanın bir intikam olmadığı ve Adalet Komisyonu raporunda intikam olduğunu işrap eder şeklinde bir kayda tesadüf edildiği yolundaki beyana cevap olsun diye söylemiyorum. Bu müessesenin, yani af müessesesinin fayda ve mahzurları üzerindeki takdir hakkınızı kullanırken düşünmenize yarıyacak bâzı ölçüleri arz etmek maksadıyla söylüyorum. Vatandaşlarımızın cezaya mâruz olan kısımları ne kadar düşünölmeye değerse bu suçlardan zarar görenlerin de o derecede düşünölmeye değeri olduklarını raporumuzda işaret ettik. Ve bu işaretimiz sizi bir kıyaslama yapmaya sevk etmek içindir. Yoksa, ceza nazariyatında intikam hissinin de mevcut olduğunu kabul ederek ve düşünerek değildir.

Arkadaşlar, affın muhtelif şekilleri ve nevi-leri vardır. Affın geniş olduğu kadar orta, dar şekilleri ve çerçevesi vardır ve bunların hepsi aftır.

İsterseniz bugün vereceğiniz bir kararla, yapacağınız bir kanunla hapisane kapıları arkasına kadar açılır ve bilâistisna bütün hapisler salverilebilir.

AHMET TAHİTAKILIÇ (Kütahya) — Teşekkür ederiz.

EMİN HALİM ERGUN (Devamla) — Ve hiçbir ceza dâvası görölmüyebilir, bu hak ve bunu takdir hakkı tamamen sizindir. İsterseniz bu işi bâzı nevi suçlara hasredebilirsiniz, isterseniz bu işi, cezaların miktarına göre şu kadar cezayı çekmiş olanların kalan şu kadarı affedilmiş diyebilirsiniz.

2330 sayılı Kanunda yapıldığı gibi ve bir arkadaşımın komisyonunda teklif ettiği gibi erteleme şeklini de yapabilirsiniz.

Şimdi arkadaşlar bu mülâhazalardan sonra komisyonumuzun bugün huzurunuzda sevkettiği metni tesbit etmeye âmil olan kanaatleri arz ediyorum.

Geçen sene üç milletvekilinin muhtelif şekillerde teklif ettiği af lâiyhası komisyonumuzda reddedilmiş ve bu ret kararı Yüksek Kamutayca da tasvip edilmiştir.

Şimdi Kamutayın bu af mevzuu üzerinde affın şümulü üzerinde, affın nevi ve mahiyeti üzerinde her hangi bir temayülü ve noktai nazarı belli olmadan geçen seneki ret kararı müvacehesinde bugün komisyon olarak Hükümetin teklifinden daha şümulü bir teklifle karşınıza gelemezdik. Bugün dünden beri yapılan müzakere sonunda Kamutayın bu husustaki temayülü belli olduktan sonra Komisyonumuz sizden alacağı emir ve direktifler dairesinde sizin çoğunluğunuzun noktai nazarına uygun bir metni tesbit edip getirmeye her an için âmededir. (Bravo sesleri)

Hükümetin getirmiş olduğu şekil ve esasları bilhassa ikinci madde üzerinde bir az daha daralttık. Esas itibarıyla bu Af Kanunu tasarısının mekanizması zaten bu iki esasta toplanmakta bulunması itibarıyla birinci kısım olarak 29 Ekim 1948 tarihine kadar işlenmiş olup da henüz faileri hakkında âmme dâvası açılmamış olanlar hakkında artık âmme dâvası açılmıyacağı yolunda bir teklifi ihtiva etmekte idi. Komisyonunuz bu maddeye ikinci bir fıkra ilâve etmek suretiyle Anayasanın 17 nci maddesi sebebiyle yani milletvekilliği dokunulmazlığı sebebiyle haklarında âmme dâvası açılmayanların bu madde hükmünden istifade edememelerini temin için bir kayıt ilâve etti. Ve bu ilâve edilen kayıta da ikinci maddede derpiş edilen suçları afdan istisna etti ve istisna şümulünden çıkardı.

İkinci madde metninde yazılı Ceza Kanununun ve Askerî Ceza Kanununun muayyen ve malûm olan maddelerine uyarınca haklarında ceza verilmiş olanların affına mâtuftur. Komisyon esasen Hükümetin gösterdiği lüzum ve zaruretün dışına çıkmamayı ve hattâ onu daraltmamayı prensip olarak kabul ettiği için ve bunlar da siyasi suçlar vasfına dâhil olabilecek neviden

bulunduğu için bunun 1948 e kadar uzamasında fayda mülâhaza etmiyerek tarihi daha geriye 1946 ya aldı. Ve Matbuat Kanununun 30 ncu maddesinde sayılan suçlar bu madde metninde yazılı olan Ceza Kanunu ve Askerî Ceza Kanununun saydığı suçlar nevinden olduğu için onu da ithal ve ilâve etti. Bunu takibeden diğer hükümler tatbikata ve şekle aittir.

Arkadaşlar, birinci madde hükmü bir tasfiye mânâsını taşımaktadır. Bugüne kadar haklarında âmme dâvası açılmamış olan kimseler hakkındaki dâva 1948 tarihinden bu yana, yani 1 Mart 1950 tarihine kadar açılmamışsa onlar hakkında âmme dâvası açılmıyacaktır. Suçlunun firarı esasen âmme dâvası açılmasına mâni teşkil etmediği için bu birinci maddenin şümûlüne dâhil değildir.

Arkadaşlar, zaman aşımı müessesesinin mâna ve maksadını hepimiz bilirsiniz, bunu huzurunuzda tekrar etmekten çekinirim. İşte bu maddenin kastedtiği mâna bu şekilde suç işlenip faili bulunmaması ve dâva açılmaması sebebiyle seneler ve seneler geçtikten sonra artık tekrar dâva açılmasına imkân vermiyecek ve bu suretle geniş mânada bir tasfiyeyi temin edecek bir hükümdür. Esasen suç ikâ tarihinden uzaklaştıkça delillerin kuvveti o nispette zail olur ve bâzı fena fikirli adamların çok eski işlenmiş suçlara ait tezvirleri de düşünülebilir ve bu suretle bu madde bunları önlemiş olur. Esasen dünden beri konuşan arkadaşlarımızın beyanlarında bu birinci madde hakkında esaslı bir itiraza tesadüf etmemiş bulunuyoruz. İkinci madde hükmü bildiğiniz ve arzettiğimiz şekildedir. Bunu teşmil üzerindeki noktai nazarı ve bu hususta yapılan teklifleri Komisyonumuz esas itibariyle nazarı dikkate almış ve birinci maddenin müzakeresi geçtikten sonra bu ikinci madde hakkında yapılan tekliflerle beraber komisyonda bir defa daha görüşülmesi ve Yüksek Kamutayın temayülüne uygun bir metin tesbit etmek hususunu kararlaştırmıştır. Maksadımı bu suretle arzettikten sonra son söz olarak şunu arz etmek istiyorum;

Suçlulara ceza vermek Hükümetin icrai ve kazai kuvvetlerinin vazifesidir. Affetmek şâni hakimiyettir. Bu hâkimiyet hakkınızı kullanmak için bize vereceğiniz işaretler dairesinde yapacağımız metni huzurunuzda takdim edeceğiz. Mâruzatım bundan ibarettir.

BAŞKAN — Yeterlik önergesi var okutuyorum.

AHMET TAHTAKILIÇ (Kütahya) — Efendim ben, Hükümetin teklifini yapan Adalet Bakanına cevap vereceğim, ben Adalet Bakanının izahatını gayrikâfi gördüm.

BAŞKAN — Dünden beri arkadaşlar tasarruflarının heyeti umumiyesi hakkında konuşular, Adalet Bakanı bu konuşmalara cevap verdi, sorular soruldu, izah edildi. Ondan sonra Adalet Komisyonu da noktai nazarı izah etti. Bütün bu durum Heyeti Umumiyenin malûmu olduğu için yeterlik önergesini oya koymaya hiç bir mâni yoktur. Kabul edilmezse o zaman size söz vereceğim.

AHMET TAHTAKILIÇ (Kütahya) — Bakanın temas ettiği mütalâalar karşısında, mevzu ne olursa olsun, milletvekili olarak söz söylemeye hakkım vardır, kifayet takririne rağmen.

BAŞKAN — Son söz milletvekilinin olduğu için yalnız bir milletvekiline söz vereceğim. Buyurun Tahtakılıç...

HULÛSÎ ORAL (Denizli) — Efendim son söz benimdir.

BAŞKAN — Efendim, siz usul hakkında konuşunuz.

AHMET TAHTAKILIÇ (Kütahya) — Efendim, ben bakanın sözlerinin hilâfı hakkında söz istedim, siz ise usul ve kifayet hakkında konuşunuz.

HULÛSÎ ORAL (Denizli) — Ben de muvafık olarak söylemedim ki, ben de hilâfında konuştum. Bakan çıktı, söyledi şimdi benim konuşmam icabeder.

BAŞKAN — Kifayet hakkında konuşmuşunuz.

AHMET TAHTAKILIÇ (Kütahya) — Efendim, Bakan konuşurken ben söz aldım, siz daha sonra aldınız, bırakınız da konuşayım.

BAŞKAN — Daha evvel söz almışlardı. Fakat Tahtakılıç Bakanın sözleri hilâfında konuşacağı dedi, kendisine söz verdim. Müsaade buyurunuz da konuşsunlar, kifayet takririni oya koyacağım, kabul edilirse siz de maddelerde konuşursunuz.

AHMET TAHTAKILIÇ (Kütahya) — Muhterem arkadaşlar; Hükümeti ve Komisyon Sözcüsünü dinledikten sonra milletvekili olarak gayet eiddî bir mesele karşısında bulunuyoruz :

Bugün huzurunuza getirilmiş olan tasarı, ne bir af kanunu tasarısıdır, ne esbabı mucıbesi vardır, ne de mantıkî bir izahı vardır. Nihayet ne adalete mütedair bir tarafı vardır, ne de içtimai bir neticesi vardır. Nitekim Adalet Bakanını dinlerken esbabı mucıbemiz gayet vâzıhtır dediklerine şahit oldum. İşte esbabı mucıbe içinde esbabı mucıbe teşkil edebilecek tek satır şudur : «Bu cümleden olarak Millî hayatımızda esaslı gelişmeler kaydedilmiştir.»

Ortaya getirilen mevzu bir af tasarısıdır. Affın şumulü ve hududu hakkında noktai nazarlar muhtelif olabilir. Fakat Dünyanın hiçbir yerinde bir af tasarısının muayyen hususlarından olarak evvelâ takibatın durdurulması kaydedilmez. O, af mevzuu bahsolduktan sonra ya kendiliğinden hâsıl olur, yahut mütaakıp hüküm olarak gelir. Fakat tasarıya dikkat ederken evvelâ aftan bahsetmiyor. Yani birinci maddesinde hapis haneye girmiş hiçbir müerimden bahsetmiyor. Ya? Mevzuubahis olabilecek birtakım mazmunlardan ve haklarında takibat yapılmamış kimselerden bahsediyor. Samimiyetsizliğin, hüsnüniyetsizliğin, meçhuliyet içinde bulunmanın bundan daha bâriz misali olamaz. Onun için Sayın Fuad Sirmen, Adalet Bakanlığı sıfatını üzerinde taşıyan bir hukukçu olarak, arkadaşların bunca mütalâasından sonra, bu tasarının esbabı mucıbesi vardır diye af tasarısını bu kürsüden nasıl müdafaa etti? Bu hayretimi mucip oldu.

Şimdi, Adliye Komisyonu bu vaziyeti anladığı için bakınız kanuna nasıl bir başlık koymuş : «29 Ekim 1948 tarihinden önce işlenmiş olup da 1 Mart 1950 tarihine kadar haklarında kamu dâvası açılmamış olan bütün suçlardan dolayı kovuşturma yapılmıyacağına...»

Arkadaşlar; hiç af yok daha. Evvelâ bir af yapalım da tâyin edeceğimiz hükümler dâhilinde kovuşturma yapıp yapmamak mevzuubahis olsun. Sonra devam ediyor. «ve 29 Ekim 1946 tarihinden önce işlenmiş bulunan bâzi suçlar sebebiyle hükmedilmiş bulunan cezaların kaldırıldığına ve bu suçlar dolayısıyla kovuşturma yapılamıyacağına dair kanun»

Arkadaşlar, affın içtimai, siyasi ve hukuki mahiyeti hakkında izahat vermeye lüzum yok. Birçok arkadaşlar kâh enfüsü, kâh da hukuk ilminin tarifine ve şimdiye kadar dünya adalet anlayışının ufuklarında, esaslarında kala-

rak izahat verdiler. Onun için ben bu meseleleri bir tarafa bırakıyorum. Asıl mesele, kaç kişinin affedileceğine dair dinlediğimiz rakam, zannedersen bir af tasarısı karşısında bulunmadığımız garibesini sizlere hatırlatmıştır. Nitekim Osman Nuri arkadaşımız dün burada mütalâa dermeyer ederken, bu bir yaran kanunu ve şimdiden sonra da, birtakım muayyen mahiyetteki suçların işlenmesi için müsamaha vâdeden bir kanundur demişlerdi. Çünkü arkadaşlar; kanunun karakteri budur. Adalet Bakanı dediler ki, biz seçim suçlarından hiç bahsetmedik.

Arkadaşlar, bu memlekette seçim suçu işlendi ise 1946 ile 1950 seneleri arasında işlenmiştir. Bunların hiç birisinin takibata mâruz olmadığı da Büyük Millet Meclisince aşıkâr olarak biliniyor. O halde kim affediliyor? Elbette seçim suçları affediliyor.

Nasıl olur da Adliye Bakanı, bir milletvekilinin beyanatına karşı, haşa diye bu kürsüden konuşabilir?

Arkadaşlar, biz Mecliste şuna şahit olduk ki, bir gündemin içinde dahi gizlenmiş maksatlar vardır. Bu gelen af tasarısı da, mahiyetini henüz anlıyamadığım mevhum, müphem maksatları istihdaf eden bir kanundur. Af Kanunu değildir. (Af Kanunudur sesleri) Katıyen af kanunu değildir. Bu, af mefhumu altında muayyen maksatların istihsalini temin eden bir kanundur.

Komisyon Sözcüsü arkadaşımız daha garip bir noktada kaldı, efendim, Meclis 1948 de affı kabul etmediğini reyleri ile gösterdi, onun için biz neümen olarak katıyen bundan başka bir hududa gitmedik. Arkasından dedik ki, Hükümet teklifinin hududu dâhilinde kalmak mecburiyetindeyiz.

Arkadaşlar; ihtisas komisyonunun mahiyeti, mânası nedir? Mademki, Meclis, Hükümet teklifinin hududu dâhilinde kalacaktı, o halde ihtisas komisyonuna ihtiyaç yoktur.

Adalet Bakanının mütalâası bu mahiyette, Komisyon sözcüsününki de bu mahiyette. Meclis bunun karşısında ne yapacak?

Bir de size başka bir karakteristik tarafı söyleyeyim. Komisyon Sözcüsü, eğer birinci maddeyi çıkarırsanız, biz, ikinci maddeyi, Meclisin temayülâtı dâhilinde veya teklifler dairesinde tadil etmek üzere eucümene alırız dediler.

Aslan arkadaşlar, bu kanunun ruhu birinci maddesindedir. Yani, takibat yapılmamış olan suçluların defterini tanzim etmektir. Şimdi hatırlatmasaydı hiç temas etmiyecektim. Eğer Adliye Bakanı bu mahiyette konuşmasaydı, Meclisin 1946 senesinden beri seçimde meşruiyet telâkkisi ve tereddüdü içinde ne kadar ezildiğini biliyorsunuz.

İBRAHİM ARVAS (Van) — Arkadaşım yanılıyor.

AHMET TAHTAKILIÇ (Devamla) — Birinci madde maksadı gayet açık olarak gösteriyor. Biliyorsunuz ki Adliye Bakanı arkadaşım, hukuk sahasında çok ileri de, tahsil ve teerübe sahibi olduğu için işi, kamuflâj tekniğinin içinde saklamayı biliyor. (Gürültüler)

BAŞKAN — Müsaade edin.

AHMET TAHTAKILIÇ (Devamla) — Müsaade edin, bu mevzu çok ciddidir, kendilerinin konuşmalarını burada izah edeceğim.

1948 tarihi için alınmıştır? Deniliyor ki 1948 senesinde bir af teklif edilmiş, «nasıl olsa af yapılacak, bundan istifade ederiz, istediğimiz kadar suç işliyelim» demişler. Binaenaleyh 1948 in esbabı mucibesini budur.

Komisyon 1946 tarihini için düşünmüş? Bir hukuk, bir Adalet Komisyonu sözcüsü diye konuşan birisi, 1946 senesine kadar, tâbirini burada izah etti, dinlediniz, ben böyle birtakım mevhum şeyler üzerinde durulmasını hakikaten üzüntü ile karşılarım.

Bakan konuşurken bir aralık «muhtelif partili sisteme geçiş» diye konuştu.

Bir an için Hükümette eğer samimiyet, hüsnüniyet olsaydı, şunu da kabul ederdi, muhtelif partili sisteme geçiş mücadelesi memlekette başlamış, fakat bitmemiştir.

Binaenaleyh, 1946 - 1948 senelerini mebdede ittihaz ederek, Hükümeti, gülünç bir mevkie düşürmez ve mevzuu, dünya hukukunda mevzuu-bahis olabilecek noktalara götürmezdi. Görüyorsunuz ki, samimiyetsizlik mevcuttur, Hükümet muayyen bir maksadın temini için, (af) kelimesini kanunun serlavhasına yazarak istihdaf ettiği birtakım siyasi maksatları elde etmeye çalışmaktadır.

Arkadaşlar, her şeyi yapalım, nitekim yaptığımız birçok şeyleri ifade etmeye inşaallah imkân verecektir Allah.

Fakat af mevzuunu, yani suç işlemiş vatandaşın cezasının millet tarafından affa mazhar olması keyfiyetini, birtakım siyasi düşüncelerle, bu kadar indî, bu kadar dar mânada kullanarak bu memlekette kötü bir gelenek yaratılmayalım.

Bu kanun, iki mücerimin cezaları arasındaki bir gün farkıyla aşık atmış bulunuyor, birisi 1946 birisi 1948..

EKREM ORAN (İzmir) — Her şeyde olur.

AHMET TAHTAKILIÇ (Devamla) — Ekrem Oran, her şeyde olur diyor.

Bir kanun, hiç olmazsa çıktığı günü veyahut affın mucip sebebinin teşkil eden içtimai ve siyasi hâdiseler ne idiyse, o hâdisenin cereyan ettiği zamanı ölçü olarak af yoluna gitsin.

Görüyorsunuz ki, milletvekili olarak, memleket efkârı umumiyesinin karşısında böyle bir kanunun burada müzakeresini yapmak, cidden tehlikeli bir şeydir. Onun için arkadaşlar..

İBRAHİM ARVAS (Van) — Ne yapalım?

AHMET TAHTAKILIÇ (Devamla) — Ne yapalım? Bu mevzu da korkunç. Çünkü bu kanun, Feridun Fikri Düşünsel arkadaşımızı dediği gibi çıkarsa maksat zaten hâsıl olacak. Birinci maddeyi çıkardık mı, ikinci maddede Hükümetin nokta nazarı yok.

Adalet Bakanı ne dedi? Evvelki af teklifinin aleyhinde bulunduk, çünkü memleket efkârı umumiyesini yokladık, böyle bir af isteğinde bulunan yoktur, onun için teşmil etmedik.

Dr. AZİZ URAS (Mardin) — Ama şimdi var dedi.

AHMET TAHTAKILIÇ (Devamla) — Müsaade buyurun. Var dedi, Meclisin temayülünü öğrendim dedi.

Arkadaşlar; bâzı milletvekili arkadaşlarımız temas ettiler, son 10 yıl zarfında dünya ile beraber biz de çok nazik vaziyetler geçirdik. Hakikaten muhtelif âme vazifelerinin ihmalinden dolayı birçok hâdiseler meydana geldi. Meselâ alelâde bir pansumanın yapıldığı bir yerde bir mücerimin bir vilâyet merkezine sevk edilmesinden dolayı ölüm oldu, ölüme sebebiyet vermek maddesinden dolayı suçlular daha ağır cezaya mâruz kaldılar. İkinci Dünya Harbinde toprak mahsülleri üzerinde öyle acayip hükümler tatbik edildi ki, herkes malının hırsızı oldu. Biz harbin doğurduğu buhranı bir tarafa bırakalım. Ondan sonra da 1946 dan beri hakikaten bu memlekette şahsi idare sisteminden kurtulmak için

gok derin bir mücadele devam etmektedir. Daha şümüllü bir af için artık nasıl içtimai ve siyasi birşey tasavvur olunabilir?

Hükümetin hususi af mevzuunda ne maksadı ne de endişesi vardır. İkinci maddeyi bu kadarlık teşmil dahi, birinci maddeyi gizlemek içindir. Hiçbir Af Kanunu «evvelâ takibat yapılmıyacaktır» sözünü söylemez.

ABDÜRRAHMAN KONUK (Bursa) — 2330 sayılı Kanunun birinci maddesi böyledir.

AHMET TAHTAKILIÇ (Devamla) — Ona da temas edeceğim, müsaade buyurun.

Binaenaleyh bu kanun ne af tasarısıdır, ne hususi af tasarısıdır. Bu kanun acaip bir nesnedir arkadaşlar. (Gülüşmeler).

Şimdi birinci maddeyi geçirir de diğer maddeleri encümene gönderirseniz ozaman vaziyet çok korkunçtur. Bu kanun heyeti umumiyesi ile encümene gitmelidir ve bu lâzımdır. Fakat daha bu sabah bu salonda alınmış olan bir kararı efkârı umumiye daha şimdiden duymuş bulunmaktadır. Çünkü Meclis ekseriyetini teşkil eden Parti seçimin yenilenmesi için pervasız bir kararı almış bulunmaktadır. (neden pervasız sesleri, sende ni çekineceğiz sesleri).

Arkadaşlar; bu tasarı toptan encümene gitsin dersek, Meclisin iki gün sonra tatil kararı alınması gibi bir emrivaki karşısında, bu tasarının ölüp gitmesi mevzuubahistir. Onun için ben şahsan buradaki takrirlerden bir tanesine iştirak ediyorum. Bu tasarı heyeti umumiyesi ile derhal encümene gitmeli, encümen birgün için geceli gündüzlü çalışmalıdır. Prensipleri ve memleketin içtimai, siyasi vaziyetini göz önünde bulundurarak hududunu ve şümülünü Meclisteki müzakeratın mihrine uydurarak bir Af Kanunu tasarısını Meclise getirmelidir. Böyle bir karar almazsak, Büyük Millet Meclisinde bu kanunun altını üstünü düzeltelim derken, hakikaten birçok adaletsizliklere, yanlışlıklara, hatalara uğrayabiliriz. Ben rica ediyorum; kanunun şu kayıtları ve şartları; yarın öğleye kadar bitirmek ve gece mesaisi yapmak suretiyle encümene havalesini hepimizden rica ediyorum, bu husustaki önerge mi de vereceğim.

BAŞKAN — Adalet Bakanı.

ADALET BAKANI FUAD SİRMEN (Rize) — Muhterem arkadaşlar, söze başlarken şahsıma karşı ifade ettiği kelimeleri aynen kendilerine iade ediyorum. Samimiyetsizliğin en yük-

sek şeklini bu Meclisteki mesaisi zarfında kendileri göstermişlerdir.

AHMET TAHTAKILIÇ (Kütahya) — Onu siz anlamazsınız!

ADALET BAKANI FUAD SİRMEN (Devamla) — Siz de bizimkini anlamazsınız.

Arkadaşlar, arkadaşımız diyor ki: Bu kanunun tanzimiyle elde edilmek istenen maksat, birinci madde ile istihdaf edilen husustur. Büyük Millet Meclisi ve onun ekseriyetine sahip olan heyet, eğer varsa, takibedilmemişse, 1946 veya onu takip eden seçimlerde işlenmiş olan suçlardan dolayı zan altında bulunan kimseleri affetmek istiyorsa bunun, demin huzurumuzda işaret ettiğim gibi, mahiyeti, karakteri tamamıyla siyasi olması itibariyle sarahaten: Seçim Kanununa aykırı hareket edenler, derdi. Bundan çekinmek için hiçbir sebep yoktur. Çünkü, şayet böyle suçlar mevcut ise, demin arzettiğim gibi, hedefimiz, maksadımız muhtelif partili hayata girdikten sonra muhtelif partilere girmiş olan kimselerin bütün işlerde, husumet hissiyle değil, bilâkis biz elimizden gelen bütün gayreti sarfederek muhalif ve muvafık bütün vatandaşlar arasında memleket sevgisiyle hareket edilmesini istedik ve şahsi husumetten bunları alakoymak için çalıştık.

Seçim dolayısıyla, suiniyet ve politika mülahazalarıyla suç işlemiş olanlar varsa bunların da affını istemek, Hükümeti teşkil eden ve iktidarı elinde tutan Büyük Partimizin en ufak bir ekseriyetinin dahi istemediği şey değildir. Kendileri daimî bir vehim içindedirler. Bu, huzuruza gelen bütün kanunlarda zâhir oldu. Kendileri daima bu haleti ruhiye içerisinde hareket ettiler. Kendileri ve kendi vaziyetinde bulunan arkadaşları bin vesile ile itiraf ettiler. Dediler ki, kürsüden, ben politika yapıyorum, o kadar bâriz hak ve hakikate muğayir beyanatta buldukları ve kendilerine ihtar ettiğimiz zaman bu sözü söylediler.

AHMET TAHTAKILIÇ (Kütahya) — Kim o arkadaş?

ADALET BAKANI FUAD SİRMEN (Devamla) — Hükümet, yeni girdiğimiz hayatın icabı ve Büyük Millet Meclisi Sekizinci Dönemini kaparken siyasi suçlar için bir af tasarısı hazırladığı zaman ve bunun esas ve maksadını benim dilinden Yüksek huzurumuzda ifade ederken ve bunun, aşağı yukarı, telâkki

ve zihniyet aykırılığundan doğma ve zamanında işlenmesi şekline ve o tarihte mer'i olan kanunlar hükmüne ve tatbik şekillerine göre, biraz ağırlık umulan işlerde müsamahalı olmak istediğimiz anlaşılır. Sırf muhtelif partili hayata girmemiz neticesinde şahısların haysiyet ve şereflerini zedelileyerek Meclis Başkanına, Reisicumhura sövme suçlarında müsamahaya giderken bizim elde etmek istediğimiz hedefler, kendilerinin anlıyabilecekleri şeklin dışında ve kendilerinin tasavvurlarından çok ulvidir.

AHMET TAHTAKILIÇ (Kütahya) — Es-tagfirüllah..

ADLET BAKANI FUAD SİRMEN (Devanla) — Kendileri buyuruyorlar ki, birinci madde şöyle imiş.. Arkadaşlar; bugün Türkiye Cumhuriyetinde suç işlemiş, delilleri mevcut, salâhiyetli mercilere alâkalıların ihbar hakkı tam ve kâmil bir şekilde mevcut iken harekete geçilmeme vaziyeti ne demektir? Kaza organlarına mı inanmıyorlar, kaza yetkisi verilerek hususi kanunlara göre vazifelerle tazyit edilmiş heyetlere mi inanmıyorlar? Bunlar ne gibi konuşmalar, anlıyamadım. Biz, bir af yapalım derken; vatandaşların husumet hislerini, politik haleti ruhiye içinde, körüklemek isteyenler çok iken, vatandaşları bu yolda ve bu istikamette, maalesef bilerek, bilmiyerek sevkedilenler varken, bunların birbirleri aleyhinde; üzerinden uzun zaman geçmiş, faileri kim olduğu belli olmayan suçlardan dolayı, birbirine katmamak, mahkeme kapılarında beklemekten ahkoyarak isterken bunda bir kötü maksat nasıl tahayyül ediyorlar? Büyük Millet Meclisi kendisine aksetmiş olan işleri tekkik ederken ve faili belli olan yolsuzlukların mevcudiyet veya adem-i mevcudiyetini beyan ederken acaba bu Meclis, seçim suçu işlemiş ve işleme vaziyetinde bulunan adamlar var ise bunları affetmekten çekinir mi?

AHMET TAHTAKILIÇ (Kütahya) — Abdürrahman Münip, buradan vergi suçundan dolayı çıktı.

ADALET BAKANI FUAD SİRMEN (Devanla) — Böyle birşey ancak kendi gibi düşünenlerin zihinine gelebilen bir şeydir.

Bana naçizane bâzı tevehhülde, iltifatlarda bulundular. Ben bu gibi sözlerden tamamen azade ve müstağniyim. Kendilerinin lehinde

ve aleyhinde söyliyecikleri sözlerin tesiri yoktur. Bir muhalefet partisinin salâhiyetli bir mevkiinde bulunan bu arkadaşım muhalefet yaparken, biraz daha realitelere girmesini bilirsin ve bütün bunları dürüst ve açık bir şekilde yaparın.

Biz şimdi huzurunuzda söylediğim sebepler muvacehesinde kendimizin af tasarısını niçin siyasi suçlara hasretmek istediğimizi izah ettim. Ama, Büyük Millet Meclisinin, dündenberi gördüğüm tezahürü, âdi suçlara teşmilini isteyenlerin ekseriyeti teşkil etmekte olduğunu gördüğüm için, Hükümet olarak ikinci maddeyi teşmil edersiniz, etmezsiniz, sizin bileceğiniz birşeydir. Hükümetinizin bir diyeceği yoktur dedim. Nitekim aleyhinde Nazım Poroy olduğu gibi, oturduğu yerden şimdi Kâmil coşkunoğlu da taraftar olmadığını ifade etmektedir. Bütün bunlar Meclisin bileceği birşeydir, Meclis nasıl takdir ederse, elbette o şekle çevrilecektir.

Binaenaleyh, samimiyetsizlik atfedeceğinize, kendiniz vazifelerinizi yaparken biraz daha samimî olursanız çok daha iyi hareket edersiniz.

BAŞKAN — Adalet Komisyonu.

ADALET KOMİSYONU SÖZCÜSÜ EMİN HALİM ERGUN (Ankara) — Efendim; deminki mâruzatının akisleri daha bu kubbeye dururken Tahtakılıç'ın bu ifademini bir kısımlarını eksik ve noksan olarak ele alması ve yanlış mütalâa beyan etmesi karşısında huzurunuzu biraz daha rahatsız etmek mecburiyetinde kaldım.

Deminki mâruzatında affın geçen sene Yüksek Meclise, kabul edilmediğini müşahede eden komisyonumuz Hükümet teklifini teşmilde fayda görmemiştir dedim.

Aneak arkadaşımızın söylediği şekilde Hükümet teklifini aynen kabul ettik demedim. Hattâ Hükümet teklifini daralttık, bâzı tadillerle çerçivedik, bâzı noktalarda tarihini geriye almak suretiyle tahdit ettik dedim.

Binaenaleyh Tahtakılıç'ın dediği igbi Hükümetin getirdiğini aynen kabul ettik ve bu teklif içinde kalmayı münasip gördük şeklinde birşey söylemedim. Beyanatımı bu şekilde ele alarak bunun üzerindeki mütalâası doğru değildir.

İkincisi; ikinci maddedeki 1946 tarihi üzerinde komisyonun görüşünü yüksek heyetinize

arz etmedim ve yalnız ikinci madde hakkında teklif edilen ve riyasete takdim edilen tadil takrirleriyle beraber maddeyi komisyona alacağımızı arz ettim. Onun için 1946 yılı için aldığımız sebeplerini burada söylemedim. O hususa mazbatamızda işaret etmiş bulunmaktayız. Binaenaleyh 1946 tarihi üzerinde komisyon burada şu şekilde beyanatta bulundu yolundaki ifade ve beyanatında da isabet yoktur.

Arkadaşlar; komisyon kanunun ismini değiştirmiştir. Fakat kânunun ismini değiştirmiş olmakla affın bu şekilde ve mahiyetinden dışarıya çıkmayı da kabul etmiş değildir. Mücerret af isminin verilmiş olması, kanunun unvanı metindeki şümül ve mânayı taşıyacağı için kanunun metni ile ne gibi afları kabul edeceğiz, ne şekilde şümüllendireceğiz kanunun unvanını da o şekilde yazalım, yanlış bir aksin husulüne meydan vermiyelim diye kanunun başlığını bu şekilde ve metne uygun olarak yazmış bulunmaktayız.

Demin de arez ettiğim gibi af hukuki bir müessesedir. Bu, munhasıran sosyal adalet, milletin yüksek menfaatleri, cemiyet fertlerinin ahlakını düzeltme bakımından düşünülmesi gereken bir müessesedir, ama bu particilik için ele alınacak bir mevzu değildir. Binaenaleyh muhalif arkadaşlarımızın tasarımı bu zaviyeden mütalâa etmemeleri lâzımgelirdi,, beyanlatlarında bu noktadan da isabet görmüyorum.

BAŞKAN — Yeterlik önergesi var, oya sunacağım.

YUNUS MUAMMER ALAKANT (Manisa) — Söz istiyorum.

BAŞKAN — Karşılıklı cevaplar verildi, her taraf tenevvür etti. Müsaade buyurun maddelerde konuşursunuz.

Yeterlik önergesini okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Müzakerelerin yeterliğinin oya konulmasını arz ve teklif ederim.

Antalya Milletvekili
Mustafa Korkut

BAŞKAN — Yeterlik önergesini oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Yeterlik önergesi kabul edilmiştir.

Şimdi, birçok önergeler vardır, bunların bir kısmı maddelere taallük etmekte, bir kısmı da maddeleri zikretmiyor, fakat hususi suçlara

da teşmil edilsin mülâhazasını taşımaktadır. Arzu ederseniz, bunları birer birer okutayım, hepsine ittıla hâsıl olsun.

Yüksek Başkanlığa

Kanunun heyeti umumiyesi yarına kadar bitirilmek üzere encümene havalesini rica ederim.

Kütahya Milletvekili
Ahmet Tahtakılıç

Yüksek Başkanlığa

Adalet Komisyonunca tesbit edilecek cürümler hariç olmak üzere üç seneye kadar mahkûm olanların bütün hukuk ve vecibeleri ile mazharı af hususunun Adalet Komisyonuna havalesini arz ve teklif eylerim.

Erzincan Milletvekili
Sabit Sağıroğlu

Yüksek Başkanlığa

Şifahen arz ve izah ettiğim veçhile her memlekette vatanını başkalarına peşkeş çektikleri ve başka ideolojiye hizmet ettikleri bütün dünyaca müsellemler olan komünistlerin bu hainane hareketlerinden dolayı en büyük demokrasi memleketleri olan Amerika Birleşik Devletleriyle İngiltere bile bunları tasfiye etmiştir. Fransa ve İtalya'nın bugünkü ıstıraplı halleri bütün dünyanın gözü önündedir. Şimdiye kadar yaptıkları menfi propaganda, neşriyat ve hareketleriyle bizdeki komünist elebaşlarının da bir fikri yaymak istemelerinden ziyade bir beşinci kol oldukları bütün efkârı umumiye ve vatanperverlere güneş gibi aşikârdır.

Binaenaleyh bendeniz bir milletvekili ve milletin bir ferdi olarak memleket ve milletimizin hal ve istikbal emniyetini sağlamak ve memleketi bu veba mikroplarının şerrinden ebediyen kurtarmak için bunların sureti katiyede afftan istisna edilmelerini ve kanun harici adedilerek çok sevdikleri kendi cennetlerine gönderilmelerinin karar altına alınmasını Yüksek Meclisten arz ve rica ederim.

Van Milletvekili
İbrahim Arvas

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Bendenizin kanaatince suçluların en büyükleri olarak üç suç vardır.

1. Vatanımızı tehlikeye sokacak derecede teşebbüste bulunarak Hükümeti müşkül vaziyete sokanlar.

2. — Parasına tamaan gizli olarak fidyei ne-
cat talebinde bulunduktan sonra parasını alabil-
mek için insan öldürenler.

3. Nâmusuna tarruz için muvafakat etmi-
yenleri öldürenler ve bilhassa evinden veya çeş-
meye gidip gelirken yoldan veya tarlasında işi-
nin başından veya gidip gelirken yolda ana, ba-
basının ve kardeşlerinin yanından zorla alınıp
dağa götürülüp namusuna taarruz ettikten son-
ra bir intikam hissi ile bu namuslu evlâtları öl-
düren caniler hariç olmak üzere mütebaki bü-
tün mahkûmların ve bugünkü tarihe kadar he-
nüz derdesti dâva olanların dahi affını talep
ediyorum.

Istanbul Milletvekili
Ahmet Kemal Silivri

Yüksek Başkanlığa

Tasarımın ikinci maddesinin aşağıdaki şekilde
değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Mardin
Dr. Aziz Uras

Madde 2. — 20 Mart 1950 tarihinden evvel
hükme bağlanmış bütün suçlarla haklarında ko-
vuşurma yapılmamış bütün suçlar affedilmiş ve
hükümler neticeleriyle birlikte kaldırılmıştır.
Türk Ceza Kanununun 450, 414, 415 nci mad-
delerine uyan suçlardan hükümlü olanların hü-
kümleri üçte bire indirilir.

Yüksek Başkanlığa

Şifahen arzedilen sebepler dolayısıyla, birinci
maddeye üçüncü fıkra olarak aşağıdaki hükmün
ilâvesini arz ve teklif ederiz.

1 Mart 1950 tarihine kadar işlenen ihtilâs ve
ırza tasaddiden gayri suçlardan dolayı verilen
hapis ve hafif hapis cezaları kaldırılmıştır.

Çanakkale	Mardin	Mardin
N. Ünen	A. Kalav	Ş. Ekmen
Çanakkale	Mardin	Çankırı
B. Gökçen	Dr. A. Uras	A. İ. Zeyneloğlu
Malatya	Kars	Van
E. Doğan	A. Sürmen	R. Oktar
Siird	Kars	Kars
L. Yavuz	F. Aktaş	M. Bahadır
Amasya	Siird	Giresun
Z. Tarhan	S. Çeliktug	T. Ekmen
Kastamonu	Istanbul	Bolu
B. Tümtürk	A. R. Arı	H. R. Öymen

İsparta	Trabzon	Balıkesir
K. Turan	A. Sarılioğlu	H. Şeremetli
Balıkesir	Sivas	Burdur
F. Bilal	İ. Uğur	F. Altay
Kastamonu		Denizli
F. Mağara		H. Oral

Yüksek Başkanlığa

Arzettiğimiz sebeplere binaen affın şumulüne
giren hususların bâzı kayıtlar altında âdi suçlara
da teşmili suretiyle genişletilmesi için ikinci mad-
denin komisyona verilmesini arz ve teklif ederiz.

Bingöl Sinop
F. F. Düşünsel C. K. İncedayı

Yüksek Başkanlığa

Şifahen arzettiğim üzere affın bâzı âdi suç-
lara da teşmili zımında tasarımın ikinci madde-
sinin komisyona iadesini teklif ederim.

Urfa Milletvekili
Vasfi Gerger

Yüksek Başkanlığa

Sözlü olarak bildirdiğim gibi (ikinci) madde-
nin aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve tek-
lif ederim :

1 . I . 1950 tarihine kadar işlenmiş olup da
kamu dâvası açılmış veya hükme bağlanmış veya
infaz edilmemiş suçlardan :

A) Kabahat nev'inden olan suçlarla âzami
haddi bir sene hapis cezasını geçmiyen suçlar ve
bütün matbuat suçlarına ait cezalar; tamamen;

B) Sürgün ve âzami haddi beş sene hapsi
müstelzim suçlara ait cezaların yarısı;

C) Beş yıldan yukarı hapis veya ağır hapsi
müstelzim suçlara ait cezaların üçte biri affedil-
miştir;

Ç) İdam cezasını mucip suçlarda idam ye-
rine 20 yıl ağır hapis cezası hükmolunur;

D) 1 ve 2 nci maddelerdeki af, fer'i cezala-
ra da şâmindir.

Istanbul	Afyonkarahisar	Eskişehir
F. H. Demirelli	K. Özçoban	A. Potuoğlu
Istanbul	İçel	Eskişehir
S. Yürüten	H. Atalay	H. Polatkan
Manisa	Kütahya	Çanakkale
M. Alakant	Ö. Özdek	B. Gökçen
Istanbul	Çanakkale	Istanbul
C. Baban	N. Ünen	A. R. Arı

Ankara : 16 . III . 1950

Yüksek Reisliğe

Af Kanununun 2 nei maddesinin (ve Matbuat Kanununun 30 neu maddesinde yazılı suçlardan dolayı kovuşturma yapılamaz) cümlesi yerine (Matbuat Kanununda yazılı suçlardan dolayı kovuşturma yapılmaz) ibaresinin ikamesini teklif ve arz ederim.

İstanbul Milletvekili

C. Baban

Ankara : 17 . III . 1950

Yüksek Başkanlığa

İkinci maddenin aşağıda yazılı şekilde değiştirilmesinin oya konmasını arz ve teklif ederim.

Madde 2. —

(29 Ekim 1948 tarihinden önce işlenen ve Türk Ceza Kanununun ikinci kitabının birinci babının birinci, ikinci ve dördüncü fasıllarında yazılı bulunan suçlarla Askerî Ceza Kanununun üçüncü babının birinci faslında ve beşinci faslının 94 neu ve üçüncü faslının 148 nei maddelerinde ve Matbuat Kanununun 30 neu maddesinde yazılı suçlardan dolayı hükmedilmiş ve edilecek cezaların üçte ikisi dördüncü madde hükmü müstesna olmak üzere kaldırılmıştır.)

Manisa Milletvekili

Kâmil Coşkunoğlu

Ankara : 17 . III . 1950

Yüksek Başkanlığa

Birinci maddenin ikinci fıkrasının arzettiğim sebeplerle aşağıda yazılı şekilde kabulünün oya konulmasını arz ve teklif ederim.

(Haklarında soruşturma yapıp da Anayasanın 17 nei maddesi hükmü sebebiyle kamu dâvasının açılması için yapılan soruşturma evrakı Kamutaya 1 . III . 1950 tarihinden evvel intikal etmiş olanlar yukarıki fıkra hükmünden faydalanamazlar.)

Manisa Milletvekili

Kâmil Coşkunoğlu

BAŞKAN — Bir noktayı tavzih için Adalet Bakanına söz veriyorum.

ADALET BAKANI FUAD SİRMEN (Rize)

— Muhterem arkadaşlar, şimdi takrirler rey konurken, yüksek heeytinizin rey vermesi hususunda müessir olur mütalâasıyla bir noktayı arz için söz aldım. Bendenizin samimiyetsizliğimi arzeden ve bu tasarının birinci maddesiyle 1946

senesi seçimleri suçlularının affının istihdaf edildiğini ileri süren arkadaşımıza kanunun bir maddesini okuyarak cevap vereyim.

Gerek efkârı umumiye, gerek Yüksek Meclis kimin samimiyetsiz olduğuna bununla kanaat getirecektir.

1946 seçimlerinin yapıldığı zamanda mer'î olan Seçim Kanununun 46 nei maddesini okuyorum :

«Seçim işinden doğan kamu hukuku dâvası, seçimin bittiği tarihten başlayarak 6 ay içinde yapılmadığı takdirde ondan sonra kovuşturma yapılamaz» demektedir. Seçim suçlarını affetmek maksadı, bu birinci madde ile istihsal edilmek istenmiyor, çünkü esasen 1946 seçimlerinde her hangi bir suç işlenmişse bu madde hükmüne göre üzerinden 6 aydan çok fazla zaman geçtiği için zaten kovuşturma yapılamaz.

AHMET TAHTAKILIÇ (Kütahya) — 1946 dan sonra da seçim yapıldı.

ADALET BAKANI FUAD SİRMEN (Devamla) — Onun mümasili olan hüküm, bugün yaşayan Seçim Kanunumuzda da mevcuttur. Binaenaleyh, demin arzettiğim gibi, gayet samimi olarak Hükümetin zihninden geçmiyen, kendi vahimeleri neticesi olarak içinde daima kötü niyet aramak maksat ve gayesiyle hareket ettikleri için samimiyetsizlik kimdedir bunu Yüksek Meclis ve millet takdir eder.

AHMET TAHTAKILIÇ (Kütahya) — Arkadaşlar, bu memlekette üç ay evvel de seçim yapıldı. Dün Osman Nuri Köni arkadaşımız husmi ve umumi seçimlerden bahsetti. Köy muhtarları seçimleri, mütemediyen bozulan belediye seçimleri, bunlardan ne kadar şikâyet edildi Adliye Bakanı gayet iyi bilir. Asıl fecaati şudur; Tavşanlı'da seçim puslalarını yaktı diye bir vatandaş 14 ay hapis cezası almış yatmıştır. Edirne'de bir seçim başında hakkımızı istimal ediyoruz diyen, içlerinde bir kadın da dâhil bulunan, vatandaşlara ağır cezalar verilmiştir. (Ne yapalım mahkemeler vermiş sesleri) Benim mahkeme kararlarına bir diyeceğim yoktur. Bunların hâkimlere mi itimatı yok, yoksa adli kararları esas olacak bususları değiştirip mahkemelere zemin hazırlayan heyetlere mi itimatları yok?.. Ben böyle oyunları çok gördüm. Biz burada konuşan insanları birtakım hâkimler ve memurlar aleyhinde konuşuyor göstermek isteyen ifadeleri çok işittik.

Çok partili hayat başlıyalı kaç kişi mahkûm olmuştur yolundaki sualime zannediyorum 17 kişinin mahkûm olduğu yolunda cevap verdi. Ondan evvelki hâdiselerin hepsi başka nevi suçlara aittir. Adalet Bakanı, işte dedi, Hükûmete karşı bir suç mu işlendi onu affediyoruz, Reiscumhura karşı sövme mi oldu, onu da affediyoruz... Burada söylenen sözler bunlardır, fakat Adalet Bakanının vazifesi; burada bâzi suçların cezasının affı mevzuubahs olduğu bir sırada, kim nerede birşey konuşuyorsa onu yakalamak için peşine bir gizli polis koymaktır. Adliye Bakanı şu bahsi açıkça ve samimiyetle konuşmak bahtiyarlığına erseydi viedan hürriyetine karşı lâiklik prensibine karşı, dış politika altında Devletin, milletin her türlü mukaddesatını sarsacak şekilde en feci propagandalar yapıyor. Bu Bakan, samimiliğin yanına dahi uğramamıştır. Çünkü kendileri de bana, bu arkadaş diye hitap etmiştir.

HULKİ KARAĞÜLLE (Konya) — Reisbey, tecavüz ediyor, niçin müdahale etmiyor sunuz?.

BAŞKAN — Herkesin telâkisine göre tecavüze mâna verilir. Bu sözleri zatiâliniz tecavüz telâki ediyorsunuz, fakat sizden başka böyle telâki eden yoktur.

AHMET TAHTAKILIÇ (Devamla) — Neye Bakan samimiyetsizlik isnat ettiği zaman çıkmadın?. Milletvekilisin. yemin ettin bu kürsüden.

BAŞKAN — Rica ederim, sözlerinize devam ediniz.

AHMET TAHTAKILIÇ (Devamla) — Adalet Bakanı, bütün Meclis çalışmalarında beni samimiyetsizlikle itham etti. Ben bütün çalışmalarımın hesabını efkârı umumiyeye verecek durumdayım. Fakat kendileri Adalet Bakanlığı sandalyasında oturduğu zamandanberi yaptığı işin hesabını verebilirler mi?.

Yani arkadaşlar samimiyetsizlik, ne yaptığını bilmemezlik ve bu kanun tasarısı ile Meclis'in ne yola götürüldüğü meçhuldür. Bu ne af, ne siyasi müsavatsızlık ve ne de unutmaya tasarısıdır. Bu, Hükümetin kendi havsalasında tasavvur ettiği garip bir tasarıdır. Bunu burada tebarüz ettirmek vazifemdir. Tasarı komisyonda görüşülürken, Mecliste mütalâalarınızı söylersiniz ve gerekli değişmeler yapılır dendi.

Şimdi ise bu halle karşılaşılıyor. Bu itibarla

tasarının tekrar komisyona verilmesini rica ediyorum.

BAŞKAN — Hükümet tasarıyı teklif etmiştir. Muhalefet geniş surette tenkitlerini yapmıştır. Karar verecek Kamutaydır. Karar verecek ne Hükümet ne de Muhalefettir. Hükümetin samimiyetsizliği de yoktur. Burada bu şekildeki sözlerin hiç de yeri yoktur.

HULKİ KARAĞÜLLE (Konya) — Müsaade ederseniz bu, benim sözüm üzerine olmuştur, söz istiyorum.

BAŞKAN — Sizin sözünüz üzerine değildir.

YUNUS MUAMMER ALAKANT (Manisa) — Bakandan evvel ben söz istemişim.

BAŞKAN — Şahsi münakaşalar arasında siz esas hakkında söz istediniz. Yeterlik önergesi kabul edilmiş olduğundan size söz veremem. Ancak Bakana samimiyetsizlik isnat edilmiştir. Bu itibarla ancak şahsi mevzuubahis olanlara söz veriyorum.

YUNUS MUAMMER ALAKANT (Manisa) — Böyle bir kanun müzakere edilirken...

BAŞKAN — Rica ederim, yeterlik önergesi kabul edilmiştir, onun cevabını heyeti umumiye vermiştir. Buyurun Adalet Bakanı.

ADALET BAKANI FUAD SİRMEN (Rize) — Muhterem arkadaşlar, Tahtakılıç, demin arzettiğim husus üzerinde söz alıp huzurunuzla çıkmakla hakikaten acı bir vaziyete düştü. 1946 seçimini bırakıyorum, son günlerde yapılan seçimler vardı, kendisi o seçimlerin yapıldığı tarihleri hatırlarsa, bu kanun çıkacağı ve yeni meclisin geleceği düşünülürse onların da mürruzamana uğrıyacağı meydana çıkar. Bu açık vaziyet karşısında, hâlâ Hükümetin tasarısında her hangi bir maksadı mahsus olduğunu ifade etmek, hakikaten haleti ruhiye itibarıyla, ancak kendi durumlarında olanlara yakışacak bir harekettir.

Yalnız söz almamın sebebi bu noktayı söylemek değildir, dediler ki; Adalet Bakanı, Adalet Bakanlığı sandalyesine oturduğu zamandan bugüne kadarki icraatının hesabını verebilir mi? Sual sordukları zat, Yüksek Meclise, bütün memlekete ve teker teker her vatandaş karşısında hesabını vermeye âmadedir, bunu vermekten âciz değildir. Adalet Bakanı bu sandal-

yenin ne kadar yüksek olduğunu ve oturan adama ne gibi vazifeler tahmil ettiğini Tahtakılıç'tan çok daha iyi bilir ve o kadar çok daha iyi bilir ki, Tahtakılıç vazifesini kullanırken kendi kulaklarını adli kaza cihazına vererek yargıç arkadaşlara söylediklerini duyarsa onlar.

Adalet Bakanı bu vazifesini büyük bir huzur içinde gören bir adamdır.

AHMET TAHTAKILIÇ (Kütahya) — Söz isterim. (Soldan gürültüler).

BAŞKAN — Müsaade buyurun Tahtakılıç, siz Adalet Bakanına, bakanlığın hesabını veremezsiniz, dediniz. O, da veririm dedi, bu kendisini müdafaa sadedindedir. Siz tecavüze mâruz kaldığımızı ileri sürerek söz istiyorsunuz. Size tecavüz edilmemiştir. Kendisini müdafaa ediyor. Oturun. Müzakerelerin sükûneti namına...

AHMET TAHTAKILIÇ (Kütahya) — Müzakerelerin sükûneti, vatanın...

BAŞKAN — Efendim, bu önergelerden yalnız bir tanesi bütün tasarının komisyona iadesini istiyor. Diğer önergeler de ikinci madde üzerinde toplanıyor. Birinci madde, şimdiye kadar takibata uğramamış olan suçlara taallûk ediyor. Onun üzerinde heyeti umumiye zaten müttetik görünmektedir. Binaenaleyh bir önergeden maadasi maddelere taallûk ettiği için onları maddelerde nazarı itibara alırız, şimdi heyeti umumiyesine taallûk eden bu önergeyi oyunuzla sunmak üzere tekrar okutuyorum.

(Ahmet Tahtakılıç (Kütahya)'nın önergesi tekrar okundu).

(Ret, ret sesleri).

BAŞKAN — Bu önergeyi nazarı itibara alanlar, lütfen işaret buyursunlar... Nazarı itibara almıyanlar... Önerge nazarı itibara alınmamıştır.

Maddelere geçilmesini oyunuzla sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Maddelere geçilmesi kabul edilmiştir.

Komisyunun mazbatasında bu tasarının ivedilikle müzakere edilmesi teklif edilmektedir. Tasarının ivedilikle görüşülmesini kabul edenler... Etmeyenler... İvedilikle görüşülmesi kabul edilmiştir.

Birinci maddeyi okutuyorum.

29 Ekim 1948 tarihinden önce işlenmiş olup da 1 Mart 1950 tarihine kadar haklarından kamu dâvası açılmamış olan bütün suçlardan dolayı kovuşturma yapılmıyacağına ve 29 Ekim 1946 tarihinden önce işlenmiş bulunan bâzı suçlar sebebiyle hükmedilmiş bulunan cezaların kaldırıldığına ve bu suçlar dolayısıyla kovuşturma yapılmıyacağına dair Kanun

MADDE 1. — 29 Ekim 1948 tarihinden önce işlenmiş olup da 1 Mart 1950 tarihinde henüz kamu dâvası açılmamış olan bütün suçlardan dolayı kovuşturma yapılmaz.

Haklarında soruşturmaya başlanıp da Anayasanın 17 nci maddesi hükmü sebebiyle kamu dâvası açılmamış olanların suçları bu kanunun ikinci maddesi şümülüne girmediği takdirde yukarıki fıkra hükmünden faydalanamazlar.

YUNUS MUAMMER ALAKANT (Manisa) — Muhterem arkadaşlar, bundan evvel gerek bendeniz, gerek Senihi Yürüten arkadaşımız dünden söz söylemek hakkını haiz bulunurken Meclis içerisindeki havayı göz önüne alarak söz söylemekten istinkâf ettik. Fakat heyeti umumiye hakkında Adalet Bakanı izahat verdikten sonra Demokrat Parti Meclis Gurupunun da bir kere daha umumi olarak noktai nazarı bildirilmesi yerinde olacağını düşünerek ve esasen Meclis Grubu namına daha evvel bir konuşma yapılmış olduğunu düşünerek kısaca bir açıklama yapmak istedik. Nedense bu imkân verilmiştir.

Dr. AZİZ URAS (Mardin) — Hulûsi Demirelli size tekaddüm etti.

YUNUS MUAMMER ALAKANT (Devamla) — Her iki parti arasında Seçim Kanununda olduğu gibi Af Kanununda da müşterek bir neticeye varmak imkânı hâsıl olması temenniye sayandır. Şimdi bu imkân verilmedi. Ümit ederim ki bu imkânı yine elde edebileceğiz. Birinci madde konuşulurken bu imkânı elde etmek için mâruzatta bulunacağım. Biz birinci maddeye itiraz etmedik ve vermiş olduğumuz taktirle de birinci maddeden ziyade ikinci maddede tadilât yapılmasını istedik.

Birinci madde 1948 senesinden evvel işlenmiş olan bütün suçları mutlak olarak affa tâbi tutmaktadır. Biz buna niçin itiraz etmedik ve biz buna niçin itiraz etmiyoruz? Af kanunları içtimaî ve siyasi ilcaatla memleketin siyasi ruhi

içtimaî bünyesinde büyük inkılâplar, büyük de-
ğişiklikler olduğu zaman çıkarılır. Af kanunu-
nun esbabı mucibesinde memleketimizin bir
İkinci Cihan Harbinin ferdasında bulunduğu
zikredilmektedir. Ve Af Kanunu buna istinat
ettirilmektedir. Halbuki bundan başka asıl Af
Kanununun çıkarılmasını müstelzim bir şey var-
dır o da şudur: Memleketimiz bir demokratik
inkılâp geçirmiştir ve bir demokratik inkılâp
hayatı içindedir. İşte bu demokratik inkılâp bir
Af Kanununun çıkarılmasını müstelzim mahi-
yettedir. Bilhassa son Seçim Kanunu da çıktık-
tan sonra hislerde, ruhlarda, fikirlerde daha
mülâyim vaziyetler, intibalar hâsıl olmuştur.
Meselâ Seçim Kanunu çıkmadan evvel Hükümet
hakkında başka türlü düşünen bir kimse bu Se-
çim Kanunu çıktıktan sonra Hükümet hakkın-
da daha başka türlü, daha mülâyim, daha mü-
sait bir fikre vâsıl olur. Eğer böyle bir vatan-
daş Seçim Kanunu çıkmazdan evvel Hükümet
hakkında suç teşkil edebilecek bâzı sözler sar-
fetmiş ise bugün bu gibi suçların affedilmesi ye-
rinde olur. İşte biz, bu demokratik inkılâp ne-
ticindedir ki, bir Af Kanununun çıkmasının
yerinde ve lüzumlu olacağına kani olmuş bulu-
nuyoruz.

Gönül isterdi ki; Hükümetin tasarısında da
affın istinat ettiği mucip sebepler arasında sa-
de memleketin bir Cihan Harbinin ferdasında
bulunmuş olduğu gösterilmesin, aynı zaman-
da da memleketimizin ibir demokratik inkılâp
geçirmiş olduğu ve bu inkılâp merhalesinin iler-
lemiş bulunduğu da ifade edilmiş olsun. Ve ha-
kikaten gerek memleketimiz ve gerekse dünya
tarihine baktığımız zaman bu şekilde rejim in-
kılâpları yapmış olan memleketlerin ondan ev-
vel vâkı olan suçlara daha büyük bir müsama-
ha ile baktıklarını ve o gibi suçları affettikle-
rini görüyoruz. Hakikaten memlekette bir de-
mokratik inkılâp yapıldığına ve bu hususta ileri
bir merhaleye varıldığına Hükümet kani değil-
midir? Kanidir. Çünkü gerek Başbakan ve ge-
rak Hükümetin diğer bakanları mütaaddit de-
falar bunu ifade etmişlerdir.

BAŞKAN — Muammer Alakant; maddeyi
müzakere etmekte olduğumuzu hatırlatırım.

YUNUS MUAMMER ALAKANT (Devan-
la) — Niçin bunun aleyhinde bulunmadığımı
izah ediyorum, niçin birinci maddenin aleyhin-
de bulunmadığımızı ve umumi surette aflara

tarafıtar olduğumuzu izah ediyorum. Şimdi işte
bu demokratik inkılâp ve bu inkılâp içerisinde
katedilmiş olan büyük merhaleler neticesinde
dir ki, bundan evvel, gerek Halk Partililer ta-
rafından, gerek muhalifler tarafından yapılmış
olan suçların affı cihetine gidilebilir. Za-
ten bir Af Kanunu çıkarılırken bu affın yalnız
muhaliflere münhasır olması, öteki İktidar
Partisine mensup olan kimselerin o aftan isti-
fade etmesini istemek hence, kanaatimce insafa
mugayir olur.

Çünkü biz, bundan evvel, inkılâbın henüz
yeni bulunduğu zamanlarda, bâzı taşkınlıklar-
la muhalif saflarında bulunmuş olan kimselerin
yapmış oldukları suçların affını istiyeceğiz. Bil-
hassa ikinci madde geldiği zaman bunların üye-
rinde duracağız. Fakat böyle bir heyecanlı zaman-
da nasıl muhaliflerin işledikleri suçlar affedile-
cekse, birinci maddenin istihdaf ettiği ve tabii
olarak görülen daha ziyade İktidar Partisine
mensup olan kimseleri sinesine alacak olan suç-
ların da affedilmesi cihetine gitmek muvafık
olur. Bu şekilde büyük bir inkılâbın muvaffak
olmaya çok yaklaşmış olduğu bir zamanda mil-
let içinde tam bir kaynaşma, birleşme ve seviş-
meyi temin etmeyi izale eden hareketler varsa
bunların affı cihetine gitmek yerinde olur. İş-
te biz bunun içindir ki, birinci maddeye itiraz
etmedik ve bilâkis birinci maddede derpiş
edilen affın ikinci maddeye de teşmilini,
ikinci maddenin vuzuh kesbetmesini ve umumi
olarak affı daha şâmil ve daha âm bir hale
gelmesini istemiş bulunuyoruz, bunu istiyoruz.

İşte bu itibarlardır ki, birinci maddeye iti-
raz etmedik, itiraz etmiyoruz. Büyük Meclisin
ekseri âzalarının konuştuğu gibi ikinci maddesi
üzerinde gerek tarih bakımından gerekse
affın hâdiselere şumulü bakımından bâzı tadilâtın
elde edilmesini temenni ediyoruz. Onun
içindir ki, bu birinci maddeye muhalif bulun-
muyoruz.

BAŞKAN — Efendim, birinci mdde hakkın-
da bir önerge vardır onu okuyacağız.

İBRAHİM ARVAS (Van) — Bendenizin
önergem de tamamıyla birinci maddeye ait bu-
lunmaktadır. Eğer birinci madde kabul edilirse
önergemin kıymeti kalmaz.

BAŞKAN — Önergeler hakkında evvelâ
Kâmil Coşkunoglu'na söz veriyorum. Size de
söz vereceğim, önergenizi izah edeceksiniz.

KÂMİL COŞKUNOĞLU (Manisa) — Muh-
terem arkadaşlar; malûmunuz olduğu üzere
birinci madde; 29 Ekim 1948 tarihinden önce
işlenmiş olup da 1 Mart 1950 tarihine kadar
haklarında kamu dâvası açılmamış olan bütün
suçlardan dolayı affa gidileceğini ifade etmek-
tedir. Bu birinci maddenin ikinci fıkrası Ada-
let Komisyonu tarafından ilâve olunmuştur ve
şu mealdedir: (Haklarında kovuşturmayla baş-
lanıp da Anayasamızın 17 nci maddesi hükmü se-
bebiyle kamu dâvası açılmamış olanların suç-
ları bu kanunun ikinci maddesi şümulüne gir-
mediği takdirde yukarıki fıkra hükmünden
faydalanamazlar)..

Bu fıkra hükmüne göre bu fıkra ile birinci
fıkra hükmü arasında bir ahenksizlik vardır.
Bu ahenksizlik de şudur: 29 Ekim 1948 tari-
hinden önce işlenmiş fakat bir Mart 1950 ta-
rihine kadar âmme dâvası açılmamış olan bü-
tün âdi suçlar affediliyor ama ikinci fıkraya
tâbi olan şahıslar için âmme dâvası açılması
şart değildir. Bu sebeple bu gibilerin fiilleri
hazırlık tahkikatı safhasında bulunması halin-
de bunların af şümulüne girmeyeceği anlaşılı-
yor. Malûmu âliniz olduğu üzere tahkikat üç
safhadır. Hazırlık tahkikatı, ilk tahkikat ve
son tahkikat. Hukuku âmme dâvası ilk tahki-
kat içinde açılır, son tahkikat içinde açılır, fa-
kat hazırlık tahkikatı için hukuku âmme dâ-
vası açılması mevzu bahis olmaz.

Şimdi, ikinci fıkrada haklarında soruşturma
başlayıp da Anayasamızın 17 nci maddesi
hükmü dolayısıyla kamu dâvası açılmamış
olanların suçları hazırlık tahkikatı safhasında
ise, Meclise intikal etmemişse ne olacak? Tasa-
rıya göre bunların bu gibi suçları affedilmiyor.
Halbuki diğer âdi suç sahiplerinin suçları affın
şümulü dâhiline giriyor. Ben bunu ifade edecek
şekilde ve komisyon başkanı arkadaşımınla da
konuşarak bir değiştirge takdim ediyorum. Bu
değiştirge ile teklif ettiğim metin şudur: (Hak-
larında soruşturma yapıp da Anayasamızın 17
nci maddesi hükmü sebebiyle kamu dâvasının
açılması için yapılan soruşturma evrakı Kamu-
taya 1 . III . 1950 tarihinden evvel intikal et-
miş olanlar yukarıki fıkra hükmünden fayda-
lanamazlar.) Bu teklife göre bu tarihten evvel

Kamutaya intikal etmiş olanlar yukarıki fıkra
hükmünden faydalanamazlar.

Kamutaya intikal etmemişse, hazırlık tahki-
katı safhasında demektir onlar da istifade et-
sin.

Eğer bu hükmü koymazsak, her hangi bir
şekilde tahkikat mevzuu olan ve Büyük Millet
Meclisine intikal etmemiş olan hâdiseler affa
girmiyor. Bendenizin teklif ettiğim şekil kabul
buyurulduğu takdirde, Kamutaya intikal et-
memiş olan kısımlar da affın şümulüne girecek-
tir. Bu bakımdan bir önerge takdim ediyorum,
kabulünü rica ederim.

Diğer ikinci bir nokta daha var. Bu da ikin-
ci fıkrada «ikinci madde şümulüne girmediği
takdirde..» deniyor. Böyle ikinci madde şümü-
lüne girmediği takdirde demenin lüzumu yok-
tur. İkinci maddenin şümulüne giren suçlardan
dolayı ikinci madde hüküm tesbit etmekte, ya-
ni âdi suç failleri hakkında böyle bir hükmü
koymayıp da birinci maddenin ikinci fıkrasına
giren şahıslar hakkında bu şekilde bir hükmü
koymak iki suç failleri arasında büyük bir fark
husule getiriyor. Bu da ahengi bozmaktadır, bu
hükmün kaldırılması muvafık olur.

Bundan başka zapta geçmesinde fayda un-
duğum bir noktayı da arz etmek isterim.

Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 148
nci maddesine göre; hukuku âmme dâvasını aç-
mak vazifesi Cumhuriyet müddeiumumisindir.
Sayın Bakan buradan ifade ettiler, dediler ki;
bir memurun tâbi olduğu; Bakanın veya vali-
nin yazılı tahkikat emri vermesi ve bu işi bir
muhakkika, bir müfettişe tevdi etmesi hukuku
âmme dâvasının açılması mahiyetindedir, dedi-
ler?. Bunun tatbikatta ihtilâf mevzu olacağı-
nı sanırım. Bunun için keyfiyetin zapta geç-
mesini ve ilerde tatbikatta bu cihetin nazarı
dikkate alınmasını faydalı buluyorum. Bu şe-
kilde kabul edildiğine göre Komisyon sözcüsü
veya sayın Bakan arkadaşımın birinci madde-
nin müzakeresinde bu noktayı tekrar etmelerini
rica ediyorum.

BAŞKAN — Bu madde hakkında daha söz
istiyen arkadaşlar vardır. On beş dakika istira-
hat için oturuma son veriyorum.

Kapanma saati : 18

İKİNCİ OTURUM

Açılma saati : 18,25

BAŞKAN — Başkanvekili Raif Karadeniz

KATİLER : Sait Köksal (İsparta), Cenap Aksu (Kocaeli)

BAŞKAN — Oturum açılmıştır.

Söz İbrahim Arvas'ındır.

İBRAHİM ARVAS (Van) — Bendenizin önergem birinci maddenin şumulü içine giriyor. Müsaade buyurursanız izah edeyim.

Haklarında takibat yapılmamış bu zihiri mikroplar bu maddeden istifade ederek affa tâbi tutulacaklardır. Çünkü madde âm ve şâmil-dir, haklarında takibat yapılmamış bütün suç-luları affediyor.

Aziz arkadaşlarımdan istirhamım şudur: Bunlar merhamete lâyük insanlar değildir, bun-ların bütün Orta Avrupa, Balkanlar ve şurada burada yaptıkları hepinizin malûmudur, millet ve memleketlerini başkalarına satmışlardır. Bize de bunların yarın yapacakları aynı şeydir.

Arkadaşlar, evlâtlarımıza merhamet edin, bunlara merhamet etmeyin. Evet bugün kuvvet-liyiz fakat on sene sonra maazallahütaala ne olacağımızı bilmiyoruz. Bunun için ayağımızın altındaki dalı kesmiyelim. Bunları cennetlerine yollıyalım, gitsin orada kitapta okuduğunu fi-liyatta görsün. Nasıldır orası tadını anlasın? aklı başına gelsin.

Sizden ve Makamı Riyasetten istirhamım takririmin rey'e konulmasıdır.

BAŞKAN — Osman Nuri Köni.

OSMAN NURİ KÖNİ (İstanbul) — Sayın arkadaşlar, tasarının ruhu, hayatiyeti birinci maddede mündemiçtir. Birinci maddeye bütün suçlar girmektedir, siyasi, gayrisiyasi. Yalnız «kamu dâvası açılmamış» diyor. Bu suçlar ta-mamiyle giriyor.

Sonra, Adalet Bakanı, bâzi mülâhazatı insa-niyeye istinaden hakkı tenkidini kullanmış, Hü-kümet aleyhinde bulunmuş, Reisiçümhur, Millet Meclisi aleyhinde kullananlar da birinci madde-den istifade edebilecekler diyor. Hayır millet-vekilleri birinci maddeden istifade edemeyecek-tir. Fıkrai âhire buna tamamen mânidir; evve-

lâ tamim ediliyor kül halinde. Birinci maddenin bir fıkrasında tesbit edilerek. İkinci fıkrasında bir istisna kabul ediyor. Onun da milletvekilleri hakkında olduğu anlaşılıyor. Sarihtir. O halde mülâhaazatı insaniye felsefesi cari değildir. De-mek ki bundan milletvekili hakkını kullanamaz gibi bir mâna çıkıyor. Bunlara karşı bir şefkat gösterilmiyor. Kezalik Adalet Bakanı hukuki ka-ideleri kendi noktai nazarına göre - aflarına mağruren söylüyorum - tagyir ederek şu müta-tâada bulundular:

Dediler ki, şimdi muttali oldum, seçim suç-ları altı aylık müruruazmana tâbidir, tabîf mil-letvekilleri için.

Fakat onların maksatları yani Hükümetin maksadı meclisi umumii vilâyet seçimi olsun, belediye olsun; muhtar seçimi olsun, millet-vekilleri seçimleri olsun bunlarda suç işliyenleri tamamiyle affetmektir ve bendenize bir takip misali gösteremez Adalet Bakanı, herhangi bir seçimde takibat yapılmamış da, mahkemeye veril-miş, mahkûm edilmiş yahut beraet etmiş; böyle bir misal lütfedebilir mi? 1946 dan beri hakkın-da takibat yapılmış böyle bir suçlu gösterebilir mi? göstermezlerse, zennetmiyorum. (Gösterir sesleri). Peki gösterirsiniz bakalım.

Halbuki, seçim suçu dendiği zaman, yalnız Seçim Kanununda tesbit edilen suçlar mevzuu-bahîs değildir. Ceza Kanunumuzda birtakım se-çime müessir olan suçlar vardır. İşkence, taz-yük, dayak, tevkif sahtekârlık ve tahrifat. Bun-lar da Ceza Kanununda müruruzamana tâbidir. Henüz onlar da müruruzamana uğramamışlar-dır. Hükümet bunları da affetmek istiyor, birin-ci maddeyi koyuyor.

Ondan sonra da ikinci fıkrayı koyuyor.

ADALET BAKANI FUAD SİRMEN (Rize) — Hükümet teklifinde ikinci fıkra yoktur. Okursanız anlarsınız.

OSMAN NURİ KÖNİ (Devamla) — Yoktur, fakat Hükümet benimsemiştir. Bu ikinci fıkra «Himayei Yaran» Kanununun bir müeyyidesi olmakta berdevamdır. (Ne demek bu sesleri).

AHMET TAHTAKILIÇ (Kütahya) — Muhterem arkadaşlar; hakikaten bu kanunun ruhu, birinci maddesidir. İkinci madde, birinci madde ile takip edilen bütün maksatların haricinde ve maahaza kanuna bir Af Kanunu adı vermek zaruretinden doğmuştur.

Başkanlığın müsamahasından istifade ederek kullanacağımız reylerde bir yanlışlık olmasın diye, arzetmek isterim. Adliye Bakanı arkadaşımız, bu birinci madde ruhunu, maksadını kendisinin ifade etmek istediği Seçim Kanunu ile bir milletvekili imdadına koşarak, aman seçim suçlarıyla birinci maddenin alâkası yoktur, çünkü Milletvekilleri Seçimi Kanunu seçim suçu altı ay müruruzamana tâbi tutmuştur. Binaenaleyh altı aylık müruruzaman kısmı o kanunun tarifine giren suçlardır. Söylüyorlar.

Bir defa seçim suçları, vatandaşın siyasi hak ve hürriyetlerine mâni olmak, baskı yapmak için ifa edilen bütün hususları ihtiva eder. Seçime müessir olan efali, bunların hepsini aca tafsilâtiyle birtakım hâdiseler zikretmek lâzımgelirse, Senirkent ve Aslanköy hâdisesi gibi, bunları hatırlatmaktan hicap duyarım. Samimiyetsizlik bu kanunun ruhundadır. Bir milletvekilinin dağıttığı kitabın arkasına sığmarak aman altı aylık müruruzamana tâbidir, denmekle seçim suçlarının himayesi gibi sizleri iğfal eden noktai nazardan hepinizi esirgemek isterim.

NIYAZİ AKSU (Antalya) — Ayıp.

AHMET TAHTAKILIÇ (Devamla) — Sizin orada oturduğunuz ayıp.

NIYAZİ AKSU (Devamla) — Size bunu aynen iade ederim. İğfal kelimesi kullanılmaz.

AHMET TAHTAKILIÇ (Devamla) — Şimdi arkadaşlar, görüyorsunuz köy kanunlarında müruruzaman müddeti, Milletvekili Seçim Kanunu gibi değildir. Bu memlekette 40 bin köyde yapılan seçimlerin nasıl cereyan ettiğini hepimiz kendimize göre biliyoruz. Sonra, seçim suçları, vatandaşın Anayasa ile tesbit edilmiş siyasi hak ve hürriyetlerine karşı işlenmiş suçlardır. Bu suçlar, öyle zannettikleri gibi bir arkadaşın verdiği kitabı alıp da: Milletvekilleri Seçimi Kanunu gereğince 6 aylık müruru za-

man geçmiştir diye kapanacak bir bahis değildir. Onun için samimiyetsizlik, kanunun ruhunda mündemiçtir. Asıl fecaat, bu kanunun birinci maddesiyle ikinci maddesi o kadar alâkalıdır ki.. Bakınız birinci madde ne diyor: 29 Ekim 1948 tarihinden önce işlenmiş olup da 1 Mart 1950 tarihinde henüz kamu dâvası açılmamış olan bütün suçlardan dolayı soruşturma yapılmaz, deniliyor. İkinci madde: 29 Ekim 1946 tarihinden önce işlenen ve Türk Ceza Kanununun ikinci kitabının birinci babının .. ilâahirihii.. Dikkat ederseniz, prensip bakımından ele alınan mebdede, demin de izah ettiğim gibi, hiçbir esbabı mucibeye istinat etmiyor.. Ne imiş?.. 1948 senesinde bir kaç milletvekili bir af kanunu teklif etmiş, bu af dolayısıyla herkes şımarmış, suçlar işlenmişler, bunları affetmek doğru olmazmış.

Şimdi bu esbabı mucibenin ne kadar şayanı kabul olduğunu takdirlerinize bırakıyorum. Haklarında âmme dâvası açılıp mahkûm olanlardan 1946 senesinden evvel olanlar istifade ediyorlar, işte birinci madde ile ikinci madde arasında bir fark. Encümen tarafından ilâve edilen fıkra ise büsbütün karışıktır. Demin muhalefet mevkiinden izah ettiğim gibi, siyasi tenkid haklarını kullanma babında her vatandaş hakkında o kadar sıkı takibat yapmıştır ki, zaten bu vaziyete gelmiş de haklarında âmme dâvası açılmamış kimse yoktur. 1948 in 29 Ekiminden evvel işlenip de Devlet Başkanının şahsiyetini ve Hükümeti istihdaf eden suçlarda, «affediyoruz» tâbiriyle ifade ettikleri hiçbir suç yoktur ki takibedilmemiş ve âmme dâvası açılmamış olarak kalmış olsun.

Encümen bir şey daha yapıyor. Çünkü arkadaşlar, Encümenin elinde birçok dosyalar var. Şu birkaç günlük esrarengiz faaliyetler içine sıkıştırmaya çalışarak harıl harıl bu dosyaları araştırmışlardır. Bu dosyalar, bâzı vatandaşların siyasi haklarını kullandıkları sırada sivil veya resmî polis memurları tarafından haklarında tutulmuş zabıt varakalarından ibarettir. Ama bunun bir de istisnası var. Eğer Milletvekilleri tarafından işlenmiş de, masuniyet müessesesine istinaden takip edilmemişse bunlar hiçbir vakit affedilemez.

Arkadaşlar, aftan bahsederken karşılıklı çok partili hayatın yarattığı bir içtimai kandan bahsederken ve mucib sebep olarak bunu ele alınca, bir milletvekilinin tenkid hak-

kını kullanmak noktasından düşündüklerini serbestçe söylemesinde nasıl bir müsamaha mevzuuhahis olamaz. Görüyorsunuz ki, Komisyon işi hüsbütün tezada sokmuştur. Çünkü elinde birçok dosyalar vardır. Mevzuu bu kadar şahsi olarak ele almak, Adalet Komisyonuna yakışmaz.

Bakınız, size haber vereyim: Edirne'de bir vatandaş dinî propaganda yaptı diye mevku-fen muhakeme altındadır ve muhakemesi gizli cereyan ediyor. Fakat Halk Partisi programında lâiklik esası kabul edilmişken bir Halk Partili olan ve şimdi önümde oturan Antalya Milletvekili Niyazi Aksu birçok âyetleri birbirine karıştırarak dini siyaste alet eden bir kitabı Ordu İli kongresi dolayısıyla birçok delegelere ithaf etmiştir. Fakat kendisinin bu hareketi hiçbir savcılığı harekete getirmemiştir.

NIYAZİ AKSU (Antalya) — Yalan, yalan. Buhtan yapıyorsun, o kitabı görmek isterim.

AHMET TAHTAKILIÇ (Devamla) — Kitap Ulus Matbaasında basılmıştır. Bunu gizlemek için de bir orman dâvası diye ad konmuştur, kitaba. Okuyunuz; tefrikanın Allahın emrine uygun olmadığına ve saireye dair namûtenahi bahisler vardır. Görüyorsunuz ki, muhaliflerden olup da iktidara karşı işlenmiş suçlardan hiçbirisi hakkında âmme tahkikatı açılmasında gecikme olmadığı halde, aksine olarak her gün bu nevi işlenen suçlardan dolayı Adalet Bakanlığının harekete geldiği görülüyor. Binaenaleyh bu birinci maddeyi Mecliste halletmeye kalkarsanız büyük bir vebal altında kalırsınız. Aftan bahsedip, hele (siyasi af kanunudur) deyip de, çok partili hayatı felece uğratmak, doğru bir hareket değildir. Bunu encümene alarak ıslah edelim. Maddeyi içinden çıkılmaz bir hale getirmek çok hatalı bir harekettir. Binaenaleyh, geliniz, benim sanîmiyetsizlik damgasını da kabul ediniz, fakat bu kanunu yeni bir kararla, bir usul ile Komisyona, hiç olmazsa redaksiyonu Komisyon tarafından yapılmak üzere, yahut, ikinci fıkranın Komisyonda bir defa daha görüşülme üzere diyerek bu tasarının heyeti umumiyesini Komisyona gönderiniz. Eğer, bu tasarı siyasi bir af tasarısı ise evvelâ bir cihetten gayri şahsi devlet kurma dâvasını ele almış olan muhalefet

safındaki vatandaşların, şu veya bu şekilde suç diye birtakım hareketlerini maddenin şümü-lüne alan bir af tasarısı yapalım. Aksi takdirde Adliye Bakanlığı birkaç kitap daha dağıtırsa bu kanunun mahiyeti izah edilemez.

İkinci fıkra ise arkadaşlar, milletvekillerinin, Anayasanın 17 nci maddesindeki teqrîi ma-suniyetleri, yalnız ve yalnız, bu memlekette Anayasanın hâkimiyetini sağlamak için konulmuştur.

O halde Anayasanın hâkimiyetini sağlamak yolunda yaptığı bir hareketten dolayı şu vya bu polis, şu veya bu sivil polisin tuttuğu za-bıtlarla Milletvekillerini, Af Kanununu çıkarıldıktan sonra dahi, siyasi takibata mâruz bırakmak, ne viedana, ne de insafa sığar. Takdir sizlerindir arkadaşlar.

Dr. AZİZ URAS (Mardin) — Efendim, Af Kanunu tasarısı çıkar çıkmaz ilk evvel muhalefet saflarında ve gazetelerden şöyle dendi: Mebuslar kendilerini affettirmek için bir kanun çıkarıyorlar. Bu o kadar repeércussion yaptı ki, Adalet Encümeni tarafından tahmin ediyorum ki, şöyle bir zihniyetle, bir af yapan Meclis kendi âzasını effetmiyor, etmiyecektir, şeklinde bir feragat misali göstermiştir. Maalesef Tahtakılıç bunu bir politika mevzuu olarak gösteriyor. Bizim istediğimiz bu değildir. Bakın ben ne söyleyeceğim efendim: Bu kanunun ruh ve esasını teşkil eden, ikinci maddenin B. M. Meclisinin hükümranlılık hakkını kullandığı zaman ne çeşit bir şekil alacağı belli değilken, birinci maddeyi ne diye müzakere ediyoruz. Acaba ve meselâ benim verdiğim önerge gibi, millî gelenekleri millî viedan dolayısıyla afta imsak ettiğimiz hiyaneti vataniye, ana baba katilleri, ırz ve namus ve iffet suçlarını bir nevi eksiltmeye tâbi tutmak şartıyla haklarında kovuşturma yapılmış bütün suçların bütün neticei hukukiyle-riyle beraber affını isteyen bir önergem vardır. Bunun kabul edilip edilmiyeceğini kimse temin edemez. Eğer kabul edilirse birinci maddenin birinci ve ikinci fıkrası hiçbir zaman mevzuuhahis olamaz.

Onun için bendeniz biraz evvel usul hakkında söz istedim ve dedim ki; bu birinci maddeyi ikinci maddeden sonraya bırakalım, bakalım hükümranlılık hakkı nasıl tecelli edecek Büyük Millet Meclisinde.

Bendeniz, ikinci maddenin daha evvel görü-
şülmesini istiyorum. Mâruzatım bundan iba-
rettir.

BAŞKAN — İbrahim Refik Soyer.

İBRAHİM REFİK SOYER (Niğde) —
Efendim, bendenizin de bu maddede bir tered-
düdüm hâsıl oldu. Tereddüdüm şudur :

1948 senesi Ekim ayından evvel işlenmiş suç-
lar tamamen affediliyor. Acaba zimmet, ihtilâs,
irtişa, irtikâp suçları bunlara dâhil midir?. Bir
hukukçu arkadaşımın sordum, dâhildir dedi,
komisyon arkadaşlarımdan sordum, dâhil oldu-
ğunu ifade buyurdular. Eğer hakikaten dâhilse
ki, bendeniz dâhil görüyorum. Aşağıda dördün-
cü maddede inzibati bakımdan göreceği cezalara
şâmil değildir deniyor. Bu yalnız idari ve inzi-
bati bakımdandır. Adli bakımdan değildir. O hal-
de bu suçlar da affa dâhildir.

Şimdi arkadaşlarım, biz, yıllardan beri suiis-
timal, irtikâp, ihtilâs ve irtişam önüne geçmek
için burada oturduk, düşündük taşındık, haksız
yere mal iktisap edenler hakkındaki Kanunu
tevsî ve teşmil ettik. Memur ve Ceza Kanunu
gibi diğer bâzı kanunlardaki hükümlerde de-
ğişiklikler yaptık. Şimdi bütün bu çalışmalarımıza
aykırı olarak, bir affa gidersek, bendeniz, dört
seneden beri yaptığımız gayretlerin, emeklerin
hüsbütün heder olacağı kanaatindeyim.

Şimdi arkadaşlarımda da hâsıl olan tereddüdü
izale için biraz izah edeyim.

Bir daire vardır, bu daire teftiş görmemiştir.
Farzedelim, iki sene 1948 senesi Ekim ayına ka-
dar teftiş görmemiştir. İki sene sonra müfettiş
gitmiş, murakıp gitmiş, makbuzları kontrol et-
miş, yövniyeyi kontrol etmiş, yahut evrakı müs-
biteyi tetkik etmiş bir suiistimal veya bir zimmet
veya bir ihtilâs meydana çıkmıştır. Bugün mev-
cuttur.

İBRAHİM ARVAS (Van) — Bu affedilmez
zaten.

İBRAHİM REFİK SOYER (Devamla) — O
suç o zaman işlenmiş, belli olmadığı için de hak-
kında takibat yapılmamış, yani âmme dâvası
açılmamıştır. O halde affa dâhil olmuştur.

Bendeniz bu hususu düşünerek bir istisnai
fıkranın konulması muvafık olacağına teemmül
ediyorum. Ve bir önerge takdim ediyorum. Eğer
Sayın Bakan bunun hakkında beni tatmin edici
bir ifade bulunursa yahut komisyon izahat ve-
rirse takririmi sonra geri alırım.

ABDÜRRAHMAN KONUK. (Bursa) — Ar-
kadaşlar, birinci maddenin yanlış anlaşılma-
kta olduğunu görüyorum. Hiç söz almaya niyetim
de yoktu. Fakat az evvel konuşan arkadaşlarım,
maddeye tamamen ne Hükümetin, ne de komis-
yonun vermeyi asla düşünmediği bir mâna ver-
miş oldukları için bu madde üzerindeki görüş-
lerimi kısaca arz etmek isterim.

Önce şunu mutlâka düşünmek mecburiyetin-
deyiz ki, bir af kanunu çıkarılırken evvelâ iki
husus dikkate alınır. Suç ya takibat halindedir;
yahut hüküm safhasındadır. Kesinleşmiştir, in-
faz halindedir. Her af kanunu bu iki hali düşü-
nerek iki hüküm sevk eder.

Takibat halinde olanlar hakkında şu mua-
mele yapılır. Hükümü kesinleşmiş olanlar hak-
kında şu muamele yapılır diye. Bu itibarla bi-
rinci maddenin yersizliğine, lüzumsuzluğuna ve
her hangi bir siyasi maksatla yapıldığına dair
söylenmiş olan sözleri bundan evvel kabul edil-
miş olan kanunlarda yine bu şekilde maddeler-
in mevcudiyeti karşısında doğru görmemekte-
yim.

Meselâ 2330 sayılı son Umumi Af Kanunu-
nun birinci maddesi, şimdi elimizde bulunan ta-
sarının, birinci maddesinde olduğu gibi, takibat
halinde bulunan suçlar hakkında, artık takibat
yapılamaz hükmünü ihtiva etmektedir. Normal
olarak her af kanununda mevcut olan bir hü-
küm, gayet tabii olarak, bu tasarının birinci fı-
krasında yer almıştır.

Tasarının birinci fıkrasında evvelece kabul
edilmiş olan, Af Kanununun birinci maddesin-
den farklı olan eihet şudur :

Herhalü kârda affedilmesi lâzımgelen ve
henüz takibat halinde bulunan suçun hangisinin
affedileceği, hangisinin affedilmeyeceği kıstası-
nı koyarken 2330 sayılı Kanun şu esası kabul
etmiş, şu kadar cezayı mucip şu kadar miktar-
dan fazla cezayı mucip olan suçlardan dolayı
affedilemez. Tasarı bu kıstası bırakmış, âmme
dâvası açılmışsa, takibat yapılır; Âmme dâvası
açılmamış ise takibat yapılamaz kıstası kabul
edilmiştir. Her Af Kanununda bulunması lâ-
zımgelen, takibat halinde bulunan suçlar ne
olacak sualinin cevabı birinci maddede vardır.
Birinci madde olmasaydı hepinizin hatırına şu
gelecekti. İkinci maddede hükümedilmiş ceza-
lar kaldırılıyor ama, takibat halinde ise ne ya-
pılacak? Bunun cevabı birinci maddededir. 1948

yılıının Ekim ayından önce işlenmiş, ve 1 Mart 1950 tarihine kadar âmme dâvası açılmamış ise iki şartla, bunlar hakkında artık takibat yapılamaz, deniliyor. Binaenaleyh, her af kanununun da bulunduğu gibi, bundan evvelki af kanununun da olduğu gibi takibat halindeki suçlar hakkında ne yapılacağı yazılıdır. Şu halde birinci fıkra üzerinde bir tereddüdümüz yoktur.

İkinci fıkraya gelince; arkadaşlar, ikinci fıkra, milletvekillerini istisna etmek için değil, bilâkis istisna etmemek için konulmuştur. Eğer ikinci fıkrayı koymasaydık milletvekilleri diğer emsali veçhile suç işlemiş kimselere nazaran istisna edilmiş vaziyete düşeceklerdi. Ne gibi? Aynı suçu işlemiş iki şahıs farzedelim ,yahut bir suçu müştereken işliyen iki şahıs farzedelim ki bunlardan bir tanesi milletvekilidir, bir tanesi milletvekili değildir. Bu suç, 29 Ekim 1948 tarihinden evvel işlenmiş ve henüz hukuku âmme dâvası açılmamışsa bu şahıslar tamamiyle birinci fıkraya girerler ve affedilirler. Bunun tersini alacak olursanız âmme dâvası açılmamış olduğu için, yani 1 Mart 1950 tarihine kadar âmme dâvası açılmış olduğu için suç 1948 tarihinden önce işlenmiş olsa dahi affedilecektir, çünkü âmme dâvası açılmamıştır. Aynı suçu işliyen bir milletvekili aynı suçu aynı tarihte işlemiş veya müştereken işlemişlerdir. Milletvekili hakkına Ceza Muhakemeleri Kanununa göre hukuku âmme dâvası açılabilmesi için Anayasa hükmüne göre Meclisin bu zat hakkında dokunulmazlığının kaldırılması kararını vermesi lâzımdır. Büyük Millet Meclisi 1 Mart 1950 tarihine kadar bu tarzda Meclise arzedilmiş olan dokunulmazlığın kaldırılması istenmiş olan milletvekilinin işlediği suçlardan dolayı devre sonuna taliki kararını vermiş ve bu mâni sebeple hakkında âmme dâvası açılması imkânı kalmamıştır. Şimdi iki şahıstan biri milletvekili değildir. Milletvekili olmıyan şahıs hakkında hukuku âmme dâvası açılmasına mâni bir şey olmadığından dâva açılmış intaç olunmuş veya devam etmektedir. Milletvekili ise aynı suçu işlediği ve her ikisi aynı gün suç işledikleri halde bir kanuni sebepten dolayı milletvekili hakkında hukuku âmme dâvası açılmamıştır. Ama belki suç sahibidir de. Eğer böyle kanuni bir mâni olmasaydı müddeiumumilik seriki hakkında dâva açtığı gibi, onun hakkında da açacaktı; açamamıştır, sebebi, Anayasanın 17 nci maddesidir. Binaena-

leyh bu milletvekilinin hususiyetinden dolayı değil, Anayasanın 17 nci maddesinden dolayıdır. Milletvekili ile milletvekili olmıyan arasında fark gözetmemek içindir ki komisyon, gayet haklı olarak, bu fıkrayı buraya ekledi. Yani bu fıkranın buraya eklenmesinin sebebi milletvekillerini istisna etmek değil, istisna etmemektir.

Bugün Adalet Komisyonunun elinde birçok milletvekilliği dokunulmazlığı dosyası bulunabilir. Bunların işleniş tarihine göre 1948 den sonra işlenmiş olanlar zaten kanunun şümulü dışındadır. Onlar için bu ikinci fıkra dahi mevzu bahis değildir. Onlardan evvel işlenenlerde, şeriki mahkûm olduktan sonra milletvekilini, sırf milletvekili oldu diye, cezai takibattan masun bırakmanın yerinde olmıyacağı hakikati aşkâr olduğu için bu fıkrayı buraya ekledik.

Şunu arzedeyim ki, benim de yedi tane dosyam vardır ve benim şerikim, gazetemin neşriyat müdürü olan zat, mahkûm olmuştur. Fıkrayı biz koyduk. Ben hiçbir zaman razı değilim ki, şerikimin mahkûm olduğu bir dâvada, milletvekili olduğum için, kurtulayım. Bunun günahını hiçbir zaman arkamda taşıyamam, af kanunu çıktı da kurtuldu dedirtemem. Biz bunları bile bile bu maddeyi yazdık.

Maddenin birinci ve ikinci fıkralarının mânaları bunlardır ve benim şahsan anladığım mâna budur. Yalnız bir noktayı şöyle düşünüyorum: İkinci madde; yazılı muayyen suçlardan dolayı takibat yapılmaz ve hükmolunan cezalar infaz edilmez, hukuki neticelerine de şâmil olmak üzere kaldırılmıştır, yolundadır.

Şimdi, ikinci maddeye yeniden bir şekil vereceğiz. Orada; yani ikinci maddede, aynı zamanda hükmedilmiş cezaların kaldırılması, siyasi suçlarda takibat yapılamıyacağı da yazılıdır. Bir âmme dâvası açılsın, açılmasının takibat yapılmıyacağı yazılıdır. Binaenaleyh şahsi kanaatime göre, 2 nci maddeyi yazabilmek için, birinci madde ile ilgisi gayet açıktır. İkinci maddeye hangi suçları koyacağız? Hangilerini koyarsak koyalım, takibat yapılır yapılmaz kısmında bunu halletmek durumunda kalacağız. Bence tekrar avdet etmek, dönmek imkânı olsaydı hiç mesele yoktu. İkinci müzakere olsaydı 2 nci ve 3 ncü maddeye vereceğimiz şekle göre birinci maddeyi tashih edebilirdik. Fakat bu kabil olmadığına göre korkarım ki birinci

maddeye vereceğimiz şekil ikinci maddede bizi müşkülâta sokmasın. Bu itibarla bu maddelerin hep beraber nazara alınması lüzumuna kaniim. Ama birinci maddenin müzakeresine de geçilmiş bulunuyor. Bu itibarla tasarı yine komisyona verilirse şahsan daha mutmain olurum.

VEHBİ SARIDAL (Niğde) — Sözcüden bir sual sormak isterim.

ADALET KOMİSYONU S. EMİN HALİM ERGUN (Ankara) — Ben zaten söz istiyorum.

BAŞKAN — Söz isteyenler bitsin, ondan sonra sorular cevaplandırılın...

NİYAZİ AKSU (Antalya) — Sayın arkadaşlar; ihtisasım olmadığı için Af Kanunu üzerinde kürsüde birşey konuşmıyacaktım. Fakat arkadaşım; daima gazetelerde polemik mevzu olan bir şeyden bahsetmemiş olsalardı, yine huzurunuzu ihlâl etmek ve kıymetli vaktinizi işgal etmek istemezdim.

İğfal etti kelimesine hakikaten teessüf ettim. Hem milletvekili hem Adalet Bakanlığını temsil eden ve o Bakanlığın başında bulunan bir kimseye, bir zata karşı (iğfal etti) kelimesinin kullanılması, çok duymadığım, alışmadığım bir kelime olduğu için ayıp ettin dedim ve bundan doğan hâdise neticesinde iş şahsiyata döküldüğü için iki, üç kelime ile vaziyeti arz etmeme müsaadenizi rica ederim.

Aziz arkadaşlarım; Ordu Cumhuriyet Halk Partisi İl Kongresinde bir kitap dağıttığım, bana isnat edilmiştir. Bunu ilk defa Ankara'da Zafer Gazetesinde okudum. İftiraya birşey demiyeceğim, fakat söylediğini, yaptığını inkâr etmiyecek kadar dürüst bir insanım. Ben ne kitabı gördüm, ne de adını biliyordum. Zafer Gazetesinde görmüşler, bana sordular. Adını bilmediğim bu kitabın tezkibini yaptım. Teftiş mıntakama dönerken bir genç arkadaş, muhabir imiş, bana sordu, mülâkat yapmak istediğini söyledi. Siz bu kitabı dağıtmışsınız dedi. Öyle dediler ama, ben bu kitabı görmedim, ne adını, ne de sanını dedim.

Şimdi Tahtakılıç'ın dediği gibi; bana ithaf ettiğini yazıyı gördüm dedi. İmzayı gördün mü, oğlum? dedim, hayır dedi, imzayı kapattılar, üstünü gösterdiler dedi.

Ben ne yapabilirdim, güldüm. Tahtakılıç'a komünist afişi yazmış gönderiyor deseler, ben inanır mıyım? Efendim, altında imzasını, ithafını birisi görmüş, deseler, ben inanırmıyım.

Çünkü samimiyet bizde, şahsa dayanır, ahlâka dayanır. Din propagandası yapacak hali, kıya-feti benim neremde bulmuşlar. Bana yakışı-yorsa güle güle kullanayım, ama isnatları, kötü. Allah rızası için, samimiyet iddia eden arkadaşlarımız; bir partinin şeref ve haysiyetine itibar etmezlerse ben kendilerinden şüphe ederim.

ADALET BAKANI FUAD SİRMEN (Rize) — Sayın arkadaşlar, Tahtakılıç birinci madde hakkında Yüksek Heyetiniz huzurunda mâruzatta bulunurken sözlerimin Yüksek Heyetinizi iğfal maksadiyle söylenmiş olduğunu ifade ettiler. Bu sözleri kendilerine reddederim, bunun üzerinde burada ayrıca durmak istemem. (Bravo sesleri).

Yalnız bu kürsüden verilen bütün izahlara rağmen kendileri ısrarla bunun üzerinde durmakla, birçok mâsum vatandaşları iğfal etmektedirler).

Arkadaşlar; şimdi burada söz alırken adli organlarımızın seçim suçu dışında fakat seçimde herhangi bir maksadı elde etmek gayesiyle idare âmiri veya salâhiyetli memurların işlemiş olduğu suçları affetmek istediğimizi izaha çalıştılar.

Cezacı olan arkadaşlar bilirler ki, eğer suç işliyenin fiilini Seçim Kanunu mütalâa etmiş ve bunun cezasını Ceza Kanunnundaki herhangi bir maddeye atfetmiş olsa bile Seçim Kanunundaki o kısa müruru zamana tâbidir.

Yok işkence veya taziyik ise bunun seçimle hiç alakası yoktur. Vatandaşa şu veya bu şekilde işkence yapılmışsa benim bildiğim, Türkiye Cumhuriyetinde bu işkenceye mâruz kalmış vatandaşlar, adli makamlara müracaat ederler. Hiçbir kayda tâbi olmaksızın harekete geçen adli organlar vardır.

Misal olarak bazı hâdiseleri zikrettiler. Kendi misalleriyle kendilerini tezkip ettiler. Çünkü hâdiselerde adli cihaz işe el koymuştur. Şimdi burada gürültü ile şu veya bu şekilde hakikatler başka türlü ifade edilemez ve gösterilemez. Sonra Sayın Osman Nuri Köni arkadaşımız dahi burada Hükümetin tasarısında olmıyan ve ne mak-satla tadil edildiğini sayın Adalet Komisyonu Sözcüsü arkadaşım izah ettiği tadilleri dahi samimiyetinden uzak hakikatlerden uzak olarak ifade ediyorlar ki; Hükümet böyle dedi, böyle getirdi, şöyle getirdi diye. Hükümetin getirdi-

ği tasarı ellerinde bulunurken maddeleri, ifadeleri, metinleri bu şekilde değiştirmekte fayda mülâhaza eden arkadaşlara benim daha fazla sözüm yoktur. Fakat şuna içimden inanıyorum ki, değil sizin gibi bir heyet, Türk Milletinin en saf bir ferdi bile iğfal edilecek durumda değildir. Bunlardan bir ikisi muvakkat bir zaman için gaflete kapılıp iğfale uğrasa da sonradan onun hissi selimi, kendisini bu durumdan kurtarır. Bu gibi haksız, mesnetsiz ve hiçbir esasa dayanmayan sözler karşısında iğfal edilmeyecek ve edilemeyecektir.

Burada arkadaşlarıma bir noktayı vicdan huzuru ile ifade etmek isterim.

Dediler ki, muhalefet memlekette gayrişahsi bir rejim kurmak istiyor, bunun için mücadele ediyor. Bundan dolayı birçok muhalif vatandaşlar takibata mâruz kalıyorlar. Böyle bir şey yoktur arkadaşlar. Vatandaşların her biri kendi şahsi kanaatini, kendi görüşünü, kanunlarımızın cevaz verdiği terbiye, nezaket hududu ve diğer vatandaşların hürniyet, şeref ve haysiyetlerine tecavüz etmemek kaydı şartıyla istedikleri kadar ifade edebilirler ve hiç kimsenin kılma dokunulmamıştır ve dokunulamaz.

Ama böyle yapmayıp da kendi fikirlerini, o fikirleri müdafaa ve ifade değil, o fikirlerin perdesi altında muayyen şahısları hedef tutarak onların şeref ve haysiyetlerini, memleketteki prestijlerini kırmak isteyenler şüphesiz ki, kanun nazarında suçludurlar ve daima ve daima takibata mâruz kalacaklardır.

Sonra onu da arz edeyim. Bir kitaptan misal getirdiler. Dediler ki, içinde suç teşkil eden bâzı yazılar olduğu halde takibata geçilmemiş ve her hangi bir hareket yapılmamıştır.

Arkadaşlar, bunlar o kadar hâdiseleri tetkik etmeden, o kadar hâdiselerin tamamen zıddı olarak hakikat hilâfına mütalâa ve beyanlarda bulunmaya alışmışlardır ki, şimdi Millet Meclisi kürsüsüne gelip bir hakikatmış gibi ifade ettikleri o kitaptan dolayı adlî makamat hareketine geçmiş, âmme dâvası açmıştır ve takibat devam etmektedir.

Bakınız kendilerinin tahtesşuurlarında ne kadar bilmiyerek, hattâ kendilerine hâkim olamıyarak bir muhalefet ateşi içinde yandıklarının bu en büyük misali değil midir?

Bizim gönlümüz öyle isterdi ki, çünkü belki biz de bir gün muhalefet safında olacağız - mu-

halefet safında bulunanlar hakikat peşinde koşmalı iktidarda bulunanlarla görüş ayrılığı teşkil eden noktalar üzerinde, samimî kanaatlerini izhar ederek, kendi görüşlerini hâkim kılmaya uğraşmalıdır.

Yoksa hakikatleri tahrif ederek, vatandaşların saf ve mâsum kitlelerine hitap ederek onların bilmiyerek arkalarına sürükleneceğini ve böylece iktidara geçeceklerini zannediyorlarsa, kendileri hüsrana karşılaşıp kalmaktadırlar.

AHMET TAHTAKILIÇ (Kütahya) — Niyazi Aksu arkadaşımın sözlerini dinledim. Şimdi adam gönderdim, evimden kitabı getirteceğim. Kitap tıpkı kendilerinin anlattıkları hikâyeye gibidir, Ulus matbaasında basıldığına dair damga mevcuttur. Bu kitap Niyazi Aksu arkadaşımızın, Ordu Kongresi münasebetiyle, orduda bâzı dostlarına ve bu meyanda Halk Partisinin oradaki idare heyetinden olan zattan bir ikisine imza ile verdiklerini...

NIYAZI AKSU (Antalya) — Görmek istiyorum, Tahtakılıç.

AHMET TAHTAKILIÇ (Devamla) — Bana Trabzon seyahatımdan dönüşümdede ifade ettiler. Demokrat Partinin Ankara'ya gelen muvakkat kongre delegelerinin de isimlerini kendilerine verebilirim.

NIYAZI AKSU (Antalya) — İsim istemiyorum, imza.

AHMET TAHTAKILIÇ (Devamla) — Sizin imzanız var demiyorum. Binaenaleyh hâdiseye hiçbir şey değil, bu kitabın bir parti propagandası olduğu aşikârdır. Eğer ifade ettikleri gibi, Niyazi Aksu arkadaşımız bu kitabın dağıtılmasında veyahut bir şahsa ithafında her hangi bir surette bir vazife almamışsa ve böyle bir şey akıldan geçirmemişse, elbette kendisine sırf buradaki müzakereler dolayısıyla gayet yersiz olarak kullandığı bir kelimeyi izah ederken söylüyorum ve şu cereyan tarzıyla: Bu kitap benim elimdedir ve bunu Zafer Gazetesinin yazı işlerini idare eden bir arkadaşımın sırf Ahmet Dinçer arkadaşımın kürsüden vereceği taktir dolayısıyla mütalâa etmek üzere aldım. Kendileri bu kitabın dağıtılmasında her hangi bir suretle âmil olmadıysa elbetteki şahıslarına ait sözlerim tamamen haksızdır. Bunu ifade ve tasrih etmekte zevk duyarım. Fakat hâdiseye, Ordu'da bu kitabın Halk Partisi muhiti tarafından dağıtıldığı ve Ulus matbaasında basıldığı haki-

katleri ortada duruyor. Asıl mühim olan mesele, kendileri burada müzakere sırasında; bir Adalet Bakanı Meclisi iğfal etme vaziyetinde konuşuyor diye sarfettiğim sözlere cevap olmak üzere söylediği şeydir ki onu tasrih etmediler.

Arkadaşlar, suikast hâdisesi Karma Komisyonunda görüşülürken, eski Adalet Bakanı Ali Rıza Türel arkadaşımız «biz Hükümetin teklifindeki samimiyete bakarız» dedikleri için Reşad Aydın'ın o masuniyeti böylece kalkıp gitmiştir.

İşte biz Hükümetten gelen tasarının mahiyeti üzerinde dikkatle durmak mecburiyetindeyiz. Adalet Bakanı burada, hiç yeri yokken, reylerinizi kullanırken her hangi bir yanlışlık olmasın diye tavih ediyorum, evvelâ Adalet Bakanının hareketi usulsüz ve yersizdir, bu usulsüz ve yersiz hareketini protesto ederim.

Adalet Bakanı Fuad Sirmen arkadaşımız muhalefeti tarif ettiler. Şimdi ifade ettikleri kitap hakkında takibat yapılmış olabilir ve bu da şahsan benim malûmatım haricinde olabilir. Bu, memlekette dört yıldır her birerimizin şahsan tesbit ettiğimiz hâdiselerin toptan bir müdafası ve bilânçosunu ifade etmez arkadaşlar.

Yine açık olarak söyleyeyim ki, Halk Partisinin kongre ve kurultaylarında söylenen nutuklar hakkında bir zabıta ve idare tecessüsü dahi yoktur. Halbuki nasıl bir muhalif partinin kongresindeki sözler zabıta tarafından takibediliyorsa, aynı şekilde Halk Partisinin kongrelerinde ve kurultayında geçen sözler de, aynı şekilde takibedilmek lâzımdır. Bu yapılmamaktadır. Fakat bizim kulaklarımıza öyle sözler geliyor ki, bunları takibedecek organımız dahi yoktur. Kaldı ki, takibetsek dahi neticesi olmayacaktır. Benim ifade ettiğim manzara, bu kitap dolayısıyla Adliye Bakanı bu memleketteki muhalefeti samimiyetle telâkki etmek, müsamaha ile telâkki etmek, kanun çerçevesinde telâkki etme ve hele idari makamlarımızın partiler karşısında tarafsız olmak gibi bir zihniyete girmemiş olduğunu tesbit etmektir. Asıl mesele budur. (Kanunu konuşuyoruz, partilerin ne alâkası var sesleri) Müsaade ediniz, demin Adliye Bakanını dinlerken aynı hassasiyeti gösterseydiniz.

Adliye Bakanı konuşurken; şahısların hayriyetlerine karşı hareketleri muhalefet böyle anlıyor dedi. Hayır arkadaşlar, biz evvelâ Tür-

kiye'de Anayasanın teminat altında olduğunu ve hakların bu memlekette gereği gibi hüküm ifade etmesini istiyoruz. Şahısların ne konuştuğu, ne düşündüğü hakkında hiçbir sözümüz yoktur. Bilâkis bütün insan haklarını hüsnüniyetle telâkki ettiğimiz gibi, muvafık, muhalif her şahsa hürmet ederiz. Fakat kendilerinin hazmedemedikleri şey, bu memlekette bir Millî irade mücadelesi mebdinden hareket edilmiş olmasıdır ve bunları hazmedemedikleri de kendilerinin buradaki konuşmalarından anlaşılıştır.

SEDDAD PEK (Kocaeli) — Bu konuşmanın kanunla ilgisi nedir? (Gürültüler, mevzu dâhilinde konuş sesleri).

BAŞKAN — Tahtakılıç, Meclisin reaksiyonu hiçbir madde hakkında konuşmadığınız şeklindedir. Adalet Bakanı bir şey söyleseydi ona cevap vermek hakkınızdı.

AHMET TAHTAKILIÇ (Kütahya) — İki gün kaldı canım, ne olur? (Gürültüler, sadede gel sesleri) Pekâlâ. Şimdi Adalet Bakanı dedi ki, bunlar bakınız ne kadar farkında ki, komisyonun yaptığı bir ilâveyi bize atfettiler. Açıkça söyledim, komisyon tarafından bu kanuna ilâve edilen fıkra da, kanunun bünyesine muvafık değildir, iddia edilen siyasi af prensiplerinin hududuna sığmaz, dedim. Şu halde Adalet Bakanı burada, efendim bakınız habersizler, komisyonun ilâve ettiğini Hükümete atfediyorlar demıştır. Ben burada sarahatle ifade ettim ve hattâ komisyonu izaha davet ettim.

Asıl mesele arkadaşlar, bu kanunun birinci maddesini ikinci maddesinden ayrı olarak müzakere etmekle çok hatalı bir neticeye varırız. Onun için bu kanunun birinci maddesini de, ikinci maddesi gibi, bir yolunu bulalım, hattâ riyasetin zekâsına havale edelim, encümene gönderelim, aksi takdirde, şimdi muhtelif arkadaşlarımızın izah ettikleri gibi, madde arasında prensip hatası, ihata hatası olabilir, bunu tekrar etmekle vaizfemi yapıyorum.

BAŞKAN — Adalet Komisyonu Sözcüsü ikinci maddeyi önerggelerle birlikte encümene isteyeceğim, öyle bir temayül görüyorum, heyeti umumiyenin bu temayülünden ilham alarak yeni bir şekil vereceğiz dedi. Birinci madde ayrıca kabul edilir ve ikinci madde yeniden tedvin edilmek üzere Adalet Komisyonuna giderse komisyon serbest kalamaz, balğı kalır. İkinci

maddeyi alırken, birinci maddeyi de almak istiyorlar her iki maddeyi birden alsınlar müsaade ederseniz.

Adalet Komisyonu buyurun.

ADALET KOMİSYONU SÖZCÜSÜ EMİN HALİM ERGUN (Ankara) — Efendim, birinci maddenin esasları hakkında, vaktin darlığını da nazarı itibara alarak, kısaca mâruzatta bulunacağım. Lûtfeder dinlerseniz komisyona gidip gitmemesi hususunu daha iyi takdir buyuracağımı zannedirim.

VEHBİ SARIDAL (Niğde) — Evbelâ sual sorsak da sonra izah etseler.

ADALET KOMİSYONU SÖZCÜSÜ EMİN HALİM ERGUN (Ankara) — Kısa söyleyeceğim.

VEHBİ SARIDAL (Niğde) — Ben de istihâm ediyorum. Suallerim kısa olacaktır.

BAŞKAN — Arkadaşın suallerine cevap verin. Sonra izah edersiniz.

VEHBİ SARIDAL (Niğde) — Efendim, birinci maddedeki birinci fıkra ile ikinci fıkra arasında hakikaten bir tearuz bulunmaktadır. Şöyle ki:

Birinci fıkraya göre haklarında kamu davası açılmamış olan vatandaşlar için artık takibat yapılamaz. Fakat haklarında kamu dâvası açılmamış olan, bir milletvekili ise, onun hakkında kamu dâvası açılabilecektir.

Yani bir vatandaş hakkında kamu dâvası açılmamışsa bundan sonra açılmıyacaktır, fakat bir milletvekili hakkında soruşturmaya başlanmış, lâkin kamu dâvası açılmamışsa - burada asılolan kamu dâvasının açılmasıdır - ve bu ikinci maddedeki hükümlere taallük ediyorsa milletvekili olduğu için açılacaktır. Binaenaleyh milletvekili olmak, vatandaşın istifade ettiği haktan faydalanamamağı intaç ediyor. Çünkü eğer milletvekili olmasa idi ve soruşturma için kamu dâvası açılmamış olduğuna göre, o milletvekili diğer vatandaşlar gibi takibattan masun kalacak idi. Demek ki onun milletvekili olması onun aleyhine oluyor?

CENAP AKSU (Kocaeli) — Efendim, bu kanunun birinci maddesinde 29 Ekim 1948 tarihinden önce işlenen suçlar, 1 Mart 1950 tarihine kadar kovuşturmaya başlanmamış ise affediliyor.

İkinci madde encümene gideceğine göre, ikinci maddede bilfarz 1 Mart 1950 de işlenmiş bil-

ümum suçlar affedilmiş olursa, yukardaki madde ile aşağıdaki madde tezat haline girer mi girmez mi?

MEHMET KÂMİL BORAN (Mardin) — Komisyonunda bir ciheti tavzih etmiştim. Arkadaşlarım mazbataya geçirmemişler. Tatbikatta bir yanlışlık doğrudur diye arz ediyorum. Sanık hakkında men'i muhakeme kararı verildikten sonra yeni delil elde edildiği takdirde bu, tekrar kamu dâvası açılmasını icabettirirse, birinci maddeden istifade eder mi?. Komisyonunda, bu gibi sanıkların birinci maddeden istifade ettirilmeyeceği tasrih edilmişti. Fakat her nasılsa mazbataya geçirilmesi unutulmuştur.

Tatbikatta yanlışlık doğurmaması bakımından tavzihini rica ederim.

ADALET KOMİSYONU ADINA EMİN HALİM ERGUN (Devamla) — Şimdi arkadaşlar, hem soruları cevaplandıracağım, hem de demin ki mülâhazalara kısaca cevap vereceğim.

Bir defa maddenin esasını birlikte hatırlıyalım. Bu kanun kabul edilip birinci maddesi bu şekilde kaldığı takdirde olacak vaziyet nedir?. Bir suçlu mevzuubahis bunu misal olarak alalım. O zaman bakacağız. Bu suç 29 Ekim 1948 tarihinden evvel işlenmiş ise ve suçlu hakkındaki kamu dâvası 1 Mart 1950 tarihine kadar açılmamış ise artık bunun hakkında kamu dâvası açılmıyacaktır.

Binaenaleyh suçun mahiyeti, cinsi burda mevzuubahis değildir. Gayet mutlaktır. Zimmet, ihtilâs, irtikâp ilâahirihî, ilâahirihî bütün suçlar bu vaziyette bu maddenin mefhumuna girmektedir.

Arzettiğim gibi burada maksat suçun 29 Ekim 1948 tarihinden evvel işlenmiş olması ve kamu dâvasının 1 Mart 1950 tarihine kadar açılmamış olmasıdır.

Dr. AZİZ URAS (Mardin) — Yani gizli kaımış, suç.

SEDAK PEK (Kocaeli) — Biz böyle istemiyoruz.

Dr. SAİM ALİ DİLEMRE (Rize) — Para etmez birader, ne söylüyorsunuz. (Böyle istemiyoruz sesleri).

ADALET KOMİSYONU SÖZCÜSÜ EMİN HALİM ERGUN (Devamla) — Arkadaşlarının mülâhazalarına karşı işin esasını bu şekilde hallettikten sonra cevap vermek kolaylaş-

yor. (Bu şekilde istemiyoruz sesleri) (Boşuna yorulma sesleri).

BAŞKAN — Şayet izahata lüzum görmüyorsanız, izahata devam etmesin. (Böyle istemiyoruz sesleri, anlaşıldı sesleri).

Müsaade buyurunuz. Süallere cevap versinler. Ondan sonra oyunuz arzedeceğim.

EMİN HALİM ERGUN (Devamla) — İkinci fıkra Hükümetin teklifinde yoktur. Komisyon tarafından kabul edilmiştir. Bunun sebeplerini Abdurrahman Konuk arkadaşım izah etti. (Anlaşıldı sesleri).

Bir şahıs milletvekili ile müşterek olarak matbuat suçlarında, ve sair suçlarda olduğu gibi her hangi bir suç işleme vaziyetinde o şahıs hakkında takibatı kanuniye yapılır. Takibatı kanuniye yapmak mevkiinde olan makam, onların içinde milletvekili olanın dosyasını tefrik ederek, doğrudan doğruya Başbakanlık vastasıyla Meclise takdim eder. Bu vaziyet karşısında şimdi o suçta müşterek olan şahıs takibata mâruzdur. Belki mahkûm olmuştur. Öbürü Milletvekiliği dokunulmazlığı sebebiyle, hakkında takibat yapılamamış, binaenaleyh birinci fıkranın mutlakiyeti karşısında eğer bu kaydı koymamış olsaydık, aynı fiilî iki vatandaştan biri milletvekili olması sebebiyle bu haktan istifade edecek ve diğeri hakkında doğrudan doğruya takibat yapıldığı için ona ceza verilmek gibi mütevatir bir durum hâsıl olacaktır.

Bu durum sebebiyle bu ikinci fıkrayı ilâve etmiş bulunmaktayız. Yalnız suçun mahiyeti itibariyle ikinci maddede derpiş olunan halde artık milletvekili sıfatı mevzuubahsolamaz. Her hangi bir şahıs da milletvekili de bu vaziyette o maddeden istifade edecektir. Şimdi Vehbi Sarıdal arkadaşımın sorularına cevap veriyorum. Deminki mâruzatımda da söylediğim gibi soruşturmaya başlanmışsa;...

VEHİBİ SARİDAL (Niğde) — Müsaade ederseniz tekrar edeyim, belki anlaşılmadı.

İBRAHİM ARVAS (Van) — Reis Bey anlaşıldı. Burası ilk mektep değildir. Burası Millet Meclisidir. 6 saatten beri müzakere ediyoruz, anlaşılmıyan hangi tarafı kaldı?

BAŞKAN — İbrahim Bey rica ederim oturun.

ADALET K. SÖZCÜSÜ EMİN HALİM ERGUN (Devamla) — İkinci fıkranın başında, soruşturmaya başlanmışsa kaydı vardır. Milletve-

kili hakkında Meclise yazılmakla beraber, Milletvekili olmıyanlar hakkında takibata başlanmış ve dâva açılmış demektir. Çünkü 1948 tarihinden önce işlenmiş bir suçtan dolayı faili belli olmasına göre şimdiye kadar dâva açılmasına imkân yoktur. Yalnız, o müşterek fiilde milletvekili olan hakkında Mecise yazılmış, diğeri hakkında kamu dâvası devam etmektedir. Binaenaleyh buyurduğunuz vaziyet burada mevzuubahsolamaz.

VEHİBİ SARİDAL (Niğde) — Demek ki, anlaşılmamış. Müsaade ederseniz bir daha tekrar edeyim: Milletvekiline taallük eden bir dâva, bu maddeye göre açıldığı zaman o milletvekilinin ika ettiği suçla üçüncü bir şahıs alâkadar olduğu muhakeme esnasında meydana çıkarsa Milletvekilinin, masuniyeti dolayısıyla teahhür eden takibat, ikinci maddeye taallük etsin etmesin, o üçüncü şahıs hakkında takibat açılmaz, fakat milletvekili hakkında açılır. Böyle bir vaziyet yok mudur?

ADALET KOMİSYONU SÖZCÜSÜ EMİN HALİM ERGUN (Devamla) — İkinci madde, suçun nev'i itibariyle affediyor.

VEHİBİ SARİDAL (Niğde) — Diğeri bir şahsın suçu, milletvekilinin muhakemesi esnasında meydana çıkarsa o şahıs affedilecek, milletvekili affedilmeyecek.

ADALET KOMİSYONU ADINA EMİN HALİM ERGUN (Ankara) — Böyle bir ihtimal olabilir. Fakat enderdir.

Kemal Cenap arkadaşımızın sualleri 1950 tarihine kadar dâva açılmamış olanlar hakkında kovuşturma dâvası açılmaz, bu tarihi neden aldınız, dediler...

CENAP AKSU (Kocaeli) — Öyle değil; ikinci maddeyi Encümen alacağına göre ve bütün suçlara şâmil bir af mevzuubahs olduğuna göre, 29 Ekim 1948 demek bir haşiv olmaz.

ADALET KOMİSYONU ADINA EMİN HALİM ERGUN (Devamla) — Efendim, siz ikinci maddeyi bütün suçlara teşmil etmekle beraber başlangıç olarak kanunun tarihi neşrine getirirseniz o takdirde bu birinci madde ile bir ilgisi bahis konusu olur. Fakat bütün af kanunlarındaki usul, Meclisin kabul ettiği veya neşredildiği tarih değildir, muayyen bir tarihtir. İşte bu tarih 1 Mart 1950 gibi en yeni bir tarih olduğuna göre hiçbir aykırılık olmaz.

Kâmil Boran arkadaşımın mütalâası doğrudur, bu nokta sehven mazbataya geçmemiştir. Evvelce haklarında kamu dâvası açılıp da men'i muhakeme kararı verilen ve fakat sonradan yeni delâilin ortaya çıkmasıyla yeniden dâva açılması mevzuubahs olan işlere bu maddenin şumulü yoktur. Çünkü yeni dâva, evvelki dâvanın tekrar ve teyidinden ibarettir.

Şimdi, Abdürrahman Konuk'un da kısmen izah ettiği gibi, komisyondaki dosyaları nazarı itibara alınarak milletvekilliği dokunulmazlığı yüzünden diğer vatandaşlarla milletvekilleri aralarında bir fark hucule gelmemesini temin için ikinci fıkrayı ilâve etmiş bulunuyoruz.

Demın Tahtakılıç arkadaşımız, Komisyona ben bunu yakıştıramam, elindeki dosyalara bakarak bu hükmü koymuştur, çok gülünçtür dediler. Bizim anladığımız maksada ve izah ettiğimiz şekle göre kendilerinin mi şahsı istihdaf ederek bu beyanatı yaptıkları yoksa bizim mi şahsı hareket ettiğimizi Yüksek Heyetiniz takdir buyursun. Çünkü komisyondaki dosyaların çoğunun kime ait olduğunu kendileri de bilirler. (Sual, sual sesleri).

BAŞKAN — Müsaade buyurun. Ben halletmeye çalışacağım. Halledemezsem sizlere söz veririm.

Şimdi Adalet Komisyonundan soruyorum? Evvelce Heyeti Umumiyenin müzakeresi sırasındaki konuşmalara ve bu önergelere nazaran, ikinci maddeyi komisyona alacak mısınız?

ADALET KOMİSYONU SÖZCÜSÜ EMİN HALİM ERGUN (Ankara) — Alacağız.

BAŞKAN — Şimdi izah ettiğiniz şekle göre, ikinci maddeyi serbest şekilde taknin için birinci maddenin de komisyona alınmasına lüzum görüyor musunuz?

ADALET KOMİSYONU SÖZCÜSÜ EMİN HALİM ERGUN (Ankara) — Onu da alıyoruz.

BAŞKAN — O halde arkadaşlar birinci ve ikinci maddeleri komisyona veriyoruz.

İBRAHİM ARVAS (Van) — Önergelerimiz baki kalmak şartıyla.

BAŞKAN — Tabii. Bu vaziyette tasarının diğer maddeleri müzakere edilebilir mi?

ADALET KOMİSYONU SÖZCÜSÜ EMİN HALİM ERGUN (Ankara) — Edilemez.

BAŞKAN — O halde tasarının maddelerine geçilmiş ve müzakeresi bu vaziyette talik edil-

miştir. Komisyondan geldikten sonra devam edilir.

ADALET KOMİSYONU SÖZCÜSÜ EMİN HALİM ERGUN (Ankara) — Yarım öğleden sonraki oturuma ancak yetiştirebiliriz.

2. — *Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğü memur ve hizmetlilerinin ücretlerine dair olan 2847, 3173, 4620 ve 5000 sayılı kanunlarda değişiklik yapılmasına ve 2847 sayılı Kanuna bazı maddeler eklenmesine dair Kanun tasarısı ve Ulaştırma ve Bütçe Komisyonları raporları (1/713) [1]*

BAŞKAN — Peki. Bir önerge var okutuyorum.

Yüksek Başaknlığa

Gündemin ilk defa görüşülecek işler kısmının 4 neü maddesindeki (Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğü memur ve hizmetlilerinin ücretlerine dair kanun tasarısının öncelik ve ivedilikle görüşülmesini arz ve rica ederim.

Ulaştırma Bakanı
Seyhan
Dı. Kemal Satır

BAŞKAN — Ulaştırma Bakanı Hükümet namına bu talepte bulunuyor. Oyunuza arz ediyorum. Öncelikle görüşülmesini kabul edenler... Etmeyenletr... Öncelikle görüşülmesi kabul edilmiştir.

Tasarının tümü hakkında söz isteyen var mı?

AHMET TAHTAKILIÇ (Kütahya) — Reis Bey çeyrek saat var.

BAŞKAN — İstirham ederim efendim, saat sekize akdar çalışacağız, sekiz olunca bırakacağım, bu program dairesinde çalışacağız.

KEMAL ZEYTİNOĞLU (Eskişehir) — Muhterem arkadaşlar, müzakeresini yapmaya başladığımız Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğünün memur ve hizmetlilerinin ücretlerine dair olan tasarıyı tetkik ettim, derhal söyleyeyim ki bu tasarı ile vadedilen terfi ve terfih meselesi maalesef halledilememektedir. Ve Devlet Demiryolları mensuplarını tatmin edici olmaktan çok uzaktır. Mütaaddit vesilelerle Yüksek Meclis huzurunda bu mevzudaki

[1] 246 sayılı basmayazı tutanağın sonundadır

kanaatlerimi arzemiş ve İktisadi Devlet Teşekküllerindeki memur ve müstahdemlerin barem durumu ile mukayeseler yaparak, Devlet Demiryolları müesseselerinde çalışanların kendine has, belirli bir ihtisas ve yorgunluğu icap ettiren bir cephesi bulunduğuna da işaret etmişim. Bilhassa işletme ve atelyelerinde çalışan memurlar, başka dairelerde çalışan memurlara nazaran 2,5 saat fazla mesai sarfederler. Yani 8,5 saatlik servis yaparlar. İşletmecilikte ve fabrikacılıkta bu şekilde çalışmak mecburiyeti olduğuna bunun da esas olarak kabulü zaruri bulunduğuna göre, bu fazla mesainin kanunla korunması ve bilfarz halen iktisadi teşekküllerde cari olduğu gibi bir memurun işletmede kaldığı müddetçe bir üst dereceden faydalanması icabeder. Yani bütün 8,5 saat servis yapan memurların o vazifede kaldığı müddetçe bir üst dereceden faydandırılmaları icabeder. Bu şekilde bir kanun Sümer Bankta ve şeker fabrikalarında da vardır. Fazla mesai farkı verilmekle dahi bu vaziyet ve bu mesele halledilmiş olmaz. Bu şekil sakat bir usuldür. Zira fazla mesai için saat kontenjanı bilhassa zaman zaman ortadan kalkıvermektedir. Tasarı, buna ekli bulunan bir sayılı cetvel tetkik edecek olursak, bu cetvel memurları 17 dereceye ayırmıştır. Devlet baremine intibak ettirildiği iddia edildiğine göre Devlet bareminde en küçük derece 14 tür.

Şimdi ücretlere zam yapıldığı iddiasıyla getirilen bu tasarıya bir sayılı cetvelini tetkik buyuracak olursanız, bu cetvel 1, 2, 3 nevi dereceler müstesna 4 den 17 nevi dereceye kadar ücretlerde her hangi bir değişiklik yapılmamıştır. Yalnız bir senelik cüz'i kademe zamları ile iktifa edilmiştir. Bu kademe zamları o kadar cüz'i ve ehemmiyetsizdir ki, tasarıya ücretleri artırır şeklinde bir hüviyet vermesine imkân yoktur. Meselâ 17 nevi derecenin eskiden bir senelik kademe zammı bir lira iken, bu defa bir lira 75 kuruş olmuştur. Ve yukarıya doğru da bu kademe zamları yükselmektedir.

Yine tasarıya eki olan iki sayılı cetveli tetkik buyuracak olursanız, bunda da 1 - 5 nevi derecelere cüz'i zamlar yapılmış, - 6 - 9 derecelere ise her hangi bir zam yapılmamıştır.

Arzetmek isterim ki, bu tasarı ile Devlet Demiryollarında çalışan işçilere yapılan zam da çok azdır. En yüksek dereceli sınıf bir ustanın eline yeni kademe zamları da dâhil, vergiler çıktıktan

sonra ancak 20 - 22 lira kadar fazla bir para gelebilecektir ki, bu iki sayılı cetvelin birinci derecesini işgal eden sınıf bir ustanın alacağı farktır. Dereceler küçüldükçe bu zamlar azalmakta ve beşinci dereceden itibaren ise hiç birşey ifade etmemektedir.

İşçilerimizin Demiryollarındaki ihtisasları ve yorucu işleriyle bu artırımlar katıyen mütenasip değildir.

Şu nokta da kanaatime çok mühimdir. Birinci sınıf usta terfi ettikten sonra şef montör olur. Yani maaşlı sınıfa geçer. Şefmontörün maaşı ise 11 nevi derece üzerindedir. Bundan evvel arzettiğim cetvelin 11 nevi derecesine tekabül eder ki, bu derecenin tutarı 238 liradır. Halbuki birinci sınıf usta iki sayılı cetvelde yani tasarıya göre 245 lira almaktadır.

Takdir buyurursunuz ki, bu vaziyet âdilâne değildir. Fazla olarak da bir istikbal vadetmediği cihetle teşvik edici olmaktan uzaktır. Terfi sürelerini dolduran memurlar için, müstahdemler için, üst derecelerde katıyen münhal kadrolar bulundurulmamakta ve bu suretle de genç ve yükselme safhasında bulunan elemanların itiraz ve talepleri: «Ne yapalım kadro yok» denilmek suretiyle karşılanmak istenmektedir. Kanaatimece 4620 sayılı Kanunun F fıkrası ve 5000 sayılı tasarıya 9 nevi maddesi ile üst derecenin parası kendisine verilmiş olsa dahi elemanı tatmin edici olmaktan uzaktır. Çünkü maddi bakımdan tatmin ve teselli edilen eleman, onun gelişmesine set çekileceği cihetle yine kendi sahasında hevesini kırıcı bir vaziyetle karşılaşmakta ve bu yüzden de inkişaf edememektedir.

2 sayılı cetvelde tesbit edilen işçilere kadro bulunmadığı takdirde, müzakeresini yaptığımız tasarıya 9 nevi maddesi ile bir üst derece ücret farkının yarısı verilmektedir.

Yüksek malûmunuzdur ki; 4620 sayılı Kanunun F fıkrası mucibince memurlara bir ve iki üst dereceler, kadro bulunmadığı takdirde, farkları verildiği halde, işçilere bunun ancak yarısı tanınmaktadır. Bu da kanaatimece bir haksızlık ifade eder. Kademe zammı, aşağı derecelerde az, yukarı derecelerde ise fazladır. Bu aksine olmalıdır. Kademe zamları aşağı derecelerden yukarı derecelere doğru azalmalıdır. Esasen kademe zammı mevzuunun da bu olması lâzımgelir. Böylelikle aşağı derecede iki yılda bir

verilecek kademe zamları kısmen de olsa, tatmin edici olabilecektir. Demiryol işçilerine de her sınıfa seyyanen 3 lira kademe zammı verilmelidir. Halbuki bu tasarı ile en yüksek olarak 260 kuruş verilmektedir. 6 ncı dereceden 9 ncü dereceye kadar olanlara ise kademe zammı verilmemektedir. Şimdiye kadar kadrosuzluk yüzünden 4620 sayılı Kanunun (F) fıkrası gereğince bir veya iki üst derece ücret alan memur ve müstahdemler yeni tasarıda bir üst dereceye getirilmektedirler, yani bugün almakta oldukları ücrette bırakılmaktadırlar. Büyük yekûn tutan bu gibi memurlar için bir üst dereceye terfi keyfiyeti, kanaatimce, lâftan ibaret kalmaktadır. Yalnız derecesi, unvanı değişmiş olmasıyla kifayet ediliyor. (F) fıkrasından istifade etmemiş olanlar bu kanunun neşri tarihinden itibaren geçtiği derece bir üst derece ise 3, iki üst derece ise 6 sene terfi edemiyecektir. Halbuki evvelce bulunduğu derecede geçen müddetinin, geçtiği derecedeki müddete sayılması icabederdi, bu da memurların aleyhine bir hükümdür.

Hareket, Cer, Yol personeli, yani geceli gündüzlü vazife gören memurlar için tasarıda çok az bir fark gözetilmiştir.

Devlet Demiryollarının eski baremi tam bir işletme zihniyeti ile yapılmıştır, kısmen tatmin edici bir kanun idi. Ondan sonraki vaziyetlerde Devlet memurlarına yapılan mütaaddit zamlar karşısında Devlet Demiryolları baremi olduğu yerde kalmış ve o zamanlar eski baremle Devlet memurlarına nazaran bir üst derece maaşı almakta iken halen onlara nazaran bir derece aşağıya düşürülmüştür. Getirilen bu kanunla da ancak Devlet baremine intibak temin edilmektedir ki, kanaatimce işletmelerde bu gibi vaziyetler hiçbir zaman randıman husule getirici değildir; işletmelerde daha ziyade iktisadi teşekküllerde tatbik edilen sisteme gidilmelidir.

Maddelerde ayrıca mâruzatta bulunacağım, şimdilik arzedeceğim bundan ibarettir.

BAŞKAN — Verdiğimiz karar mucibince yarın saat 10 da toplanılmak üzere Birleşime son veriyorum.

Kapanma saati : 19,55

S. Sayısı : 246

Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğü Memur ve Hizmetlilerinin Ücretlerine dair olan 2847, 3173, 4620 ve 5000 sayılı kanunlarda değişiklik yapılması ve 2847 sayılı Kanuna bazı maddeler eklenmesine dair Kanun tasarısı ve Ulaştırma ve Bütçe Komisyonları raporları (1/713)

T. C.

Başbakanlık

Muamelât Genel Müdürlüğü

Tetkik Müdürlüğü

Sayı : 71 - 1492

17 . II . 1950

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğü memur ve hizmetlilerinin ücretlerine dair olan 2847, 3173, 4620 ve 5000 sayılı kanunlarda değişiklik yapılması ve 2847 sayılı Kanuna bazı maddeler eklenmesi hakkında Ulaştırma Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunca 16 . II . 1950 tarihinde Yüksek Meclise sunulması kararlaştırılan Kanun tasarısının gerekçe ve iliskileriyle birlikte sunulduğunu saygılarımla arz ederim.

Başbakan
Ş. Günaltay

GEREKÇE

1. — Devlet Demiryolları memurları evvelce aynı derecedeki Devlet memurlarından bir üst derece farklı ücret alırlarken Devlet Bareminde zaman zaman yapılan artırımlarla bugün kısmen Demiryol memurlarının ücretleri Devlet Bareminin altına düşmüş bulunmaktadır.

1946 yılında 5000 sayılı Kanun tasarısının Büyük Millet Meclisi Ulaştırma ve Bütçe Komisyonlarında tetkiki sonunda tanzim olunan raporlarda ve 1949 yılı Bütçesinin Kamutayda müzakeresi sırasında Demiryol memurlarının ücretlerinin, işlerinin önem ve icaplarına uygun olarak ve Devlet Baremine göre teadülü sağlayacak bir seviyeye çıkarılması için lüzumlu tasarının hazırlanarak Yüksek Meclise sunulması temennisi izhar buyurulmuştu. Buna binaen Demiryolları memurlarının ücretlerini aynı derecedeki Devlet memurları aylıkları miktarına çıkarmak suretiyle teadülün sağlanması için (I) sayılı cetvel yeniden tanzim edilmiştir.

Demiryol memurları biri bilfiil İşletme ile ilgili olan ve faal personel tâbir edilenler, diğeri büro hizmetlerinde çalışanlar olmak üzere iki grupta toplanmaktadır. Birinci grupu teşkil eden makasçı, gardfren, kondoktor, şeftren, istasyon şefi ve ateşçi gibi faal personelin vazifelerinin daha ağır, zahmetli ve mesuliyetli olması ve her zaman kaza ve tehlikelere mâruz bulunmaları dolayısıyla bu gibilerin ücretlerinin aynı derecedeki büro memurlarından birer üst dereceye çıkarılmaları zaruri görülmüş ve bu maksatla (III) sayılı cetvel değiştirilmiştir.

Hademe, bekçi, telefoncu, hamal, aşçı gibi hizmetlilerin Barem Kanununun şümulü dışında bırakılarak (III) sayılı cetvelin tamamen aylıklı Demiryol memurlarına inhisar ettirilmesi icabetmiştir. Buna ve daimî kadrolara gerek müseccel ve gerekse gayrimüseccel olarak alınanların ücretleri Bareme tâbi olduğuna göre birinci maddedeki (müseccel) ve (müstahdem) tâbirleri maddeden çıkarılmıştır.

Bugünkü hayat şartları ve hariçteki işçi ücretleri göz önünde tutularak (II) sayılı cetveldeki işçilerin ücretlerinin birer miktar artırılması lüzumlu görüldüğünden (II) sayılı cetvel yeniden düzenlenmiştir.

2. — Tasarıya bağlı (I) sayılı cetvelde Demiryol memurlarının dereceleri Devlet memurlarının derecelerine uydurulmuş olduğundan İdareye ilk defa intisap edeceklerin tahsillerine göre girebilecekleri dereceleri tesbit eden 3173 sayılı Kanunun 3 ncu maddesi de ilk defa Devlet memuriyetine alınanların tahsillerine nazaran girebilecekleri dereceleri tesbit eden 3656 sayılı Kanunun 3 ncu maddesine atıf yapılmak suretiyle değiştirilmiştir.

3. — (I) sayılı cetvelde âzami ücretler kaldırıldığından 3173 sayılı Kanunun 5 nci maddesinin âzami ücretle ilgili hükümleri değiştirilmiş ve bu İdarede iki senelik terfi müddetine tâbi bulunan yüksek tahsillilerin en az terfi müddetlerinin de 3656 sayılı Kanundaki esaslara göre üç seneye çıkarılması teadül bakımından zaruri görülmüştür.

4. — 2847 sayılı Kanunun 5 nci maddesi, Demiryol memurlarına verilecek mesken tazminatının 1452 sayılı Kanunla Devlet memurlarına verilmekte olan esas ve şartlar dairesinde verilmesini âmir ise de ahiren 1452 sayılı Kanun lağvedilerek mesken tazminatına ait hükümlerin 3656 sayılı Kanunda yer almış bulunması sebebiyle bu maddenin değiştirilmesi icabetmiştir.

5. — Değiştirilen (I) sayılı cetvelde artık en aşağı ve en yukarı diye iki türlü ücret bulunmadığından 2847 sayılı Kanunun 7 nci maddesinin en yukarı ücretle ilgili hükümleri çıkarılmak suretiyle madde yeniden yazılmıştır.

6. — Memuriyete geçtikten sonra yabancı dil öğrenenler hakkında 3656 sayılı Kanunun 5 nci maddesindeki hükmün Demiryol memurlarına da teşmili lüzumlu görülmüştür.

7. — (I) sayılı cetvelde değişiklik yapılması sebebiyle 5000 sayılı Kanunun 3 ncu maddesindeki muadelet cetvelinin tatbik yeri kalmadığından bu madde kaldırılarak Demiryol memurlarından çeşitli Barem kanunlarına tâbi daire ve müesseselerde aylıklı veya ücretli görevlere ve bu daire ve müesseselerden Demiryol memurluğuna geçişte müktesep hak olarak alınan aylıklar esas tutulmuş ve Devlet Barem dereceleri dışında bulunan 17, 16 ve 15 nci derecelerdeki Demiryol memurlarının nakillerinde tahsil derecelerine göre ücret verilmesi zaruri görülmüştür.

8. — (III) sayılı cetveldeki vazifelere ilk defa alınışta tahsil dereceleri esasına göre ücret ve derece tâyin edildiği halde (II) sayılı cetveldeki hizmetlere girişte tahsil derecelerine bakılmaksızın imtihanla anlaşılacak ehliyet derecelerine göre ücret verilmekte ve bu hizmetlerden birinden diğerine nakil halinde ne suretle işlem yapılacağına dair kanunda bir kayıt bulunmamaktadır. Halbuki bu nakillerin yapılmasına katî lüzum ve ihtiyaç vardır. Bu ihtiyaç yeniden tesis edilen bu madde ile temin edilmiştir.

9. — Bilimtihan yukarı dereceye geçmeye hak kazandıkları halde kadro bulunmaması sebebiyle terfi edemeyen işçiler 4620 sayılı Kanunun 3 ncu maddesinin (F) fıkrasından istifade edememektedirler. Bu gibilere buldukları derecede üç sene geçirmiş olmak şartıyla terfi edecekleri derece aylığı ile buldukları derece aylığı arasındaki farkın yarısının tazminat olarak verilmesi suretiyle haklarının kısmen korunması uygun görülmüştür.

10. — İdare lehine intaç olunan dâva ve icra takiplerinden dolayı hüküm veya takdir olunup tahsil edilen vekâlet ücretlerinin tevziine mütaallik hüküm, Devlet dâvalarını intaç eden avukat ve saireye verilecek vekâlet ücreti hakkındaki 2 . II . 1929 tarih ve 1389 sayılı Kanunun sağladığı hakkın Devlet Demiryolları kuruluş ve işletme hususiyetleri göz önünde tutularak bu İdarenin hukuk müşaviriyle avukatlarına da teşmili için konulmuştur.

11. — İşletmenin icabettirdiği zaruretlar göz önüne alınarak bu madde vazedilmiştir.

12. — 4620 sayılı Kanunun 3 ncu maddesinin (E) fıkrası kadro esaslarına uygun görülmediğinden ve aynı kanunun 4 ncu maddesiyle 5000 sayılı Kanunun 2 ve 3 ncu maddelerine de bu kanundaki 7 nci maddenin vaz'ı sebebiyle lüzum kalmadığından sözü geçen fıkra ve maddeler kaldırılmıştır.

Geçici 1, 2, 3 ve 4 ncu maddeler bu kanunla ücret ve dereceleri değiştirilmiş olanlar hakkında yapılacak işlemleri göstermektedir. Bu maddelerle vazedilen prensipe göre :

A) Geçici birinci madde şümulüne girenlere yeni ücretler, halen almakta oldukları ücretlerini bir terfi süresi aldıktan sonra, verilecektir. Ancak, 3656 ve 3659 sayılı kanunlara tâbi memuriyetlerde bulunanlar 625 lira ücretten 750 liraya terfi ettikleri halde Demiryol Bareminde bu iki ücret arasında 676 liralık bir ücret daha bulunması sebebiyle Demiryol memurlarının 750 liraya çıkmak için 676 lirada füzulen bir terfi müddeti beklemek mecburiyetinde kalmış olmaları göz önünde tutularak bunların 676 lirada geçirdikleri müddetler halen aldıkları ücretteki terfi müddetlerine eklenecektir.

B) Geçici ikinci maddeye tâbi olanlardan eski derecelerindeki terfi süresini doldurmamış olanlara bu süreyi tamamlayıncaya kadar eski derece ücreti ile bir üst derece ücreti arasındaki fark tazminat olarak ödenecek ve bunlardan evvelce 3 ncü derecede bulunmuş olanların 676 lira ücrette geçen müddetleri bu kanunla tesbit edilenyeni derece ücretlerindeki terfi müddetlerine katılacaktır.

Geçici 5 nci maddeye iliştirilen (V) sayılı cetvel bu kanunla unvan, sınıf ve dereceleri değiştirilenlerin intibaklarında tereddüt ve ihtilâfa mahal kalmamak üzere tanzim edilmiştir.

Geçici altıncı madde, yüksek tahsillilerin terfi sürelerinin üç seneye çıkarılması dolayısıyla 1 . I . 1950 tarihinde idarede memur bulunan bu gibilerin müktesep haklarının mahfuz tutulması maksadiyle konulmuştur.

Geçici yedinci ve 8 nci maddelere bağlı cetveller bu kanun dolayısıyla 1950 yılı Bütçesine bağlı (E) ve (C) cetvellerinde yapılması zaruri olan ilâve ve değişiklikleri göstermektedir.

İdarenin merkez ve işletmeler teşkilâtına dâhil memurlarının iş grupları itibariyle derece ve unvanlarını gösterir cetvelin bir örneği tasarı üzerinde yapılacak tetkikatı kolaylaştırmak maksadiyle gerekçeye eklenmiş bulunmaktadır.

Ulaştırma Komisyonunun raporu

T. B. M. M.

Ulaştırma Komisyonu

Esas No. 1/713

Karar No. 19

1 . III . 1950

Yüksek Başkanlığa

Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğü Memur ve hizmetlilerinin ücretlerine dair olan 2847, 3173, 4620 ve 5000 sayılı kanunlarda değişiklik yapılması ve 2847 sayılı Kanuna bâzı maddeler eklenmesi hakkında Ulaştırma Bakanlığınca hazırlanıp Bakanlar Kurulunun 16 . II . 1950 tarihli kararıyle Büyük Millet Meclisine sunulan ve Yüksek Başkanlıkça Komisyonumuza havale olunan Kanun tasarısı ile gerekçesi ve ilişik cetvelleri Komisyonumuzun, 21, 23, 24, 25 ve 27 . II . 1950 tarihlerindeki toplantılarında Ulaştırma Bakanı ile Maliye Bakanlığı ve Devlet Demiryolları Genel Müdürlüğü temsilcileri hazır oldukları halde okunup incelendi.

Ulaştırma Bakanı ve Genel Müdürlük temsilcisi tarafından verilen aydınlatıcı izahata göre;

Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme İdaresinde mesai saatiyle mukayyet olmıyan ve sorumluluğu ağır bulunan yol şube şefleri, yol kısun şefleri, yol çavuşları ve bekçileri gibi yol servisinde, depo şefleri ve yardımcıları, lokomotif ve motörlü tren makinistleri ve ateşçileri, revizörler ve yağcılar gibi cer servisinde ve gar müdürleri, istasyon şefleri, hareket memurları, ambarcılar, seftrenler, gardifrenler, makasçılar, manevracılar ve lambacılar gibi hareket servisinde çalışmakta olanların Barem derecelerinin yükseltilmesi suretiyle almakta oldukları ücretlerin, ifa etmekte buldukları hizmetlerle mütenasip yüksek miktarlara çıkarılması ve aktif serviste bulunmıyanların da Barem derecelerinin, muadili Devlet memurlarının Baremdeki seviyelerine getirilmesi, İdare işçilerinin üç-

retlerinin de rayiç işçi ücretleriyle müsavi ve hattâ bu rayiç ücretlerden biraz da üstün miktarlar üzerinden tesbiti ve bu meyanda İdarece ödenmekte olan kademe zamlarının küçük derecelere isabet edenlerin de % 60 - 100 kadar çoğaltmalar yapmak suretiyle hem aktif ve hemde diğer servisler mensuplarına nispi fayda sağlanması ve terfi müddeti geldiği halde kadrosuzluk yüzünden üst dereceye geçemiyen işçilere de yüksek derece ücretinin yarısı kadar bir zam yapılmasının imkân dâhiline alınması maksatlarıyla bu tasarrufların hazırlanmış ve aynı zamanda Devlet Barem kanunlarında mevcut olup İdare Baremlerinde şimdiye kadar yer almamış bulunan yabancı dil bilme halinde para mükâfatı hükmü ile İdare avukatlarına Devlet avukatlarında olduğu misillü kazandıkları dâvalar dolayısıyla hüküm olunan vekâlet ücretinin % 50 sine kadar ödenebilmesi hükmünün de ilâve edildiği anlaşılmıştır.

Komisyonomuzca bu hususta yapılan konuşmalar sonucunda tasarrufların esas itibariyle kabulü ile beraber madde metinlerinde aşağıdaki değişikliklerin yapılmasına ve memurlarla işçilere verilecek ikramiyelere mütaallik olmak üzere (11) nci madde olarak yeni bir hüküm ilâve edilmesine karar verilmiştir.

Komisyonomuzca değiştirilen maddelerle tasarıya yeniden konulan hükümler, madde numaraları sırasıyla şunlardır :

Madde 1 : (Tasarının birinci maddesi).

Maddenin (A) fıkrasında adı geçen (III) sayılı cetvel, İdare servisleri sırasına göre yeniden tertiplenmiş ve bu meyanda cetvelde aşağıdaki değişiklikler de yapılmıştır.

Bu cetvelin 4 ncü derecesindeki (Kömür Madeni İşletme Müdürü) adındaki memuriyetin unvanı İdarenin işlettiği Çelteç Kömür Ocağını ifade etmesi için (Çelteç Kömürü İşletme Müdürü) ne çevrilmiş, keza aynı derecedeki (Organizasyon ve Yayın Müdür) lüğü (Etüd ve Yayın Müdürlüğü) ne tahvil edilmiştir.

Beşinci derecedeki (Başkan yardımcıları) nın baş tarafına, bu yardımcıların merkez devairinde istihdam edilmekte bulunmaları sebebiyle (daire) kelimesinin ilâvesiyle (daire başkan yardımcıları) ve altıncı derecedeki (şube müdürleri) ibaresinin baş tarafına da yukardaki sebepler dolayısıyla yine (daire) kelimesinin ilâvesiyle bu da (daire şube

müdürleri) şeklinde düzeltilmiştir. Yine altıncı derecedeki teslimat ve yollama müdürlüğü ile başrepartitörlük hizmetleri tek hizmet olduklarından bunlar, teslimat ve yollama müdürleri ve başrepartitör şekline konulmuş ve yol servisinde çalışan birinci sınıf bölge mühendislerinin unvanı (Birinci sınıf yol bölge mühendisi) ne çevrilmiştir.

7 nci derecedeki (müfettişler) tûbirine hangi müfettişlerin dâhil olduğu sorulmuş ve bu unvana bütün servisler müfettişlerinin dâhil bulunduğu tasrih olunmuştur. Verilen izahata ve Komisyonomuzca varılan neticeye göre her müfettiş kadrolarda, mensup olduğu servisin ismini almaktadır (Hareket müfettişi, yol müfettişi, malzeme müfettişi ilh... gibi) yine bu derecedeki memuriyetlerden birinci sınıf şube şefleriye ikinci sınıf bölge mühendisleri yol servisinde buldukları cihetle bunların memuriyet unvanlarının (Birinci sınıf yol şube şefleri) ve (İkinci sınıf yol bölge mühendisleri) şeklinde ifadesi daha muvafık görülerek bu yolda tashih edilmiştir.

İşbu (III) sayılı cetvelde 4 ncü dereceden müfettiş unvanıyla istihdam edilmekte olan Tarım İşleri Müdürünün derecesi beşe ve 6/II de bulunan Travers Fabrikası Müdürünün derecesi de yediye indirildiği verilen izahattan anlaşılmış ve geçici 4 ncü madde hükmü gereğince bunların müktesep haklarının mahfuz bulunduğu da anlaşılmıştır. Yine aynı mahiyette olmak üzere (III) sayılı görev cetvelinde işletme müdür yardımcılarının ve hastane yönetim şeflerinin ve diğer bâzı memuriyetlerin derecelerinde de indirmeler yapılmış olduğu görülmüş ve uygun olarak kabul edilmiştir.

Sekizinci dereceye teselsülü temin için (mimarlar) ve repartitörler ilâve olunmuş ve (ortaokul pansiyonu müdürü) nün unvanı (ortaokul öğrencileri pansiyonu müdürlüğüne) tahvil edilmiştir.

Dokuzuncu dereceye de (mimarlar) ve (repartitörler) ilâve edilmiştir.

Onuncu dereceye repartitör ilâve olunmuş ve bu derecedeki (loko ve motörlü tren başmakinecileri), İdarenin en ağır hizmetlerinden birini gören, mal ve can emniyeti bakımından mühim sorumluluğu bulunan lokomotif ve motörlü tren makinistlerine de birer derece yükselme imkânı verilmek ve derece sırası geldiği zaman ayrıca arz edilmek üzere bu derecedeki

(loko ve motörlü tren başmakinipleri) (birinci sınıf loko ve motörlü tren makinistleri) şekline konulmuştur. Yine bu derecedeki (birinci sınıf kısım şefleri), (birinci sınıf yol kısım şefleri) şeklinde ifade edilmiştir.

On birinci derecedeki (İkinci sınıf kısım şefleri) (İkinci sınıf yol kısım şefleri) ne çevrilmiş ve bu derecedeki (loko ve motörlü tren makinisti) de yukarıda arz ve izah olunan sebeple (İkinci sınıf loko ve motörlü tren makinistleri) şeklinde ifade edilmiştir.

12 nci derecedeki (loko ve motörlü tren makinistleri), (Üçüncü sınıf loko ve motörlü tren makinistleri) şeklinde yazılmış ve bu dereceye halen 13 ncü derecede bulunan ve fiilen makinistlik yapan (Mezun ateşçiler) in gelebilmeleri sağlanmıştıır.

13 ncü derecedeki loko ve motörlü tren makinistleri kaldırılmış ve böylece bir üst dereceye alınan makinistlere halen buldukları sınıflarına göre birer derece yükselme imkânı verilmiştir. Bu derecedeki makinistlik ateşçilikte tecrübe sahibi olmuş kimselerin makinistliğe getirilmesi için ateşçiliğe çevrilmiştir.

16 ncü derecedeki (Uzman amele) yerine (Yetişgin amele) denilmesi daha uygun görülerek bu veçhile tashih olunmuştur.

(A) fıkrasına ilişik (I) sayılı cetvelin ikinci satırındaki (aylık) kelimesinden sonra (ücret) kelimesi ilâve edilerek (aylık ücret) şeklinde düzeltilmiş ve cetvel mündericatu incelenerek aynen kabul olunmuştur.

Maddenin, (işçilerin beher saate düşen ücretleri) ibaresiyle başlayan (B) fıkrası, ilk vehlede İdarede işçilerin ücretlerinin aylık ücret esaslan tâbi olmıyarak saat ve gündelik gibi tediye edilmekte olduğu mânasını verdiğinden ve halbuki ücret tediyesi sistemi aylık esasına müstenit bulunduğundan bu maksadın daha sarıh ve daha vazih bir surette ifadesi için (B) fıkrasının yazılış tarzı düzeltilmiştir.

İşbu (B) fıkrasında adı geçen (II) sayılı cetvel aynen kabul edilmiştir.

(III) sayılı cetveldeki görev adlarının değiştirilmesini ve bu görevler dışında memur istihdamını önleyebilmek üzere birinci maddenin sonuna (C) fıkrası olarak (bu kanunda değişiklik yapılmadıkça (III) sayılı cetvelde gösterilen unvan ve dereceler değiştirilemez) hükmünün ilâvesi kabul edilmiştir.

Madde 2 : (Tasarının 2 nci maddesi) :

Bu maddenin (B) fıkrasında; (17, 16 ve 15) nei derecelere alınacaklar için tahsil kaydı aranmayacağı hükmü mevcut ise de ilk tahsilin bütün vatandaşlar için mecburi olduğu kanunen kabul edilmiş bir esas olup bu esasın mahfuziyeti tabii olmakla beraber bir kısım vatandaşların ilk tahsil çağını geçirerek hizmet çağına girmiş bulunmaları sebebiyle bu realite de göz önüne alınarak ilk tahsilini yapamıyanların da İdarece görebilecekleri hizmete alınabilmesini ve bunların arasında okur yazarların tercih edilmesini sağlamak üzere fıkra düzeltilmiştir.

Maddenin (D) fıkrasının üçüncü satırındaki (1 - 6) yerine (6 - 1) denilmesi daha uygun görülmüştür.

Madde 3 : (Tasarının 3 ncü maddesi) :

Bu maddenin (C) fıkrasında yukarı dereceye terfi için üç sene fiilen hizmet etmiş olmak ve ehliyet kazanmak şartı zikredilmekte olduğu halde maddenin son fıkrasında müddetini doldurmadan yukarı dereceye veya birden fazla yukarı derecelere terfi edenlerden bahsolunmakta bulunduğu görülmüştür. Müddetini doldurmadan yukarı derecelere terfiin ne yolda yapılabileceği hakkında bu maddeye sarıh bir hüküm konulması zaruri görülerek (C) fıkrasındaki (şarttır) kelimesinden sonra; (şu kadar ki, kadroya göre aşağı derecede memuriyet olmaması veya ehil memur bulunmaması sebepleriyle alt derecedeki memurların iki üst dereceye kadar tâyinleri yapılabilir. Bu suretle müddetini doldurmadan yukarı dereceye terfi edenler eski ve sırasıyla aradaki derece aylıklarını birer terfi müddetince almadan geçtikleri derece aylıklarını alamazlar.

4620 sayılı Kanunun 3 ncü maddesinin (D) fıkrası hükmü mahfuzdur.) hükmü metne ilâve edilmiş ve (Stajiyerlikte geçen hizmetler memurun ilk girdiği derecedeki terfi müddetine katılır.) ibaresi olduğu gibi kabul edilerek bundan sonra gelen (müddetini doldurmadan) diye başlayan fıkra tayıy edilmiştir.

Madde 4 : (Hükümet tasarısının 4 ncü maddesi) aynen kabul edilmiştir.

Madde 5 : (Hükümet tasarısının 5 nci maddesi).

Bu maddenin (B) fıkrasında verilecek kademelerin Cumhuriyet Bayramını takip

eden Kasım ayı başından muteber olacağı hükümü esasen mevcut bulunduğundan (A) fıkrasının ikinci satırındaki (Cumhuriyet Bayramında) ibaresinin mükerrer olduğu cihetle metinden çıkarılması uygun görülmüştür.

Madde 6 : (Hükümet tasarısının 6 nci maddesi) aynen kabul edilmiştir.

Madde 7 : (Hükümet tasarısının 7 nci maddesi).

Devlet Demiryollarından çeşitli Barem kanunlarına tâbi daire ve müesseselere ve müteakibeni bu İdare müesseselerden Devlet Demiryollarına nakledilecek memurların alabilecekleri aylıklara taallük eden bu madde gereğince nakillerde memurların almakta oldukları aylıkların esas ittihaz edilmesi ve aylıkların uymaması halinde en yakının nazara alınması icabetmektedir.

Devlet Demiryollarında 11 nci derece aylığı 238 lira olup bu esasa göre bu memurun aylığının en yakını üst derecedeki 250 lira olması sebebiyle yalnız bu derecedeki memurların Devlete bir üst derece ile geçmeleri gibi vaz'edilen esasa muhalif bir netice hususle gelmekte bulunduğundan bu mahzurun önlenmesi için maddeye; (Demiryollarından yapılacak nakillerde (11) nci derece aylığı olan 238 liranın karşılığı 225 lira sayılır.) hükmü ilâve edilmiştir.

Madde 8 : (Hükümet tasarısının 8 nci maddesi) aynen kabul edilmiş ve yalnız bu maddede zikri geçen (IV sayılı, menşei işçilik olan görevler) cetvelinin adı (işçilerin geçebileceği görevler) şeklinde düzeltilmiştir.

Madde 9 : (Hükümet tasarısının 9 ncu maddesi aynen kabul edilmiştir.)

Madde 10 : (Hükümet tasarısının 10 ncu maddesi) aynen kabul edilmiştir.

Madde 11 : Bu madde Komisyonumuzca ilâve edilmiştir.

Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme İdaresine mensup bilûmum memur ve işçilerin hizmetleri, diğer Devlet daire ve müesseselerinde çalışanlara kıyasen zahmetli ve ağır hizmetlerden olup bilhassa, yukarıda işaret edilen yol, cer ve hareket servisleri mensupları bu ağır ve yorucu hizmetleriyle beraber ondan daha ağır mesuliyetler taşımakta bulunmalarına rağmen bunlardan ehliyetli olan ve gayret ve fedakârlık gösterenlere bugün ancak bütçelere mevzu

ödenek nispetinde ve cüzi miktarlarda ikramiye verilebilmektedir.

Gerçi Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme İdaresinde, mer'î bulunan 2847 sayılı Kanunun 6 nci maddesine istinaden bir talimatname ile ikramiye verilmesi bir esasa rabtedilmiş bulunmakta ise de bunun Barem Kanununda sarîh bir hükme bağlanması daha uygun görülerek bunu teminen 11 nci madde yeniden tesbit edilmiştir.

Mevzuun Komisyonumuzca müzakeresi sırasında Demiryolları personelinin çok ağır hizmetleri ve bununla beraber ağır mesuliyetleri üzerinde bilhassa durulmuştur.

Gerçekten bu İdare, Bütçesinin verdiği imkân nispetinde, mensuplarından ehliyet ve gayret gösterenlere ikramiye verebilmekte ise de verilen ikramiyeler, hattâ ikramiye mefhumuna lâyük miktarları dahi ifade etmekten çok uzak bulunmaktadır.

İdareyi bu imkânsızlığa sevkeden sebep bütçesindeki gelire göre giderlerini ayarlama zarureti olup halbuki bu İdare tarafından İşletme Muhasebesinde en mühim bir unsur olan (taşınma maliyeti) altında taşınan (maden kömürü ve linyit), (krom ve demir gibi maden cevherleri), (pancar) ve (çeşitli hububat) dolayısıyla Demiryolları İşletmesi bu nakillerden zarar gördüğü halde bu mahsullerle ilgili olan teşekküllerin bilâncoları onandığı zaman bu teşekküllerin memurlarına ikişer maaş ikramiye ve prim verilmekte olduğu malûm bulunmaktadır.

Demiryolları ve Limanları İdaresi bir taraftan zarar ederken ve İşletme, tarife ayarlanmaması sebebiyle maliyet altında taşımalara devam ederken bu nakliyat eshabı teşekküllerin bilâncolarında kâr kaydetmeleri ve bu kârdan bir kısmını mensuplarına tevzi eylemeleri adalette, realite ile, sahih bilângo tanzimi esaslarıyla kabili telif olamayacağından bu kabîl taşımaların hiç olmazsa maliyete müsavi hale getirilmesini teminen Demiryolları tarifelerinde süratle revizyon yapılmasının zarureti üzerinde durulmuş ve bu mevzuun, Hükümetin dikkat nazarına konulmasına Komisyonumuzca bilhassa karar verilmiştir.

Madde 12 : (Hükümet tasarısının 11 nci maddesi) aynen kabul edilmiştir.

Madde 13 : (Hükümet tasarısının 12 nci maddesi) aynen kabul edilmiştir.

Geçici madde 1 : (Hükümet tasarısının geçici birinci maddesi).

Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme İdaresi Bareminde aşağıdan yukarıya doğru bütün dereceler, Devlet Baremi derecelerinin aynı olduğu ve tutarları da hemen yekdiğerine müsavı bulunduğu halde 3 ncü derece aylığı İdarede 676 ve Devlette ise 750 liradır.

Bu suretle Devlette ve İktisadi Devlet Teşekküllerinde 4 ncü dereceden 3 ncü dereceye terfi edenler doğrudan doğruya 750 lirayı aldıkları halde Demiryol memurları 4 ncü dereceden 3 ncü dereceye terfi etmelerine rağmen 750 lira yerine 676 lira almakta ve böylece 750 lirayı alabilmek için de 6 sene beklemek mecburiyetinde kalmakta idiler.

Bunu önlemek için birinci, ikinci ve üçüncü derece aylıkları, Devletin bu derecelerine muhassas miktarlara müsavı hale getirilmiştir.

Bundan sonra 4 ncü dereceden 3 ncü dereceye geçecek olanlar 676 lira gibi bir aylıkta beklemek mecburiyetinde kalmaksızın 750 lirayı alacaklardır.

767 lirada yani 3 ncü derecede şimdiye kadar iki terfi müddeti bekliyenlerin fuzulen bekletilmiş olmaları ve diğer Devlet dairelerindeki emsallerinin bir derece ileriye geçmiş bulunmaları göz önüne alınarak bunların 676 lira ücretli 3 ncü derecede bekledikleri müddetin halen buldukları derecedeki müddetlerine eklenmesi adalete uygun görülmüştür ve bu suretle şimdiye kadar ki, terfide geri kalmalarının telâfisi sağlanmıştır.

Geçici birinci maddenin esas hükmü böyle olduğu halde bu maddenin sonundaki (4620 sayılı Kanunun 3 ncü maddesinin (F) fıkrasının 3 ncü bendi gereğince birinci derecedeki memurlara verilen tazminatın ödenmesine devam olunur.) hükmü izah olunan bu esasa aykırı görülmüş olduğundan Genel Müdüre vâkı olacak ödemede de daha alttaki diğer derecelerde olduğu gibi hareket edilmiş olmasını sağlamak için tasarıdaki bu hüküm çıkarılarak onun yerine; (Bu hüküm, 4620 sayılı Kanunun 3 ncü maddesinin (F) fıkrasının 3 ncü bendi gereğince verilen tazminata da şâmilidir.) metninin konulması kabul edilmiştir.

Geçici madde 2 : (Hükümet tasarısının geçici ikinci maddesi) aynen kabul edilmiştir.

Geçici madde 3 : (Hükümet tasarısının geçici üçüncü maddesi).

Bu madde ile halen 6/I ve 6/II derecelerde bulunanların yeni 6 ncı dereceye sureti intibakları tesbit edilmekte isede Hükümetçe tesbit edilen metin, 6/II derecede bulunanlar aleyhine netice verici mahiyette görüldüğünden 6/I dekilerinin haklarının ihlâl edilmemesi, 6/II dekiler aleyhine de bir netice husule gelmemesi esası Komisyonumuzca zaruri görülmüş ve 6/I de olanların 496 lira ile yeni 6 ncı dereceye girmeleri ve 6/I de geçen hizmetlerinin de terfi sürelerine eklenmesi kabul edilmiş ve 6/II de olanların kezaik 496 lira ile yeni 6 ncı dereceye intibakları sağlanmış, ancak bunların yeni girdikleri 6 ncı derecedeki terfi müddetlerinin girdikleri tarihten başlaması adalete uygun görülmüş madde bu esaslar dâhilinde yeniden kalem alınmıştır.

Geçici madde 4 : (Hükümet tasarısının dördüncü maddesi) aynen kabul edilmiştir.

Geçici madde 5 : (Hükümet tasarısının beşinci maddesi).

(III) sayılı cetvelin yeniden tanzimi ve bu cetvel üzerinde Komisyonumuzca da bâzı düzeltmeler icrası sebepleriyle maddede zikri geçen intibak cetvelinde aşağıdaki değişiklikler yapılmış ve her memurun ifa ettiği işe nazaran görevlendirilmesi esasına göre düzenlenen bu cetvelde yapılan derece indirmeleri sebebiyle ilgililerin müktesep haklarının ihlâl edilmemesi için maddenin sonuna, (bu maddenin tatbiki dolayısıyla intibakta dereceleri indirilmiş olanlara geçici 4 ncü madde mucibince müktesep ücretlerinin ödenmesine devam olunur.) hükmü ilâve olunmuştur.

Cetvelde Komisyonumuzca yapılan değişiklikler şunlardır :

(Organizasyon ve yayın müdürlüğü), (III) sayılı cetvele uygun olarak (Etüd ve Yayın Müdürlüğü) ne çevrilmiştir.

(Ortaokul Pansiyon Müdürü), Ortaokul Öğrencileri Pansiyonu Müdürü yapılmıştır.

8, 9 ve 10 ncü derecelerdeki bir kısım gar ve İstasyon şefleri karşılığına (repartitör) ilâve edilmiştir.

Depolar kısmında ve 8 ncı derecedeki (Sınıf 2 müfettiş depo müdürü) (III) sayılı cetvelle depo müdürlerinin 7 ncı dereceye alınması se-

bebiyle (Depo müdürü) unvaniyle 7 nci dereceye alınmıştır.

Birinci sınıf depo şefi 9 ncu dereceden 8 nci ve ikinci sınıf depo şefi 10 ncu dereceden 9 ncu dereceye alınmış ve bir kısım ikinci sınıf depo şefleri üçüncü sınıf depo şefi unvaniyle 10 ncu derecede bırakılmıştır.

10 ncu derecede bulunan loko ve motörlü tren makinistleri, loko ve motörlü tren başmakinistleri unvaniyle 9 ncu dereceye, 11 nci derecede bulunan loko ve motörlü tren makinistleri birinci sınıf loko ve motörlü tren makinistleri unvaniyle 10 ncu dereceye, 12 nci derecede bulunan loko ve motörlü tren makinistleri, ikinci sınıf loko ve motörlü tren makinistleri unvaniyle 11 nci dereceye ve 13 ncü derecede bulunan loko ve motörlü tren makinistleri de, 3 ncü sınıf loko ve motörlü tren makinistleri unvaniyle 12 nci dereceye alınmışlardır.

Geçici madde 6 : (Hükümet tasarısının geçici 6 ncı maddesi) aynen kabul edilmiştir.

Geçici madde 7 : (Hükümet tasarısının geçici 7 nci maddesi) aynen kabul edilmiş ve yalnız bu maddede zikri geçen (E) cetveline ilâve edilecek (VI) sayılı cetvelin başlığına (Barem dışı hizmetliler) ibaresi ilâve olunmuştur.

Geçici madde 8 : (Hükümet tasarısının geçici sekizinci maddesi) aynen kabul edilmiş ve yalnız bu maddede zikri geçen ve İdarenin 1950 yılı Bütçesine bağlı bulunan (C) cetveli yerine konulacak olan kadro cetvelinde (III) sayılı cetvelin Komisyonumuzca tetkiki sırasında yapılan değişiklikler sebebiyle gerekli düzeltmeler yapılmış ve bundan başka faal servislerin bir kısım hizmetlerinin yukarı derecelerinde sınıflar ihdası dolayısıyla de kadrolarda umumi aded dâhilinde kalınmak suretiyle aktarmalar icra edilmiştir.

Bu cetvelde yapılan değişiklikler şunlardır :

Hükümet tasarısına bağlı (VII) sayılı cetvelin 7 nci sahifesinde 6 ncı derecedeki mühendis adedi 16 gösterilmekte olup bunlardan bir adedi aynı derece ile cetvelin 6 ncı sahifesindeki şube müdürlüğüne eklenmiş bu suretle 6 ncı dereceden mühendis adedi 15 ve yine aynı dereceden şube müdür adedi de (3) olarak değiştirilmiştir.

Yine cetvelin aynı sahifesindeki 7 nci dereceden 16 aded müfettişten ikisi indirilerek aynı derece ile şube müdür yardımcılığına eklenmiş,

bu suretle 7 nci dereceden müfettiş adedi 14 ve yine aynı dereceden şube müdür yardımcısı adedi 5 olmuştur.

Yine cetvelin 7 nci sahifesinde ve 7 nci derecede yol şube şefi adedi 33 olup bundan yedi adedi mühendis olduklarından 7 nci derecede şube şefi 26 ya indirilerek kadro cetveline aynı dereceden 7 mühendis ilâve edilmiştir.

Yine aynı cetvelin 7 nci sahifesindeki 8 nci derecede 64 mühendisten 7 adedi indirilerek aynı derecedeki ikinci sınıf şube şefliğine ilâve edilmiş ve bu suretle 8 nci dereceden mühendislik 57 ve aynı dereceden ikinci sınıf şube şefliği de 26 olarak tesbit edilmiştir.

Yine aynı sahifede 10 ncu dereceden 86 aded birinci sınıf yol kısım şefi 67 ye indirilmiş ve indirilen 19 aded 9 ncu derecede yeniden ilâve edilen tekniker kısım şefliğine konmuştur.

Aynı sahifede 10 ncu derecede bulunan 39 aded teknikerden 4 adedi indirilerek 35 tesbit edilmiş ve indirilen 4 adeden 3 ü aynı sahifede 11 nci derecede bulunan desinatöre ilâve edilerek desinatörlük 10 na iblâğ edilmiştir. Kalan bir adedi 10 ncu dereceden yeniden ilâve edilen topograf mukabili konulmuştur.

Aynı cetvelin 12 nci sahifesindeki 8 nci dereceden 53 aded olan müfettişten 24 adedi indirilerek 7 nci dereceden müfettişliğe ilâve edilmiş ve bu derecede mükerrer olarak yazılan 7 nci dereceden bir aded müfettiş ile beraber müfettişlik adedi 21 re çıkarılmıştır.

Aynı sahifede 8 nci dereceden 10 aded evrak, dosya ve arşiv şefinden 1 adedi indirilerek aynı dereceden repartitör unvaniyle kadroya konulmuştur.

Yine aynı sahifede 10 ncu dereceden 33 olan memur adedinden biri indirilerek aynı dereceden 1 repartitör konulmuştur.

Aynı sahifede 8 nci dereceden 52 aded olan gar şefinden 3 adedi indirilmiş ve aynı dereceden 3 aded repartitör unvaniyle kadroya konulmuştur.

Aynı sahifede 10 ncu dereceden 137 aded 2 nci sınıf istasyon şefinden 1 aded indirilerek aynı dereceden 1 repartitör konulmuştur.

Cetvelin 13 ncü sahifesinde 13 ncü dereceden 928 hareket memurundan 428 zi indirilerek bu kanunla ihdas edilen 12 nci dereceden hareket memurluğuna konulmuştur.

İdarede şimdye kadar yalnız 15 nci derece

de bulunan ateşçilik hizmeti için görev cetvelinde 13 ve 14 ncü derecelerde kabul edilmiş olduğundan mevcut 1003 aded ateşçiden bu yıl için 500 zü 14 ncü derecedeki ateşçiliğe çıkarılmıştır ve esasen mevcut ateşçilerin müddetlerine nazaran bu miktar terfi maksadını sağlayabileceği cihetle uygun görülmüştür.

Yeni görev cetvelinde makinistler birer üst dereceye alınmış olduklarından kadro cetvelinde adedler muhafaza edilerek dereceler sınıflara göre yükseltilmiştir.

Geçici madde 9 : (Hükümet tasarısının dokuzuncu maddesi).

Bu madde ile Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğü Memur ve Hizmetlilerinin ücretlerine dair olan kanunlarda değişiklik yapılması sebebiyle ihtiyaç olan miktarı (3 100 000) lira karşılayacak kifayette ise de bu kanunla istihdaf edilen terfih maksadına muvazi olarak nizamnamede kilometre tazminatı, manevra tazminatı ve fazla mesai ücretlerine mütaallik olmak üzere yapılacak olan değişiklik tutarlarını da karşılayabilmek için İdarenin 1950 Bütçesinde sağlanacak tasarrufların bu maksada tahsisini mümkün kılmak ve daimî ücretliler meyanından çıkarılarak (E) cetveline dâhil olanlar arasına alınanların daimî ücret tertiplerindeki ücretlerinin Barem Kanununa tâbi olmıyan hizmetliler ücreti tertibine münakalesini sağlayabilmek üzere madde yeniden kaleme alınmıştır.

Madde 14 : (Hükümet tasarısının 13 ncü maddesi).

Tasarıda bu kanunun yürürlüğe girme tarihi olarak 1 Nisan 1950 gösterilmiş ise de hesap aksaklığı yapmamak ve bu kanunla görülen ter-

fih gagesinin tehirine mahal bırakılmamak üzere kanunun yürürlük tarihinin 31 Mart 1950 olarak tesbiti daha uygun görülmüştür.

Madde 15 : (Hükümet tasarısının on dördüncü maddesi) aynen kabul edilmiştir.

Arzolanın değişiklik ve ilâvelerle tasarı yeniden yazılmıştır.

Havalesi veçhile Bütçe Komisyonuna verilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Ulaştırma Komisyonu

Ulaştırma Komisyonu

Başkanı

Çoruh

A. R. Erem

Kâtip

Erzurum

S. Altuğ

Sözcü

Niğde

V. Sarıdal

Ankara

İ. R. Ayaşlı

Aydın

Dördüncü ve üçüncü sene çıraqlarına ayda beş, iki ve bir senelik çıraqlara ayda iki buçuk lira zam teklifiyle iştirak ediyorum.

M. Aydın

Çanakkale

B. Kökçen

İzmir

Dr. K. Örs

İmzada bulunamadı

Kütahya

A. Bozbay

Ordu

Dr. V. Demir

Samsun

Y. Kalgay

Edirne

M. E. Ağaogulları

Konya

R. Erel

Manisa

Korgl. A. R. Artunkal

Ordu

Amiral H. Gökdalay

Sivas

H. Işık

Kayseri

F. Seler

Bütçe Komisyonu raporu

T. B. M. M.
Bütçe Komisyonu
Esas No. 1/713
Karar No. 104

16 . III . 1950

Yüksek Başkanlığa

Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğü Memur ve Hizmetlilerinin ücretlerine dair olan 2847, 3173, 4620 ve 5000 sayılı kanunlarda değişiklik yapılması ve 2847 sayılı Kanuna bâzı maddeler eklenmesi hakkında Ulaştırma Bakanlığınca hazırlanıp Başbakanlığın 17 . II . 1950 tarihli ve 71/1492 sayılı tezkeresiyle Yüksek Meclise sunulan Kanun tasarısı Ulaştırma Komisyonu raporiyle birlikte Komisyonumuza havale buyurulmakla Ulaştırma Bakanı Kemal Satır ve Genel Müdürlüğün temsilcileri hazır oldukları halde incelenip görüşüldü.

Bu tasarı, esas itibariyle;

I -- Memurlar ve diğer personel hakkında :

a) Devlet Memurları Aylıklarının Tevhit ve teadülü hakkındaki Kanun ile tesbit edilen Barem derecelerinin tekabül ettiği aylık miktarlarına göre, aynı derecelerde bulunup da bir aşağı derece aylığı almakta olan İdare memurları arasındaki farkın giderilmesi;

b) Sekizinci dereceye kadar olan kademe zamlarında yüzde yüze kadar muhtelif artırımlar yapmak ve bu zamlardan büro memurlariyle aktif veya yarı aktif personelin de istifade-rini temin etmek;

c) Yarı aktif personelin görev cetvelinde bir üst derece ihdas edilmek suretiyle bir derece daha terfilerini mümkün kılmak;

d) Aktif servislerde çalışan (yol, cer, hareket) personelinin buldukları dereceler, birer ve bâzılarının da ikişer üst dereceye çıkarılmak suretiyle terfi ve terfihlerini temin etmek;

e) Genel hükümlere uygun olarak yabancı dil para mükâfatı hükümlerini bu İdare memurlarına da uygulamak;

f) Geçici tazminat hükümlerinin yürürlükte bulunan genel hükümler dairesinde uygulanmasını sağlamak;

g) İdare avukatlarının kazandıkları dâvalardan ötürü mahkemece hükmedilen vekâlet ücretinden diğer Devlet avukatlarının tâbi ol-

dukları esaslar dairesinde faydalanmalarını temin etmek;

h) Genel Hükümlere uyularak terfi sürelerini üç yıla çıkarmak;

II -- İşçi ücretlerine % 10 kadar zam sağlamak, kademe zamlarını % 60 a kadar artırmak işçilerden imtihanda muvaffak olup kadrosuzluk yüzünden üst dereceye geçmeyenlere aradaki farkın yarısını ödenek suretiyle.

Bu İdare memurlariyle işçilerinin vaziyetlerinin umumi hükümlere göre yeniden ayarlanmasını ve evvelce norm kadroyu temin etmek maksadiyle yapılan kadro azaltmalarından sonra bunları işgal edeceklerin daha müreffeh bir hale getirilmeleri ve böylece randumanlarının artırılması temin edilmek istenilmektedir.

Tasarının uygulanması için (3 100 000) liraya ve tüzüğünde yapılacak değişiklikten sonra kilometre ve manevra tazminatının artırılması ve faal personele fazla mesai ücreti verilmesi neticesinde de (3 400 000) liraya ihtiyaç bulunduğu açıklanmıştır.

(3 100 000) liranın temini için tasarının hazırlanması sırasında bütçeden sağlanacak tasarruflar karşılık olarak düşünülmüş ise de Amerika'ya ismarlanan ve Irmak - Kayseri arasındaki üst yapı ve tesislerinin yenilenmesinde kullanılacak olan ray, travers ve sair tesis malzemesinin Amerika'da devam eden grevler sebebiyle ancak yıl sonunda teslim edilebileceği anlaşıldığından düşünülen yenilenmenin memleket içindeki finansmanı karşılığı olarak 1950 yılı Bütçesine konulan (3 100 000) liranın yıl içinde kullanılmasına imkân kalmadığı cihetle bu ödeneğin karşılık tutulması uygun görülmüştür.

Kilometre manevra tazminatı ile fazla mesai ücreti bu kanunun dışında kalmakta olduğu halde Ulaştırma Komisyonu bu ihtiyaç için gerekli ödeneğe ait geçici maddeye bir hüküm ilâve etmiş ise de Komisyonumuz tüzük tadilinden sonra böyle bir ihtiyacın husulünde ayrı bir

ödenek tasarısıyla Meclisten gereken müsaaadenin alınmasını uygun gördüğünden bu hükmü tasarıdan çıkarmıştır.

Ulaştırma Komisyonunun hazırladığı metinde ve cetvelde Komisyonumuzca ne gibi değişiklikler yapıldığı aşağıda arz olunmuştur :

Birinci madde aynıyle kabul edilmiş, yalnız üç sayılı cetvelde görev adı bakımından bâzı değişiklik yapılmıştır.

İkinci maddenin (b) bendi Hükümet teklifi gibi, (ç) bendi vuzuhu temin edecek bir değişiklik ile ve diğer hükümleri aynıyle kabul edilmiştir.

Üçüncü madde, tertip değişikliği yapılarak aynıyle kabul edilmiştir.

4 - 8 ve 10 ncu maddeler aynıyle 9 ncu madde bir kelime çıkarılmak ve madde sonundaki «verilebilir» kaydı «verilir» şekline çevrilmek suretiyle kabul edilmişlerdir.

On birinci madde, yönetmelik kaydının çıkarılması ve ikramiyelerin bütçeye konacak ödenekle mukayyet olması tabii olduğundan bu hususa dair hükmün de kaldırılması suretiyle yeniden yazılmıştır.

On ikinci maddedeki yetkinin, personelin tâyinlerindeki usule göre kullanılması uygun görülmüş ve maddeye bu kayıt ilâve edilmiştir.

Geçici birinci ve ikinci maddeler bâzı düzeltmelerle, geçici üçüncü, dördüncü, beşinci, altıncı ve yedinci ve sekizinci maddeler aynıyle kabul edilmiş, yalnız sekizinci maddeye bağlı

VII sayılı cetvelin sonuna 1950 Bütçe Kanunıyla kabul edilen bir şerh ilâve edilmiştir.

Geçici dokuzuncu madde, yalnız bu tasarının karşılığına hasredilmek suretiyle ve ibare değişikliği ile Hükümet maddesi esas tutularak yeniden yazılmıştır.

Ulaştırma Komisyonunun on üçüncü maddesini ve Hükümetin on ikinci maddesini teşkil eden ilga maddesi geçici maddelerden sonraya alınmak suretiyle on üçüncü madde olarak aynıyle kabul edilmiştir.

On dört ve on beşinci maddeler aynıyle kabul edilmiştir.

Bu esaslar dairesinde yeniden tanzim edilen tasarı, cetvelleriyle birlikte Kamutayın onayına arzedilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Başkan	Sözcü	Kâtip
Mardin	Kastamonu	Ankara
R. Erten	M. Akalın	F. Öymen
Ankara	Bolu	Diyarbakır
C. Gölet	C. S. Siren	Ş. Uluğ
Erzincan	İsparta	İzmir
N. Pekcan	K. Turan	S. Dikmen
İzmir	Kastamonu	Kırşehir
A. İnan	T. Coşkan	Ş. Torgut
Malatya	Manisa	Ordu
M. S. Eti	F. Kurdoğlu	H. Yalman
Samsun		Seyhan
M. A. Yörüker		A. R. Yüregir
Trabzon		Urfa
A. R. Işıl		E. Tekeli

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğü Memur ve Hizmetlilerinin ücretlerine dair olan 2847, 3173, 4620 ve 5000 sayılı kanunlarda değişiklik yapılmasına ve 2847 sayılı Kanuna bazı maddeler eklenmesine dair Kanun tasarısı

MADDE 1. — 3173 sayılı Kanunun birinci ve ikinci maddeleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

a) Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğü daimî memurlarının dereceleriyle aylıkları, bağlı (I) sayılı cetvelde ve bu derecelere tekabül eden görev adları da (III) sayılı cetvelde;

b) Ücretleri saat hesabıyla ödenecek olan daimî işçilerin dereceleri ve her dereceye ait aylık tutarları bağlı (II) sayılı cetvelde, gösterilmiştir.

İşçilerin beher saate düşen ücretleri aylıklarının yirmi altı iş gününe tekabül eden (208) saate bölünmesi suretiyle hesap edilir.

MADDE 2. — 3173 sayılı Kanunun üçüncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

a) Bu kanuna bağlı (III) sayılı cetveldeki görevlere ilk defa alınacakların tahsillerine göre girebilecekleri dereceler 3656 sayılı Kanunun üçüncü maddesindeki esaslara göre tesbit olunur.

b) 17, 16 ve 15 nci derecelere alınacaklar için tahsil kaydı aranmaz.

c) (I) sayılı cetvelin dokuz ve daha aşağı derecesindeki görevlere alınacaklar en az altı aylık staja tâbi tutulurlar. Stajda muvaffak olanların tescilleri yapılır.

ç) Genel Müdür, hukuk müşaviri, avukatlar, tabipler, uzman tabipler ve eczacılar yukarıda yazılı kayıtlara tâbi tutulmamak ve müktesep hak teşkil etmemek şartıyla alınacakları hizmetin en aşağı derecesine tâyin edilebilirler. Bu görevlerde bulunanların muayyen terfi sürelerini doldurdukça aynı görevlerin üst derecelerine yükseltilmeleri de caizdir.

d) Genel Müdürlükçe tesbit edilecek esas-

ULAŞTIRMA KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğü Memur ve Hizmetlilerinin Ücretlerine dair olan 2847, 3173, 4620 ve 5000 sayılı kanunlarda değişiklik yapılmasına ve 2847 sayılı Kanuna bazı maddeler eklenmesine dair Kanun tasarısı

MADDE 1. — 3173 sayılı Kanunun birinci ve ikinci maddeleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

a) Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğü daimî memurlarının dereceleriyle aylıkları, bağlı (I) sayılı cetvelde ve bu derecelere tekabül eden görev adları da (III) sayılı cetvelde;

b) Daimî işçilerin dereceleri ve her dereceye ait aylık ücretleri bağlı (II) sayılı cetvelde; Gösterilmiştir.

İşçilerin ücretleri saat hesabıyla tahakkuk ettirilir. Beher saate düşen ücret aylığın 26 iş gününe tekabül eden 208 saate bölünmesi suretiyle hesap ve tesbit edilir.

c) Bu kanunda değişiklik yapılmadıkça (III) sayılı cetvelde gösterilen unvan ve dereceler değiştirilemez.

MADDE 2. — 3173 sayılı Kanunun üçüncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

a) Bu kanuna bağlı (III) sayılı cetveldeki görevlere ilk defa alınacakların tahsillerine göre girebilecekleri dereceler 3656 sayılı Kanunun üçüncü maddesindeki esaslara göre tesbit olunur;

b) 17, 16 ve 15 nci derecelere alınacaklar için girecekleri işin gerektirdiği vasıfları haiz olmak şartıyla okur yazar oldukları İdarece anlaşılanlar tercih olunurlar.

c) (I) sayılı cetvelin dokuz ve daha aşağı derecesindeki görevlere alınacak en az altı aylık staja tâbi tutulurlar. Stajda muvaffak olanların tescilleri yapılır;

ç) Genel Müdür, hukuk müşaviri, avukatlar, tabipler, uzman tabipler ve eczacılar yukarıda yazılı kayıtlara tâbi tutulmamak ve müktesep hak teşkil etmemek şartıyla alınacakları hizmetin en aşağı derecesine tâyin edilebilirler. Bu görevlerde bulunanların muayyen terfi sürelerini doldurdukça aynı görevlerin üst

BÜTÇE KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğü Memur ve Hizmetlilerinin ücretlerine dair olan 2847, 3173, 4620 ve 5000 sayılı kanunlarda değişiklik yapılmasına ve 2847 sayılı Kanuna bâzı maddeler eklenmesine dair Kanun tasarısı

MADDE 1. — Ulaştırma Komisyonunun birinci maddesi aynıyle kabul edilmiştir.

MADDE 2. — 3173 sayılı Kanunun üçüncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

a) Bu kanuna bağlı (3) sayılı cetveldeki görevlere ilk defa alınacakların, tahsillerine göre, girebilecekleri dereceler 3656 sayılı Kanunun üçüncü maddesindeki esaslara göre tesbit olunur;

b) 17, 16 ve 15 nci derecelere alınacaklar için tahsil kaydı aranmaz;

c) (1) sayılı cetvelin 9 ve daha aşağı derecesindeki görevlere alınacaklar, en az altı aylık staja tâbi tutulurlar. Stajda muvaffak olanların tescilleri yapılır;

ç) Genel müdür, hukuk müşaviri, avukatlar, tabipler, uzman tabipler ve eczacılar yukarıda yazılı kayıtlara tâbi tutulmamak ve müktesep hak teşkil etmemek şartıyla alınacakları derecelere, hizmetin muhtelif dereceleri varsa en aşağı derecesine tâyin edilebilirler. Bu görevlerde bulunanların muayyen terfi sürelerini doldurdukça aynı görevlerin üst derecelerine yükseltilmeleri de caizdir.

Hü.

lara göre yapılacak imtihanda muvaffak olanlar, tahsil kaydı aranmaksızın ehliyetlerine göre (II) sayılı cetvelin 1 - 6 ncı derecelerine tâyin edilebilecekleri gibi girdikleri derecelerin üstlerine de yine imtihanda muvaffak olmak şartıyla geçirilebilirler.

MADDE 3. — 3173 sayılı Kanunun beşinci maddesinin (A, B ve C) fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Terfi eden Demiryol memurlarının yeni aylıkları aşağıdaki esaslara göre tesbit edilir :

a) Müseccel hizmeti on seneyi geçmiyenlere terfi ettiği derecenin aylığı;

b) İdarede müseccel olarak geçen hizmetlerle maaşlı Devlet memurlarından geçen hizmetleri on seneyi aşanlara terfi ettikleri derece aylığı ile on seneden fazla olan her tam hizmet senesi için o dereceye ait kademe zammının toplamı verilir. Yirmi yıldan fazla hizmet seneleri hesaba katılmaz.

c) Yukarı dereceye terfi için en az üç sene bir derecede bulunmuş ve bu kadar müddet o derece aylığını fiilen almış ve üst dereceye terfi ehliyet kazanmış olmak şarttır.

Stajiyerlikte geçen hizmetler, memurun ilk girdiği derecedeki terfi müddetine katılır.

Müddetini doldurmadan yukarı dereceye veya birden fazla yukarı derecelere terfi edenler eski ve sırasıyla aradaki derece aylıklarını birer terfi müddetince almadan geçtikleri derece aylıklarını alamazlar.

MADDE 4. — 2847 sayılı Kanunun beşinci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Daimî olarak Ankarada bulunan Demiryol memur ve işçilerine aylıklı Devlet memurları için kabul edilen esas ve nispetlere göre geçici tazminat verilir.

1 - 5 nci derecelerdeki işçilerin geçici tazminatı ayda on beş liradır.

Ulaş. K.

derecelerine yükseltilmeleri de caizdir;

d) Genel Müdürlükçe tesbit edilecek esaslara göre yapılacak imtihanda muvaffak olan işçiler, tahsil kaydı aranmaksızın ehliyetlerine göre (II) sayılı cetvelin 6 - 1 ncı derecelerine tâyin edilebilecekleri gibi girdikleri derecelerin üstlerine de yine imtihanda muvaffak olmak şartıyla geçirilebilirler.

MADDE 3. — 3173 sayılı Kanunun beşinci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Terfi eden Demiryol memurlarının yeni aylıkları aşağıdaki esaslara göre tesbit edilir :

a) Müseccel hizmeti on seneyi geçmiyenlere terfi ettiği derecenin aylığı;

b) İdarede müseccel olarak geçen hizmetlerle maaşlı Devlet memurluklarında geçen hizmetleri on seneyi aşanlara terfi ettikleri derece aylığı ile on seneden fazla olan her tam hizmet senesi için o dereceye ait kademe zammının toplamı verilir. Yirmi yıldan fazla hizmet seneleri hesaba katılmaz;

c) Yukarı dereceye terfi için en az üç sene bir derecede bulunmuş ve bu kadar müddet o derece aylığını fiilen almış ve üst dereceye terfi ehliyet kazanmış olmak şarttır.

Şu kadar ki, kadroya göre aşağı derecede memuriyet olmaması veya ehil memur bulunmaması sebepleriyle alt derecedeki memurların iki üst dereceye kadar tâyinleri yapılabilir.

Bu suretle müddetini doldurmadan yukarı dereceye terfi edenler eski ve sırasıyla aradaki derece aylıklarını birer terfi müddetince almadan geçtikleri derece aylıklarını alamazlar.

4620 sayılı Kanunun 3 ncü maddesinin (D) fıkrası hükmü mahfuzdur.

Stajiyerlikte geçen hizmetler, memurun ilk girdiği derecedeki terfi müddetine katılır.

MADDE 4. — Hükümet tasarısının 4 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

B. K.

d) Genel müdürlükçe tesbit edilecek esaslara göre yapılacak imtihanında muvaffak olan işçiler, tahsil kaydı aranmaksızın ehliyetlerine göre (2) sayılı cetvelin 6 - 1 nci derecelerine tâyin edilebilecekleri gibi girdikleri derecelerin üstlerine de yine imtihanında muvaffak olmak şartıyla geçirilebilirler.

MADDE 3. — 3173 sayılı Kanununun 5 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Terfi eden demiryol memurlarının yeni aylıkları aşağıdaki esaslara göre tesbit edilir :

a) Müseccel hizmeti 10 seneyi geçmiyenlere terfi ettiği derecenin aylığı;

b) İdarede müseccel olarak geçen hizmetlerle maaşlı Devlet memurluklarında geçen hizmetleri 10 seneyi aşanlara terfi ettikleri derece aylığı ile 10 seneden fazla olan her tam hizmet senesi için o dereceye ait kademe zammının toplamı verilir. Yirmi yıldan fazla hizmet seneleri hesaba katılmaz;

c) Yukarı dereceye terfi için en az üç sene bir derecede bulunmuş ve bu kadar müddet o derece aylığını fiilen almış ve üst dereceye terfi ehliyet kazanmış olmak şarttır. Şu kadar ki, kadroya göre aşağı derecede memuriyet olmaması veya ehil memur bulunmaması sebepleriyle alt derecedeki memurların iki üst dereceye kadar tâyinleri yapılabilir. Bu suretle müddetini doldurmadan yukarı dereceye terfi edenler eski ve sırasıyla aradaki derece aylıklarını birer terfi müddetince almadan geçtikleri derece aylıklarını alamazlar. Stajyerlikte geçen hizmetler, memurun ilk girdiği derecedeki terfi müddetine katılır. 4620 sayılı Kanununun üçüncü maddesinin (D) fıkrası hükmü mahfuzdur.

MADDE 4. — Hükümetin dördüncü maddesi aynıyle kabul edilmiştir.

Hü.

MADDE 5. — 2847 sayılı Kanunun yedinci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Bir derecede iki sene kalan Demiryol memur ve işçilerine aşağıdaki esaslara göre dereceleri hizasında gösterilen kademe zammı verilir.

a) Sicili müsait olan ve bulunduğu derecede iki seneyi dolduran her memur ve işçiye terfi edinceye kadar (Cumhuriyet Bayramında) her iki senede bir kademe zammı verilir. Kademe zammında sene küsüratı hesaba katılmaz.

b) Bu suretle verilecek kademe zamları Cumhuriyet Bayramını takip eden Kasım ayının başından muteberdir.

c) İki sene içinde altı aydan ziyade işten ayrılan memur ve işçilerin kademe zammı ertesi seneye bırakılır. Sıhhi mezuniyet halleri bu hükmün dışındadır.

d) Kademe zamları cezai tedbir olarak tehir edilebilir veya verilmeyebilir.

MADDE 6. — Demiryol memurluğuna geçtikten sonra yabancı dil öğrenenler hakkında 3656 sayılı Kanunun beşinci maddesi hükmü uygulanır.

MADDE 7. — Demiryol memurlarından çeşitli Barem kanunlarına tâbi daire ve müesseselerde aylıklı veya ücretli görevlere ve bu daire ve müesseselerden Demiryol memurluğuna geçişte müktesep hak olarak alınan aylık tutarları esastır. Tutarların uymaması halinde en yakini nazara alınır.

17, 16 ve 15 nci derecelerde bulunan Demiryol memurlarından yukarıda yazılı daire ve müesseselere geçecekler tahsillerine göre girebilecekleri derece aylığı ile alınırlar.

MADDE 8. — Demiryol işçilerinin (III) sayılı cetvele dâhil ve menşei işçilik olan görevlerden hangilerine tâyin edilebilecekleri bağlı (IV) sayılı cetvelde gösterilmiştir.

İşçiler, bu görevlere tahsil dereceleri esas ittihaz edilerek (II) sayılı cetvele dâhil hizmetlerde geçen sürelerinin muayyen terfi sürelerine mahsubu suretiyle alabilecekleri ücretle tâyin olunurlar. Ancak bu ücretler, tâyinleri sırasında almakta oldukları ücret miktarına en yakın derece ücretini geçemez.

Ulaş. K.

MADDE 5. — 2847 sayılı Kanunun 7 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Bir derecede iki sene kalan Demiryol memur ve işçilerine aşağıdaki esaslara göre dereceleri hizasında gösterilen kademe zammı verilir :

a) Sicili müsait olan ve bulunduğu derecede iki seneyi dolduran her memur ve işçiye terfi edinceye kadar her iki senede bir kademe zammı verilir. Kademe zammında sene küsüratı hesaba katılmaz;

b) Bu suretle verilecek kademe zamları Cumhuriyet Bayramını takip eden Kasım ayının başından muteberdir;

c) İki sene içinde altı aydan ziyade işten ayrılan memur ve işçilerin kademe zammı ertesi seneye bırakılır. Sıhhi mezuniyet halleri bu hükmün dışındadır;

d) Kademe zamları cezai tedbir olarak tehir edilebilir veya verilmeyebilir.

MADDE 6. — Hükümet tasarısının 6 ncı maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 7. — Demiryol memurlarından çeşitli Barem kanunlarına tâbi daire ve müesseselerde aylıklı veya ücretli görevlere ve bu daire ve müesseselerden Demiryol memurluğuna geçişte müktesep hak olarak alınan aylık tutarları esastır. Tutarların uymaması halinde en yakını nazara alınır. (Demiryollarından yapılacak nakillerde 11 nci derece aylığı olan 238 liranın karşılığı 225 lira sayılır.)

17, 16 ve 15 nci derecelerde bulunan Demiryol memurlarından yukarıda yazılı daire ve müesseselere geçecekler tahsillerine göre girebilecekleri derece aylığı ile alınırlar.

MADDE 8. — Hükümet tasarısının 8 ncı maddesi aynen kabul edilmiştir.

B. K.

MADDE 5. — Ulaştırma Komisyonunun 5
nci maddesi aynıyle kabul edilmiştir.

MADDE 6. — Hükümetin 6 ncı maddesi ay-
niyle kabul edilmiştir.

MADDE 7. — Ulaştırma Komisyonunun 7
nci maddesi aynıyle kabul edilmiştir.

MADDE 8. — Hükümetin 8 ncı maddesi ay-
niyle kabul edilmiştir.

Hü.

Bu suretle tesbit edilen ücretler diğer görevlere tâyinde müktesep hak sayılmaz.

MADDE 9. — Demiryol işçilerinden usulen yapılan imtihanda muvaffak oldukları halde münhal kadro bulunmaması sebebiyle üst dereceye geçemiyenlere buldukları derecede üç sene geçirmiş olmaları şartıyla geçebilecekleri derece aylığı ile buldukları derece aylığı arasındaki farkın yarısı tazminat olarak verilebilir.

MADDE 10. — İdarenin hukuk müşaviri ve kadroya dâhil avukatları 2 . II . 1929 tarihli ve 1389 sayılı Kanun hükümlerinden faydalanırlar.

MADDE 11. — Genel Müdürlük, her hangi bir memur veya işçiyi yapılması İdareye ait bir iş için boş görev bulunup bulunmamasıyla kayıtlı olmaksızın kadrosuyla dilediği yerde çalıştırabilir.

MADDE 12. — 17 . VII . 1944 tarihli ve 4620 sayılı Kanunun üçüncü maddesinin (E) fıkrasıyla aynı kanunun dördüncü ve 5000 sayılı Kanunun 2 ve 3 neü maddeleri kaldırılmıştır.

GEÇİCİ MADDE 1. — Bu kanunla dereceleri değişmeksizin ücretleri yükselmiş olan memurlar, halen almakta oldukları ücretleri bir yükselme süresi aldıktan sonra derecelerinin yeni tutarlarını alırlar. Bunların 5000 sayılı Kanundan önce 451 ve sözü geçen kanundan sonra 676 lira ücrette geçen müddetleri halen aldıkları ücretteki terfi müddetlerine eklenir. Bunlardan halen üçüncü derece ücreti olan 676 lirayı alanlara bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren derecelerinin yeni ücreti 750 lira verilir ve 676 lira ücrette geçen müddetleri 750 liradaki terfi müddetlerine katılır.

4620 sayılı Kanunun üçüncü maddesinin (F) fıkrasının üçüncü bendi gereğince birinci derecedeki memurlara verilen tazminatın ödenmesine devam olunur.

Ulaş. K.

MADDE 9. — Hükümet tasarısının 9 neü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 10. — Hükümet tasarısının 10 neü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 11. — Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğü memurlarına ve işçilerine ehliyet ve gayret esasına ve bu hususta hazırlanacak yönetmelik hükümlerine göre İdare Bütçesinde kabul edilen ödenek dâhilinde ikramiye verilir.

Verilecek bu ikramiye, aylık ücretin yarısından aşağı olamaz.

MADDE 12. — Hükümet tasarısının 11 neü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 13. — Hükümet tasarısının 12 neü maddesi aynen kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 1. — Bu kanunla dereceleri değişmeksizin ücretleri yükselmiş olan memurlar, halen almakta oldukları ücretleri bir yükselme süresi aldıktan sonra derecelerinin yeni tutarlarını alırlar. Bunların 5000 sayılı Kanundan önce 451 ve sözü geçen kanundan sonra 676 lira ücrette geçen müddetleri halen aldıkları ücretteki terfi müddetlerine eklenir.

Bunlardan halen üçüncü derece ücreti olan 676 lirayı alanlara bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren derecelerinin yeni ücreti 750 lira verilir ve 676 lira ücrette geçen müddetleri 750 liradaki terfi müddetlerine katılır.

Bu hüküm 4620 sayılı Kanunun üçüncü maddesinin (F) fıkrasının üçüncü bendi gereğince verilen tazminata da şâmindir.

B. K.

MADDE 9. — Demiryolu işçilerinden, yapılan imtihanında muvaffak oldukları halde münhal kadro bulunmaması sebebiyle üst dereceye geçemiyenlere buldukları derecede üç sene geçirmiş olmaları şartıyla geçebilecekleri derece aylığı ile buldukları derece aylığı arasındaki farkın yarısı tazminat olarak verilir.

MADDE 10. — Hükümetin 10 ncu maddesi aynıyle kabul edilmiştir.

MADDE 11. — Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğü memurlarına ve işçilerine ehliyet ve gayret derecelerine ve tesbit edilecek diğer esaslara göre ikramiye verilir.

İkramiyeler aylık ücretin yarısından aşağı olamaz.

MADDE 12. — Genel Müdürlük, her hangi bir memur ve işçiyi yapılması idareye ait bir iş için boş görev bulunup bulunmamasıyla kayıtlı olmaksızın tâyinlerindeki usule göre kadrosiyle dilediği yerde çalıştırabilir.

GEÇİCİ MADDE 1. — Bu kanunla dereceleri değişmeksizin ücretleri yükselmiş olan memurlar, halen almakta oldukları ücretleri bir yükselme süresi aldıktan sonra derecelerinin yeni tutarlarını alabilirler. Bunların 5000 sayılı kanundan önce 451 ve sözü geçen kanundan sonra 676 lira ücrette geçen müddetleri halen aldıkları ücretteki terfi müddetlerine eklenir.

Bunlardan halen 3 ncü derece ücreti olan 676 lirayı alanlara bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren derecelerinin yeni ücreti 751 lira verilir ve 676 lira ücrette geçen müddetleri 751 liradaki terfi müddetlerine katılır.

Bu hüküm 4620 sayılı kanunun 3 ncü maddesinin (F) fıkrasının 3 ncü bendi gereğince verilen tazminata da şâmilidir.

Hü.

Ulaş. K.

GEÇİCİ MADDE 2. — Bu kanunla dereceleri yükseltilmiş bulunan memurlar, eski derecelerinde terfi sürelerini doldurmuş bulunuyorlarsa bir üst derece ücretlerini alırlar. Bunlardan görevlerinin eski derecelerinde terfi süresini doldurmamış olanlara bu süreyi tamamlayıncaya kadar eski derece ücreti ile bir üst derece ücreti arasındaki fark tazminat olarak ödenir.

Bunlardan evvelce üçüncü derecede bulunanların 5000 sayılı Kanundan önce 451 ve sözü geçen kanundan sonra 676 lira ücrette geçen müddetleri bu kanunla tesbit edilen yeni derece ücretlerindeki terfi müddetlerine eklenir.

GEÇİCİ MADDE 3. — Bu kanunun yayımı tarihinde 6/I ve 6/II derece ücretini müktesep hak olarak almakta bulunanlar 6 ncı dereceye girerler. Bunlardan 6/I dereceden 6 ncı dereceye geçenlerin evvelce 6/I derecede geçen müddetleri terfi sürelerine eklenir.

Yeni 6 ncı derece ücretiyle eski 6/I derece ücreti arasındaki farkın, terfi suretiyle telâfi edilinceye kadar ödenmesine devam olunur.

GEÇİCİ MADDE 4. — Bu kanunla dereceleri indirilmiş olanların müktesep hak olarak aldıkları derece ücretleriyle 4620 sayılı Kanunun 3 ncü maddesinin (F) fıkrası gereğince almakta buldukları ücretlerinin ödenmesine devam olunur.

GEÇİCİ MADDE 5. — Bu kanunla unvan, sınıf ve dereceleri değiştirilenlerin girecekleri memuriyet derece ve unvanları ilişik (V) sayılı cetvelde gösterilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 6. — 1 Ocak 1950 tarihinde İdarede memur bulunan yüksek okul mezunlarının kanunun neşri tarihinde müktesep hak olarak almakta oldukları ücret derecesindeki terfi süreleri iki senedir.

GEÇİCİ MADDE 7. — 4620 sayılı Kanunun 7 ncı maddesi şümulüne giren hizmetlilere ait ilişik (VI) sayılı kadro cetveli Devlet Demiryol-

GEÇİCİ MADDE 2. — Hükümet tasarısının geçici 2 ncı maddesi aynen kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 3. — Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte 6/I ve 6/II derece ücretlerini müktesep hak olarak almakta bulunanlar kaldırılan 6/I derece ücreti olan 496 lira ile 6 ncı dereceye girerler. Bunlardan halen 6/I derecede bulunanların bu derecede geçen müddetleri terfi sürelerine eklenir. 6/II derecedekilerin terfi müddetleri 6 ncı dereceye girdikleri tarihten başlar.

GEÇİCİ MADDE 4. — Hükümet tasarısının geçici 4 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 5. — Bu kanunla unvan, sınıf ve dereceleri değiştirilenlerin girecekleri memuriyet derece ve unvanları ilişik (V) sayılı cetvelde gösterilmiştir.

Bu maddenin tatbiki dolayısıyla intibakta dereceleri indirilmiş olanlara geçici dördüncü madde mucibince müktesep ücretlerinin ödenmesine devam olunur.

GEÇİCİ MADDE 6. — Hükümet tasarısının geçici 6 ncı maddesi aynen kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADE 7. — Hükümet tasarısının geçici 7 ncı maddesi aynen kabul edilmiştir.

B. K.

GEÇİCİ MADDE 2. — Bu kanunla dereceleri yükseltilmiş bulunan memurlar, eski derecelerinde terfi sürelerini doldurmuş bulunuyorlarsa bir üst derece ücretlerini alabilirler. Bunlardan görevlerinin eski derecelerinde terfi süresini doldurmamış olanlara bu süreyi tamamlayıncaya kadar eski derece ücretiyle bir üst derece ücreti arasındaki fark tazminat olarak verilir.

Bunlardan evvelce 3 ncü derecede bulunmuş olanların 5000 sayılı Kanundan önce 451 ve sözü geçen kanundan sonra 676 lira ücrette geçen müddetleri bu kanunla tesbit edilen yeni derece ücretlerindeki terfi müddetlerine eklenir.

GEÇİCİ MADDE 3. — Ulaştırma Komisyonunun geçici 3 ncü maddesi aynıyle kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 4. — Hükümetin geçici 4 ncü maddesi aynıyle kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 5. — Ulaştırma Komisyonunun geçici 5 nci maddesi aynıyle kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 6. — Hükümetin geçici 6 nci maddesi aynıyle kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 7. — Hükümetin geçici 7 nci maddesi aynıyle kabul edilmiştir.

Hü.

ları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğünün 1950 yılı Bütçesine bağlı (E) cetveline eklenmiştir.

GEÇİCİ MADDE 8. — Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğünün daimî memur ve işçilerine ait ilişik (VII) sayılı kadro cetveli, bu İdarenin 1950 yılı Bütçesine bağlı (C) cetveli yerine konulmuştur.

GEÇİCİ MADDE 9. — Bu kanunun tatbiki giderlerini karşılamak üzere Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğünün 1950 yılı gider Bütçesinin 120 nci bölümünün birinci maddesinden 2 400 000 ve aynı bölümün ikinci maddesinden de 700 000 lira ki, ceman 3 100 000 lira indirilerek adı geçen Genel Müdürlük Bütçesinde (Barem Kanununun tatbiki giderleri) namıyla açılacak 119 (A) bölüme olağanüstü ödenek kaydolunur.

Bu bölüm ödeneğinden Maliye Bakanının muvafakatiyle bütçenin ilgili tertiplerine aktarma yapılır.

MADDE 13. — Bu kanun 1 Nisan 1950 tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 14. — Bu kanunu Maliye ve Ulaştırma Bakanları yürütür.

Başbakan
Ş. Günaltay

Devlet Bakanı
Başbakan Yardımcısı
N. Erim

Devlet Bakanı
C. S. Barlas

Adalet Bakanı
Fuad Sirmen

Milli Savunma Bakanı
H. Çakır

İçişleri Bakanı
E. Erişirgil

Dışişleri Bakanı
N. Sadak

Maliye Bakanı
İ. R. Aksal

Ulaş. K.

GEÇİCİ MADDE 8. — Hükümet tasarısının geçici 8 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 9. — Bu kanunun uygulanmasına ait giderlerle, Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğü Memur ve Hizmetlilerinin ücretlerine dair olan 2847 sayılı Kanunun 9 ncu maddesi gereğince personele verilecek tazminatı ve münzam ücretleri karşılamak üzere İdarenin, 1950 yılı gider Bütçesinin 120 nci bölümüne birinci maddesinden (2 400 000) ve aynı bölümün ikinci maddesinden de (700 000) lira ki, ceman (3 100 000) lira ile yıl içinde sağlanacak tasarruflardan bu maksat için gerekli miktarlar adı geçen Genel Müdürlük Bütçesinde (Barem kanunlarının tatbiki giderleri) adı ile açılacak 119 (A) bölümüne olağan üstü ödenek kaydolunur.

Umumi Muhasebe Kanununun 57 nci maddesi hükmü nazara alınmaksızın bu bölümdeki ödenekten Maliye Bakanlığının muvafakatiyle bütçenin ilgili tertiplerine aktarma yapılır.

MADDE 14. — Bu kanun 31 Mart 1950 tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 15. — Bu kanunu Maliye ve Ulaştırma Bakanları yürütür.

B. K.

GEÇİCİ MADDE 8. — Hükümetin geçici 8 nci maddesi aynıyle kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 9. — Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğünün 1950 yılı Bütçe Kanununun bağlı (A) işaretli cetvelin 120 nci (yol, yapı ve tesislerinin yenilenmesi) bölümünün birinci (üst yapının yenilenmesi) maddesinden (2 400 000) ve ikinci (yol tesislerinin yenilenmesi) maddesinden (700 000) lira indirilerek aynı bütçenin (Barem Kanununun uygulama giderleri) adıyla yeniden açılacak 119 A bölümüne olağanüstü ödenek kaydolunur.

Bu bölümdeki ödenekten Maliye Bakanının muvafakatiyle bütçenin ilgili tertiplerine veya yeniden açılacak tertiplere aktarma yapılır.

MADDE 13. — 17 . VII . 1944 tarihli ve 4620 sayılı Kanunun 3 ncü maddesinin (E) fıkrasıyla aynı kanunun 4 ncü ve 5000 sayılı Kanunun 2 nci ve 3 ncü maddeleri kaldırılmıştır.

MADDE 14. — Ulaştırma Komisyonunun 14 ncü maddesi aynıyle kabul edilmiştir.

MADDE 15. — Ulaştırma Komisyonunun 15 nci maddesi aynıyle kabul edilmiştir.

Hü.

Millî Eğitim Bakanı <i>T. Banguoğlu</i>	Bayındırlık Bakanı <i>Ş. Adalan</i>
Eko. ve Ticaret Bakanı <i>Vedat Dicleli</i>	Sa. ve So. Y. Bakanı <i>Dr. K. Bayizit</i>
Gümrük ve Tekel Bakanı <i>Dr. F. Ş. Bürge</i>	Tarım Bakanı <i>Cavid Oral</i>
Ulaştırma Bakanı <i>Dr. Kemal Satır</i>	Çalışma Bakanı <i>Reşat Ş. Sırer</i>
İşletmeler Bakanı <i>Münir Birsal</i>	

Bütçe Komisyonunun değiştirilmesine bağlı cetveller

[1] SAYILI CETVEL

Ulaştırma Komisyonunun (1) sayılı cetveli aynıyle kabul edilmiştir.

[2] SAYILI CETVEL

Ulaştırma Komisyonunun (2) sayılı cetveli aynıyle kabul edilmiştir.

[3] SAYILI CETVEL

Komisyonumuzca değiştirilmiştir.

[4] SAYILI CETVEL

Ulaştırma Komisyonunun (4) sayılı cetveli aynıyle kabul edilmiştir.

[5] SAYILI CETVEL

Ulaştırma Komisyonunun (5) sayılı cetveli aynıyle kabul edilmiştir.

[6] SAYILI CETVEL

Ulaştırma Komisyonunun (6) sayılı cetveli aynıyle kabul edilmiştir.

[7] SAYILI CETVEL

Ulaştırma Komisyonunun (7) sayılı cetveli aynen kabul edilmiş ve bu cetvele eklenen iki fıkra Ulaştırma Komisyonu cetvelinin nihayetine konulmuştur.